

T.C.
İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

ULUSLAR ARASI ANLAŞMAZLIKLARIN BARIŞÇI YOLLARDAN
ÇÖZÜMÜNDE BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN ROLÜ

Yüksek Lisans Tezi

ÖMER DALKIRAN

141302059

Tez Danışmanı

Yrd.Doç.Dr. Yılmaz TEZCAN

İstanbul 2017

T.C.
İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

ULUSLAR ARASI ANLAŞMAZLIKLARIN BARIŞÇI YOLLARDAN
ÇÖZÜMÜNDE BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN ROLÜ

Yüksek Lisans Tezi

ÖMER DALKIRAN

141302059

Tez Danışmanı

Yrd.Doç.Dr. Yılmaz TEZCAN

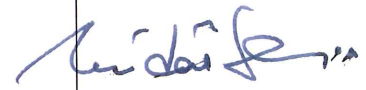
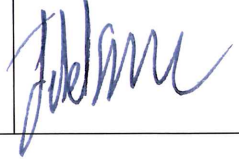
İstanbul 2017

T.C.
YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

SIYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER Anabilim Dalı SIYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS öğrencisi ÖMER DALKIRAN “ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE UYUŞMAZLIKLARIN BARIŞÇI YOLLARDAN ÇÖZÜMÜNDE BİRLİŞMİŞ MİLLETLERİN ROLÜ” adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 04/04/2017 tarih ve 2017/11 - 03 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 25/04/2017

Öğretim Üyesi Adı ve Soyadı			İmzası
1.	Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Yılmaz TEZCAN	
2.	Jüri Üyesi	Yrd. Doç. Dr. Hüdayi SAYIN	
3.	Jüri Üyesi	Yrd. Doç. Dr. Tülay YILDIRIM	

İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

.SİYASET...BİLİMİ...VE...ULUSLAR ARASI İLİŞKİLER

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum, bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanışında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

25/04/2017..

Adı-Soyadı

ÖMER DALKIRAN

İmzası

Ömer Dalkıran

Urkund Analysis Result

Analysed Document: OMER DALKIRAN YUKSEK LISANS TEZI.pdf (D22978064)
Submitted: 2016-11-03 07:13:00
Submitted By: zeynep.gencer@yeniuyuzil.edu.tr
Significance: 22 %

Sources included in the report:

İnsan Haklarının Tarihsel Gelişimi.docx (D14333957)
tez draft.doc (D9665819)
İnsan-Hakları-Makale (2).docx (D14334003)
120013975-es2-1074314.docx (D17824358)
<https://www.punemodelun.org/committees/>
<http://docplayer.biz.tr/7123565-Birlesmis-milletler-ve-uluslararası-esitsizlik.html>
<http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/finpazcarsamba15.doc>
<http://acikerisim.giresun.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/123456789/77/sevil%20uzun.pdf?sequence=1>
<http://www.unicankara.org.tr/today/1.html>
<http://www.iskur.gov.tr/portals/0/dokumanlar/kurumsal%20bilgi/mevzuat/ILO%20Sozlesmeleri/Uluslararası%C4%B1%20%C3%87al%C4%B1%C5%9Fma%20%C3%96rg%C3%BCt%C3%BC%20Hakk%C4%B1nda%20Bilgi.pdf>
<http://denizmevzuat.udhb.gov.tr/dosyam/B%C4%B0RLE%C5%9EM%C4%B0%C5%9E%20M%C4%B0LLETLER%20ANDLA%C5%9EMASI%20VE%20M%C4%B0LLETLERARASI%20ADALET%20D%C4%B0VANI%20STAT%C3%9CS%C3%9C.doc>
http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt3/sayi11pdf/birdisli_fikret.pdf
http://www.bbc.co.uk/turkish/iraq_related/belgeler/bm_antlasma.pdf
<http://muharipgaziler.org.tr/kore->

Instances where selected sources appear:

ÖZ

ULUSLARARASI ANLAŞMAZLIKLARIN BARIŞÇI YOLLARDAN ÇÖZÜMÜNDE BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN ROLÜ

Ömer DALKIRAN

İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi, 121 sayfa, Nisan 2017

Tez Danışmanı: Yrd.Doç.Dr. Yılmaz TEZCAN

Araştırmada uluslararası anlaşmazlıklar incelenmiş ve bu anlaşmazlıklarda birleşmiş milletlerin rolü açıklanmıştır. Araştırma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde “birleşmiş milletlerin yapısı” anlatılmıştır. Birleşmiş Milletler yapısı başlığı altında örgütün kuruluşu, amaçları, üyelik durumu anlatılmıştır. Birleşmiş Milletlerin ana organları olan genel kurul, güvenlik konseyi, ekonomik ve sosyal konsey, vesayet konseyi, uluslararası Adalet Divanı, BM Sekreterliği’nin işlevi çalışma şekilleri detaylı olarak açıklanmıştır. Ayrıca çalışmanın birinci bölümünde Birleşmiş Milletlerin Uzman Kuruluşları olan Gıda ve Tarım Örgütü, Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı, Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü, Uluslararası Çalışma Örgütü, Uluslararası Para Fonu, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü, Dünya Posta Birliği, Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı, Dünya Sağlık Örgütü, Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu.

Araştırmanın ikinci bölümünde birleşmiş milletlerin müdahil olduğu “Ruanda, Bosna, Irak, Afganistan, El Salvador, Namibya, Yugoslavya, Kamboçya, Suriye, Kosova ve Kore” gibi bazı uluslararası olaylar anlatılmıştır.

Araştırmanın üçüncü bölümünde “küresel terör olayları karşısında birleşmiş milletlerin sergilediği davranışlar” ve dördüncü bölümde ise araştırmanın sonuçlarına ve elde edilen veriler ışığında bazı önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Birleşmiş Milletler, Birleşmiş Milletlerin Yapısı, Uluslararası Anlaşmazlıklar.

ABSTRACT

THE ROLE OF THE UNITED NATIONS IN PEACEFUL SETTLEMENT OF INTERNATIONAL DISPUTES FROM PATH

Ömer DALKIRAN

Istanbul Yeni Yüzyıl University

Social Sciences Institute

Political Science and International Relations Department

Master Thesis, 121 pages, April 2017

Supervisor : Asst. Prof. Yılmaz TEZCAN

International conflicts in the study were examined and explained the role of the United Nations in the dispute. The study consists of four parts. The first section of the "structure of the United Nations" is described. United Nations organization structure of the organization under the title, objectives, membership status is disclosed. The main organs of the United Nations General Assembly, Security Council, Economic and Social Council, the guardianship council, the International Court of Justice, the UN Secretariat's function is described in detail the way it works. In addition, working with expert bodies of the United Nations in the first part of the Food and Agriculture Organization, the International Atomic Energy Agency, International Civil Aviation Organization, International Labour Organization, International Monetary Fund, the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, the Universal Postal Union, the World Bank, the United Nations world Food Programme, world Health Organization, United Nations Children's Fund.

In the second part of the study, which also involved the United Nations "Rwanda, Bosnia, Iraq, Afghanistan, El Salvador, Namibia, Yugoslavia, Cambodia, Syria, Kosovo and Korea" it is described as a number of international events.

In the third part of the study "global terrorist attacks against the behavior exhibited by the United Nations" and the fourth section of the data obtained and the results of the research are given some suggestions in the light.

Key words: United Nations, The Structure of United Nations, International Disputes

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın yapılmasında çok büyük katkıları olan, yoğun işlerinden dolayı yardımını esirgemeyen, danışman hocam Yrd.Doç.Dr.Yılmaz TEZCAN'a sonsuz teşekkür ederim. Ayrıca yüksek lisans eğitimim boyunca bana destek veren eşime, aileme ve arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Nisan-2017

Ömer DALKIRAN

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

KABUL VE ONAY SAYFASI

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLO LİSTESİ.....	ix
HARİTA LİSTESİ.....	x
KISALTMA LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN YAPISI

1.1. Birleşmiş Milletlerin Kuruluşu.....	3
1.2. Birleşmiş Milletlerin Amaç ve İlkeleri.....	8
1.3. Birleşmiş Milletlere Üyelik Durumu.....	10
1.4. Birleşmiş Milletlerin Yapısı.....	11
1.5. Birleşmiş Milletlerin Ana Organları.....	11
1.5.1. Genel Kurul.....	11
1.5.2. Güvenlik Konseyi.....	14
1.5.2.1. Güvenlik Konseyi'nin Hukuki Durumu.....	22
1.5.3. Ekonomik ve Sosyal Konsey.....	25
1.5.4. Vesayet Konseyi.....	28
1.5.5. Uluslararası Adalet Divanı.....	29
1.5.6. BM Sekreterliği.....	31
1.6. Birleşmiş Milletlerin Uzman Kuruluşları.....	32
1.6.1. Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)	33
1.6.2. Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (IAEA)	34
1.6.3. Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü (ICAO)	37
1.6.4. Uluslararası Çalışma Örgütü.....	38
1.6.5. Uluslararası Para Fonu (IMF).....	40
1.6.6. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO).....	41

Sayfa No

1.6.7. Dünya Posta Birliği (UPU).....	41
1.6.8. Dünya Bankası (WB).....	43
1.6.9. Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı (WFP)	43
1.6.10. Dünya Sağlık Örgütü (WHO)	44
1.6.11. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF).....	46
1.7. BM'nin Barışı Koruma Operasyonlarının Hukuki Dayanakları.....	48

İKİNCİ BÖLÜM

BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN MÜDAHİL OLDUĞU

BAZI ULUSLARARASI OLAYLAR

2.1. Ruanda.....	51
2.2. Bosna Hersek.....	53
2.3. Irak.....	56
2.4. Afganistan.....	58
2.5. El Salvador.....	59
2.6. Namibya.....	63
2.7. Yugoslavya.....	66
2.8. Kamboçya.....	69
2.9. Somali.....	73
2.10 Suriye.....	78
2.11 Kosova.....	81
2.12 Kore.....	82

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÜRESEL TERÖR OLAYLARI KARŞISINDA

BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN SERGİLEDİĞİ DAVRANIŞLAR

3.1. Milletler Cemiyeti Dönemi Uluslararası Terörizmle Mücadele.....	84
3.2. Birleşmiş Milletler Dönemi Uluslararası Terörizmle Mücadele.....	84
3.3. BM Genel Kurul Bildirileri.....	86
3.4. BM Genel Kurul Kararları.....	86
3.5. Güvenlik Konseyi Kararları.....	88
3.5.1 1992/748 Sayılı Karar.....	89
3.5.2 1996/1044 Sayılı Karar.....	90

	<u>Sayfa No</u>
3.5.3 1999/1267 Sayılı Karar.....	91
3.6. Birleşmiş Milletlerin Uluslararası Terörizmle Mücadeledeki Önemi.....	97
3.7. Önümüzdeki Yıllarda BM'nin Terörizmle Mücadeledeki Rolü.....	100
SONUÇ.....	106
KAYNAKÇA.....	111

TABLO LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1. BM Güvenlik Konseyi Üyelerinin Bölgesel Dağılımı.....	7
Tablo 2. BM Güvenlik Konseyi Daimi Üyelerinin 1946–1995 Yılları Arasında Kullandıkları Veto Sayıları.....	18
Tablo 3. BM Güvenlik Konseyi Daimi Üyelerinin 1996–2012 Yılları Arasında Kullandıkları Veto Sayıları.....	19

HARİTA LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Harita 1. Ruanda'nın Konumu.....	51
Harita 2. Bosna Hersek'in Konumu	53
Harita 3. Irak'ın Konumu	56
Harita 4. Afganistan'ın Konumu	58
Harita 5. El Salvador'un Konumu	59
Harita 6. Namibya'nın Konumu	63
Harita 7. Yugoslavya'nın Konumu	66
Harita 8. Kamboçya'nın Konumu	69
Harita 9. Somali'nin Konumu	73
Harita 10. Suriye'nin Konumu	78
Harita 11. Kosova'nın Konumu	81
Harita 12. Kore'nin Konumu	82

KISALTMA LİSTESİ

AB	: “Avrupa Birliği”
ABD	: “Amerika Birleşik Devletleri”
BM	: “Birleşmiş Milletler”
FAO	: “Gıda ve Tarım Örgütü”
IAEA	: “Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı”
ICAO	: “Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü”
ILO	: “Uluslararası Çalışma Örgütü”
IMF	: “Uluslararası Para Fonu”
NATO	: “North Atlantic Treaty Organization”
OECD	: “Organization for Economic Cooperation and Development”
ONUSAL	: “United Nations Observer Mission in El Salvador”
SSCB	: “Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği”
SWAPO	: “Güneybatı Afrika Halk Örgütü”
UNESCO	: “Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü”
UNICEF	: “Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu”
UNITAF	: “Birleşik Görev Kuvveti”
UNOSOM	: “Birleş Milletler Somali Operasyonu”
UNPROFOR	: “BM Koruyucu Kuvveti”
UNTAC	: “Birleşmiş Milletler Geçici Otoritesi”
UNTAG	: “BM Geçiş Destek Grubu”
UPU	: “Dünya Posta Birliği”
WB	: “Dünya Bankası”
WFP	: “Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı”
WHO	: “Dünya Sağlık Örgütü”
Vol.	: “Volume (Cilt)”

GİRİŞ

I. Dünya Savaşı'nın yıkıcı etkisinin ardından uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına yönelik girişimler ortaya çıkmaya başlamıştır. 8 Ocak 1918'de ABD Başkanı Wilson, savaş sonrası yeni politik düzeni ve dünya barışını korumaya yönelik örgüt olarak Milletler Cemiyeti'ni içeren 14 ilkesini Senato'ya sunmuştur. ABD başkanlığında toplanan Paris Barış Konferansı'nda ise, galip devletler Paris Barış Anlaşması'nın bir parçası olarak Milletler Cemiyeti'nin yasasını kabul etmişlerdir. Böylelikle kurulan yeni örgütün merkezi Cenova olmuş ve çalışmalarına 1920'de başlamıştır. Milletler Cemiyeti'nin temel amacı; uluslararası anlaşmazlıklar ve çatışmaların barışçıl çözümüne yönelik prosedürlerin oluşturulmasıdır. Cemiyet "Konsey, Kurul ve Sekreteryâ" olmak üzere üç temel organdan oluşmaktadır. Cemiyet'te bütün kararların oy birliği ile alınması gerekmektedir. Eğer herhangi bir anlaşmazlık durumunda altı ay içerisinde Cemiyet bir karara varamazsa üç aylık bir gecikmeden sonra taraflar savaşa gidebilecektir. Cemiyet'in sözleşmesinin ihlal edilip edilmediğine karar vermek ve yaptırımları uygulayıp uygulamamak her üyenin kendisine bırakılmıştır. Bu ise Cemiyet'in zayıflığı olarak yorumlanmıştır. Milletler Cemiyeti kuruluş amacına uygun olarak, Japonya'nın 1931'de Mançurya'yı, İtalya'nın 1935'te Etiyopya'yı işgaline ve II. Dünya Savaşı'nın ortaya çıkmasına engel olamamıştır.

BM'nin küresel barış ve güvenliği koruma noktasındaki en önemli rolü kuvvet kullanma ya da kullanmaya izin verme noktasında ortaya çıkmaktadır. BM Antlaşması'nın özellikle VII. bölümünde düzenlenen uluslararası barışın ve güvenliğin korunması ve tartışmalı olmakla birlikte Uluslararası Adalet Divanı'nın kararlarına uyulmasını sağlamak amacıyla 94.maddesi çerçevesinde BM organlarının kararları uyarınca kuvvet kullanılması BM Antlaşması'nın hukuka uygun kuvvet kullanılması olarak değerlendirdiği bir durumu oluşturmaktadır (Pazarcı, 2000).

Kuvvet kullanma konusu her ne kadar BM Antlaşması VII. Bölüm'de düzenlenmiş olsa da belki BM'nin yetki ve sorumlulukları konusunda en büyük tartışmalar da bu noktada ortaya çıkmaktadır. Zira hangi hallerde kuvvet kullanmak

meşrudur? Bu kuvvet kullanımı ilgili ülkelerin iç işlerine müdahale midir? Kuvvet kullanımının ölçüsü ne olmalıdır? Kimi devletler BM'yi ulusal çıkarları adına mı kullanmaktadır? gibi çok sayıda soru ortaya çıkmakta ve maalesef bu soruların cevabı üzerinde bir oydaşma sağlanamamaktadır. Bu sorulardan “kuvvet kullanma” ile “egemen devletlerin iç işleri müdahale edilemez” ilkesinin çatıştığı yönündeki kafa karışıklığı son dönemlerde uluslararası hukuk literatüre dâhil edilmiş olan “insani müdahale” ve “koruma sorumluluğu”¹ (Ntahiraja, 2012) gibi yeni hukuksal tanımlamalarla bir nebze de olsa aşılmıştır. Fakat bu sorular içinde en can alıcısı BM'nin güçlünün gücünü pekiştirmek adına araçsallaştırıldığı noktasında ortaya çıkmaktadır. Gerçekten de beş daimi üye ve özellikle ABD, BM ve NATO gibi örgütlerle işbirliği yaparak, Irak ve Afganistan örneğinde olduğu gibi, ulusal güvenlik tehditlerini bertaraf etme yoluna gitmektedir. ABD'nin bu yaklaşımı ulusal güvenlik belgelerine de yansımıştır. Örneğin 2010 tarihli ulusal güvenlik strateji belgesinde ABD'nin güç kullanımı gerekli olduğu hallerde BM Güvenlik Konseyi ve NATO seçeneklerini öncelikli olarak göz önünde bulundurması gerektiğinin altı çizilmiştir (Yusoff ve Soltani, 2012; akt. Karabulut, 2015). ABD'nin bu örgütleri ulusal çıkarları adına kullandığı artık bilinen bir gerçektir. Kimi zaman uluslararası hukuk adına bir meşrulaştırma aracı, kimi zaman ilgili askeri müdahalenin maliyetinin düşürülmesi ve kimi zaman da bu örgütler çatısı altındaki diğer devletlerin güçlerinden yararlanma adına ABD bu örgütleri kullanmaktadır (Karabulut, 2015).

Yalnız kuvvet kullanımı konusunda değil, küresel güvenlikle ilgili her konuda BM'nin aktif bir rol oynadığını görmekteyiz. Bu alanlardan biri “silahsızlanma”dır. Özellikle kitle imha silahları olarak adlandırılan nükleer, biyolojik ve kimyasal silahların yayılmasının önlenmesi BM'nin kuruluşundan itibaren ilgi alanına dâhil olan önemli güvenlik konularından biri olmuştur. Silahsızlanma, silahların kontrolü, nükleer silahlanmanın yasaklanması gibi konular bu alanda BM'nin üzerinde durduğu temel başlıklar olmuştur. (Tannenwald, 2004; akt. Karabulut, 2015).

BİRİNCİ BÖLÜM

BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN YAPISI

1.1. Birleşmiş Milletlerin Kuruluşu

Konu itibariyle genel yetkiye sahip evrensel bir işbirliği örgütü olan Birleşmiş Milletler Örgütü'nün öncü kuruluşu Milletler Cemiyeti'dir. Milletler Cemiyeti Kurucu Antlaşması, Paris Barış Konferansı'nda 28 Nisan 1919 tarihinde kabul edilmiş ve 10 Ocak 1920 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir. 1. Dünya Savaşı'nın ardından hayata geçirilen Milletler Cemiyeti'nin kuruluşunun altında yatan temel sebep yeni yıkıcı savaşların ortaya çıkmasının önüne geçilmesi ve Dünya'da barış ve istikrarının sağlanması olarak gösterilmektedir. Milletler Cemiyeti sisteminde, yukarıda belirtilen temel amaçların elde edilebilmesi için iki temel ilke öngörülmüştür:

- “Üyeler, diğer devletlerin ülke bütünlüğü ve siyasi bağımsızlıklarına saygı göstermek ve bunları korumak hususunda anlaşmışlardır”;
- “Savaş veya savaş tehdidinin tek başına devletlerin değil, Milletler Cemiyeti'nin uğraş konusu kabul edilmiştir. Devletler ayrıca aralarındaki uyuşmazlıkları barışçı yöntemlerle müzakere yoluyla çözmekte başarısız kaldıkları takdirde bunları Milletler Cemiyeti'nin gözetimi altında, tahkime, yargısal veya siyasi çözüme sunmayı kabul ve taahhüt etmişlerdir.”

Ayrıca, Milletler Cemiyeti Statüsü'nün 16.maddesinde, yukarıda belirtilen yükümlülöklere aykırı davranan devletlerin, ekonomik ve siyasi bakımda diğer devletlerden soyutlanacağı ve askeri yaptırımlara maruz kalacağı hükme bağlanmıştır (Kütükçü ve Erdal, 2011).

Birleşmiş Milletleri anlamak için I. ve II. Dünya Savaşları'nı sebep ve sonuçlarıyla birlikte kavramak çok önemlidir. İnsanlık tarihinin en korkunç çatışması olarak nitelenen II. Dünya Savaşı aynı zamanda BM gibi uluslararası barışı korumaya yönelik bir örgütün doğuşunu içinde barındırmıştır. Gelişen teknoloji nedeniyle savaşın yıkıcı sonuçları, uluslararası alanda savaşın uygun bir dış politika aracı olmadığı fikrini uyandırmıştır. Bu nedenle I. Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru kurumsallaşmış küresel bir örgütlenmeye olan ihtiyaç artmış ve Amerika (ABD)

Başkanı Woodrow Wilson tarafından 1919'daki Paris Konferansı sırasında Milletler Cemiyetinin Antlaşması açıklanmıştır. Fakat Konferansta kabul edilen bu Bildirgenin Amerikan Senatosu tarafından onaylanmaması ve I. Dünya Savaşını sona erdiren barış antlaşmalarının ilk yirmi altı maddesinin aynı zamanda Cemiyet Misakını oluşturan maddelerden olması Cemiyetin bir 'Galip Devletler' örgütü görüntüsünü vermesine neden olmuş ve buna bağlı olarak Milletler Cemiyeti daha doğarken prestij kaybına uğramıştır (Birdişli, 2010).

Son derece önemli bir amaca hizmet etmesi planlanan Örgüt, beklenen başarıyı ne yazık ki yakalayamamıştır. Örgüt'ün ilk kuruluş yılları, sıcak esen idealizm rüzgârının etkisi ve Avrupalı devletlerin savaş ortamından uzak kalma arzuları nedeniyle ümit vaat etmiştir. Nitekim 1925 yılında Yunan birliklerinin Bulgaristan sınırını ihlal etmesi ile başlayan çatışma başarı ile durdurulmuştur. Ancak bu olumlu hava çok uzun sürmemiş ve insanlık kendini, bir kez daha milyonlarca insanın hayatına mal olacak bir savaşın içinde bulmuştur (Kütükçü ve Erdal, 2011).

Milletler Cemiyeti, Japonya'nın Mançurya'yı, İtalya'nın Habeşistan'ı ve Almanya'nın Avusturya ve Çekoslovakya'yı ilhakının önüne geçememiştir. ABD'nin, oluşumuna önayak olduğu Örgüt'e üye olamaması, 1933'ten itibaren Almanya, İtalya ve Japonya'nın üyelikten çekilmelerini, Rusya'nın 1939 yılı sonunda Örgüt'ten çıkarılması ve kuvvet kullanımının açıkça yasaklanmayıp bir kısım şartlara bağlanması, Milletler Cemiyeti'nin gerçek anlamda evrensel bir örgüt olmasının ve etkin önlemler almakta gereken iradeyi gösterememiş olmasının nedenlerinin arasında sayılabilir. Dolayısıyla Milletler Cemiyeti, I. Dünya Savaşı ortasında galip devletlerin kurduğu, adaletsiz, istikrarsız ve çürük dünya düzeninden kaynaklanan sorunların barışçı kanallarla çözümlenmesinin üstünden gelemeyerek dağılmış; Örgüt'ün hukuki varlığı, 1946'da, kendi Genel Kurulunda aldığı kararla son bulmuş; benzer nitelikler taşıyan Birleşmiş Milletler Örgütü, onun yerini almıştır (Kütükçü ve Erdal, 2011).

Milletler Cemiyeti'nin hem radikal hem de muhafazakâr yönleri bulunmaktadır. Şöyle ki, tarihte ilk defa uluslararası barışı, korunmayı ve işbirliğini amaçlayan çeşitli filozofların iddialarının ve ideallerinin hayata geçirilerek devlet politikaları haline gelmekte olması; uluslararası eylemin arzu edildiği pek çok

sorunla ilgilenme işlevinin tek bir örgütte toplanması; siyasi, hukuki, ekonomik, sosyal ve yönetsel birimler oluşturmadaki yaratıcılığıyla Birleşmiş Milletler Örgütü'ne model teşkil etmesi Milletler Cemiyeti'nin radikal olarak nitelendirilme sebepleri olarak sıralanabilir. Bununla birlikte, var olan düzeni temel alıyor olması ve barışı çözmede, konferansların düzenlenmesinde uluslararası yönetim tekniklerinde bir değişiklik yapmayıp, çok uzun dönemdir kullanılan metotları periyodik hale getirmeyi başarmış olması ise Örgüt'ün muhafazakâr yönünü ortaya koymaktır. Dünya Savaşı sonunda BM'nin doğuşu ise, bir uluslararası tüzel yapıyı yalnızca yeniden gündeme getirmiş, pekiştirmiş, yaygınlaştırmıştır. Yukarıda da belirtildiği gibi, Milletler Cemiyeti'nin önleyemediği II. Dünya Savaşı'nın ardından, yeniden tesis edilecek Dünya barışını ve güvenliğini korumak ve uluslararası ekonomik, sosyal ve kültürel işbirliğini sağlamak amacıyla, Birleşmiş Milletler Örgütü'nün kurulması girişimleri başlatılmıştır. Bu konudaki ilk adımı, ABD Başkanı Roosevelt ile İngiltere Başbakanı Churchill'in 14 Ağustos 1941 tarihinde yayınladıkları Atlantik Bildirisi oluşturmuş; bu Bildiri ile Birleşmiş Milletler Örgütü'nün kurulması için resmi çalışmalar başlatılmıştır. Söz konusu Bildiride, sınırların zorla değiştirilemeyeceği, ulusların istedikleri rejimi belirleyebilecekleri, ekonomik gelişmenin ve uluslararası ticaretin destekleneceği, insanlığın korku ve endişeden uzak yaşayacağı bir Dünya için bütün devletlere çağrı yapılmıştır (Kütükçü ve Erdal, 2011).

Birleşmiş Milletler Örgütü'nün kurulması yolundaki ikinci adım ise, 1 Ocak 1942 tarihinde Washington'da imzalanan Birleşmiş Milletler Bildirisi ile atılmıştır. Her iki bildiride de, savaştan sonra yeni bir dünya örgütü kurulması konusundaki gerekliliğe değinilmiş; böylece, daha savaşın ilk yıllarında, müttefik devletler tarafından, bazı ortak ilkeler ve özellikle kolektif savunma sistemi fikri etrafında birleşilmiştir. Bir uluslararası örgüt kurulması yönündeki kesin karar, ABD, SSCB, İngiltere ve Çin arasında 30 Ekim 1943 tarihinde imzalanan Moskova Bildirisi (Genel Güvenlik Hakkında Dört Millet Beyannamesi) ile alınmış ve bir an önce harekete geçilmesi planlanmıştır (Kütükçü ve Erdal, 2011).

1 Kasım 1943'te Moskova Bildirisi'nin ABD, SSCB, Çin, İngiltere tarafından imzalanmasını müteakip 3-11 Şubat 1943 Yalta Konferansı ile de BM'nin anılan kuruluş süreci tamamlanmıştır. BM'nin nihai kuruluş imzası ise 25 Nisan 1945'te

San Francisco’da, Almanya ve Japonya’ya savaş ilan etmiş ülkelerin katılımı ile atılmış ve Birleşmiş Milletler Antlaşması, 24 Ekim 1945’te yürürlüğe girmiştir (Gün, 2002).

Ayrıca, Güvenlik Konseyindeki karar alma usulü de 4-11 Şubat 1945 tarihleri arasında yapılan Yalta Konferansında belirlenmiş; beş daimi üyeye veto yetkisinin tanındığı sistem kabul edilmiştir. Milletler Cemiyeti döneminde yaşanan tikanıkların tekrar etmemesi gerekçe gösterilerek izlenen bu yöntem, diğer devletlerce daha başlangıçta güçlü devletler lehine ortaya çıkan bir dengesizlik olarak görülmüş, uluslararası hukuka ve adalete olan güveni derinden zedelemiştir (Kütükçü ve Erdal, 2011).

Bununla birlikte, Örgütün Anayasası’nın hazırlanacağı konferansın San Francisco’da toplanmasından önce, 9–20 Nisan 1945 tarihleri arasında yapılan ön toplantılarda, Uluslararası Sürekli Adalet Divanı Statüsü de hazırlanmıştır. 25 Nisan 1945 tarihinde yapılan San Fransisco Konferansında, Almanya ve Japonya’ya savaş ilan eden 46 devletin katılımıyla Birleşmiş Milletler Antlaşması kaleme alınmıştır. Belirtmek gerekir ki, Türkiye de bu konferansa katılan ve kurucu üye olarak antlaşmayı imzalayan devletlerarasındadır (Kütükçü ve Erdal, 2011).

BM Antlaşması, San Fransisco Konferansı’nın 26 Haziran 1945 tarihinde yaptığı genel oturumda oy birliğiyle kabul edilmiş; gerekli sayıda onay belgesinin tamamlanmasıyla birlikte, 24 Ekim 1945 tarihinde yürürlüğe girmiştir. BM Örgütü, uluslararası arenada, evrenselliği ve görev alımının genişliği bakımından oldukça anlamlı bir yere sahiptir. Milletler Cemiyeti ve onu yerini alan BM, evrensel nitelikteki uluslararası örgütlerin tek örnekleridir. Her iki kuruluşun da amacı, sürekli bir dünya barışını hayata geçirmektir (Kütükçü ve Erdal, 2011).

BM Antlaşmasına göre örgüt, barış ve uluslararası güvenliğin sağlanmasının ötesinde temel insan hakları, cinsiyet eşitliği ve bütün halkların ekonomik ve sosyal refahını temin etmek gibi çok geniş amaçları yükümlenmiş ve Milletler Cemiyetinden farklı olarak kararların yaptırım gücünü artıracak sosyo-ekonomik ve askeri tedbirlerle desteklenmiştir (Birdişli, 2010).

Yukarıda belirtildiği gibi, BM Örgütü kurulduğu sırada varlığı hukuken devam eden Milletler Cemiyeti, kendi Genel Kurulu’nda aldığı bir kararla bu durumu sonlandırmıştır. Milletler Cemiyeti’nin hukuki varlığını sona erdiren söz konusu

kararla, aynı zamanda hakları, arşivleri ve siyasi olmayan işlevleri de Birleşmiş Milletler'e devredilmiş; Birleşmiş Milletler de aynı yıl aldığı bir kararla bu devri kabul etmiştir. Birleşmiş Milletler Antlaşması, 19 bölüm ve 111 maddeden oluşmakta; antlaşmaya 70 maddelik Uluslararası Adalet Divanı Statüsü, ayrılmaz bir parça olarak ekli bulunmaktadır (92.madde). Yola 51 üye devletle çıkan Birleşmiş Milletler'in, bugün itibariyle 193 üyesi bulunmaktadır (Kütükçü ve Erdal, 2011). Bu ülkeler bölgesel dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1. BM Güvenlik Konseyi Üyelerinin Bölgesel Dağılımı

Bölgesel Gruplar	Üye Devlet Sayısı	Tüm Üyeler İçindeki Yüzdelik Oranı	Güvenlik Konseyindeki Daimi Üye Sayısı	Güvenlik Konseyindeki Geçici Üye Sayısı
Afrika Grubu	54	% 28	0	3
Asya-Pasifik Grubu	53	% 27,5	1	2
Doğu Avrupa Grubu	23	% 12	1	1
Latin Amerika ve Karayipler	33	% 17	0	2
Batı Avrupa ve Diğerleri	29	% 15	3	2
Gözlemci	1	% 0.5	0	0
Toplam BM Üyeleri	193	% 100	5	10

Kaynak: United Nations Regional Groups, <http://en.wikipedia.org>

Başta ABD ve İngiltere olmak üzere savaşı kazanan güçler, bir daha aynı yıkıcı savaşlar yaşanmasın, dünyada barış olsun, insanlık daha fazla işbirliği yapsın diye savaşın sonunda bütün ulusları kapsayacak bir örgüt kurmaya karar vermişlerdir. 24 Ekim 1945'te kurulan ve tüm milletleri bir araya getirmesi öngörülen bu örgüte Birleşmiş Milletler adı verilmiştir. En aslî amacı uluslararası barış ve güvenliği sağlamak olan Birleşmiş Milletler'in bunun dışında, devletlerarasında dostça ilişkileri geliştirmek, işbirliğini teşvik etmek, ekonomik ve

sosyal sorunları beraberce çözmek, uluslararası hukuka saygıyı artırmak, insan hakları ilkesini hayata geçirmek gibi amaçları da vardır. Bütün bu yönleriyle, Birleşmiş Milletler pek çok konuda faal olan ve küresel düzeyde etkisi olan bir örgüttür. Birleşmiş Milletler Antlaşması'nda sözü edilen temel ilkelerin, bu örgüte üye olmayan devletleri de bağladığını belirtmek gerekir (Birleşmiş Milletler Antlaşması 2/6 par). Mesela uluslararası ilişkilerde güç kullanmak, başka devletlerin içişlerine karışmak, başka devletleri tehdit etmek ya da taraf olunan antlaşmaları ihlal etmek gibi davranışlar, Birleşmiş Milletler Antlaşması'na taraf olmayan devletlere de yasaklanmıştır. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nce alınan yaptırım kararlarına üye olmayan devletler de uymakla mükelleftir. Öte yandan, bir devletin Birleşmiş Milletler Antlaşması'ndan kaynaklanan yükümlülükleri ile başka bir uluslararası antlaşma çerçevesindeki yükümlülükleri çatışırsa, Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın hükümleri geçerlidir (Birleşmiş Milletler Kurucu Antlaşması, 103.madde) (Aral, 2013).

1.2. Birleşmiş Milletlerin Amaç ve İlkeleri

Birleşmiş Milletler Örgütü'nün savunduğu değerler, Antlaşmanın önsözünde belirtilmiş olup; Antlaşmanın 1.maddesinde birtakım amaçlar ortaya konulmuş ve 2.maddesinde de bu amaçlara ulaşmak için uygulanacak ilkelere yer verilmiştir (Kütükçü ve Erdal, 2011; Pazarcı, 2004).

Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın 1.maddesinde, örgütün amaçları şu şekilde sıralanmaktadır:

- “Uluslararası barış ve güvenliği sağlamak; bu madde dâhilinde barışa karşı oluşabilecek tehditleri önlemek, uzaklaştırmak, her türlü saldırıma fiilini veya barışın başka nedenle bozulmasına karşı önlemler almak; barışın bozulmasına neden olabilecek uluslararası nitelikteki uyuşmazlıkların veya durumların düzeltilmesi veya çözülmesini, adalete ve uluslararası hukuk prensiplerine uygun olarak barışçı yollarla gerçekleştirmek.”
- “Uluslararası dostça ilişkiler geliştirmek; yani, uluslararası alanda devletlerin hak eşitliğini gözeterek dostane ilişkiler geliştirmek ve Dünya barışının sağlamlaştırılması için diğer her türlü tedbirleri almak.”

- “Uluslararası işbirliği sağlamak; yani ekonomik, sosyal, fikri ve insani nitelikteki uluslararası davaları çözmek ve ırk, cins, dil veya din farkı gözetmeksizin herkesin insan haklarına ve ana hürriyetlerine karşı saygıyı geliştirerek, teşvik ederek, uluslararası işbirliğini geliştirmek.”
- “Uluslararası sorunların çözüm bulduğu bir merkez olmak; yukarıda sayılan amaçlar doğrultusunda devletleri uyumlaştırmak.”

Bu amaçlara ulaşmak için BM Antlaşması’nın 2.maddesinde aşağıdaki ilkelere uyulması öngörülmektedir:

- “Üye devletlerin egemen eşitliği ilkesi.”
- “Yükümlülüklerin iyi niyetle yerine getirilmesi; üyeler Antlaşmadan doğan yükümlülüklerini iyi niyetle yerine getireceklerdir. Bunun sebebi tüm üyelerin üyelik sıfatından doğan tüm hak ve menfaatlerinden yararlanabilmeleri sağlanabilmektedir. “
- “Uluslararası uyuşmazlıkların barışçı yollarla çözümü.”
- “Gerek devletlerin ülke bütünlüğüne ve siyasal bağımsızlığına karşı, gerekse BM’in amaçları ile bağdaşmayan öteki konularda kuvvet kullanılmasına ve tehdidine başvurmama ilkesi; Üyeler herhangi bir devletin ülke bütünlüğüne ve siyasal bağımsızlığına karşı güç kullanmaktan ya da güç kullanma tehdidinden kaçınacaklardır, bu güç kullanma BM’nin amaçlarıyla örtüşmeyecek derecede olan kullanımdır.”
- “BM Antlaşması hükümlerine uygun olarak alınacak her türlü örgüt eylem ve kararına yardımcı olma; üyeler örgütün her türlü girişimini destekleyecekler ve kendisine karşı zorlayıcı önlem alınmış bir devlete yardım etmekten kaçınacaklardır.”
- “BM üyesi olmayan devletlerin de olabildiğince uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasına katılmasını elde edilmesi; örgüte üye olmayan devletlerin de, barış ve güvenliğin gerektirdiği ölçüde, Antlaşma hükümlerine uygun davranmaları sağlanmaya çalışılacaktır.”
- “BM’nin üye devletlerin ulusal yetkisine giren konulara karışmaması; VII. Bölümde düzenlenen zorlama tedbirlerinin uygulanmasına hâlel getirmemek üzere, saldırı eylemlerine karşı barışı korumak için, örgütçe alınacak zorlama

tedbirleri dışında, örgüt, özü bakımından bir devletin ulusal yetki alanına giren işlere karışmayacaktır.”

Yukarıda belirtilen bu amaç ve ilkeler çerçevesinde, BM’nin özellikle şu konularda yoğun faaliyetlerde bulunduğu gözlenmektedir:

- “Uluslararası barışın ve güvenliğin sağlanması konusunda”;
- “Ekonomik ve toplumsal kalkınmada uluslararası işbirliği konusunda”;
- “İnsan haklarının uluslararası alanda korunması konusunda”;
- “Uluslararası hukukun yerleştirilmesi ve geliştirilmesi konusunda”;
- “Yeni teknolojik gelişmelerden insanlığın en iyi biçimde yararlanmasının sağlanması konusunda.”

1.3. Birleşmiş Milletlere Üyelik Durumu

Birleşmiş Milletler Antlaşması’nın 4.maddesine göre, “Antlaşmadaki yükümlülükleri üstlenebilen ve Örgütün görüşüne göre; buna yeteneği ve iradesi olan bütün barışsever devletler” Birleşmiş Milletler Örgütü’ne üye olabilirler. Bir devletin Birleşmiş Milletler Örgütü’ne üye olabilmesi için, Güvenlik Konseyi’nin bu yöndeki tavsiyesi ve Genel Kurul’un 2/3 çoğunlukla karar alması gerekmektedir.

Birleşmiş Milletler Antlaşması’nın 5.maddesine göre ise, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Güvenlik Konseyi’nin tavsiyesi üzerine bir devletin üyeliği askıya alabilmekte; ancak, Güvenlik konseyi tek başına bu tasarrufu geri alabilmektedir. Ayrıca, Antlaşmanın 6.maddesine göre, üstlendiği yükümlülükleri ısrarla ihlal eden bir üye devlet, yine aynı usulle Örgütten ihraç edilebilmektedir. Tüm bunların yanında, bir üye devletin kendi iradesiyle Birleşmiş Milletler Örgütü’nden ayrılması da mümkündür. Şimdiye kadar bunun tek örneği 13.1965 tarihinde yaşanmıştır. Malezya’nın Güvenlik Konseyi’ne üye seçilebilmesini protesto eden Endonezya, Örgüt’ten resmen ayrılmış; ancak ertesi yıl tekrar üye olmuştur (Kütükçü ve Erdal, 2011).

1.4. Birleşmiş Milletlerin Yapısı

BM'nin kuruluşu sonrasında, kurum içi işbölümü gerçekleştirmek ve kurumu daha işlevsel kılmak maksadıyla çeşitli iş mekanizmalar oluşturulmuştur. BM organları olarak ifade edilen bu mekanizmalar; Güvenlik Konseyi, Genel Kurul, Ekonomik ve Sosyal Konsey, Vesayet Konseyi, BM Sekreteryası ve Uluslararası Adalet Divanı'dır (Aral, 2013).

Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın "Uzuvlar" başlığını taşıyan III. Bölümde, 7/1.maddede Örgütün ana organlarının sıralanmış olduğunu ve 7/2.maddede gereği halinde BM Antlaşması'na uygun olarak yan organların kurulabileceğinin belirtildiği görülmektedir. Bu bağlamda, BM Örgütü'nün organları, ana organları ve yardımcı organlar olmak üzere ikiye ayrılarak incelenebilir (Kütükçü ve Erdal, 2011).

1.5. Birleşmiş Milletlerin Ana Organları

Birleşmiş Milletler örgütünün ana organları olan, "Genel Kurul", "Güvenlik Konseyi", "Ekonomik ve Sosyal Konsey", "Vesayet Konseyi", "Uluslararası Adalet Divanı" ve "BM Sekreterliği" hakkında açıklayıcı bilgiler aşağıda başlıklar halinde sıralanmıştır.

1.5.1. Genel Kurul

BM Örgütü'nün parlamentosu olarak vasıflandırılan ve bunun yanında bir müzakere organı olduğuna da işaret edilen Genel Kurul, gerektiği takdirde olağanüstü toplantı yapabileceği gibi, olağan şartlarda yılda bir kere toplanır. Olağan toplantılarda genellikle Eylül-Aralık döneminde olmakta; olağanüstü toplantı ise, Genel Kurul üyelerinin çoğunluğunun veya Güvenlik Konseyi'nin isteği üzerine yapılmaktadır (Kütükçü ve Erdal, 2011).

Genel kurul bütün üye devletlerin katıldığı bir oya sahip olduğu en temel organdır (mad.9). Üye devletlerin her biri Kurul'un toplantılarına en çok beş temsilci ile katılabilmektedir. Genel Kurul BM Antlaşması'nın 21.maddesinde öngörüldüğü gibi, Güvenlik Konseyi'nin incelenmesinde bulunmayan bütün konularda yetkilidir. Kararların gücüne gelince, birkaç kural dışılık bir kenara bırakılırsa, üye devletlere yönelik olanların büyük çoğunluğu tavsiye niteliğindedir. Buna karşılık, Güvenlik

Konseyi dışındaki örgüt organlarına ilişkin kararlarının önemli bir bölümü bu organların uymasını zorunlu kılar niteliktedir (Pazarcı, 2004).

Genel Kurulun Güvenlik Konseyi ile ilgili yetkili durumuna gelince, U.A.D.3.3.1950 tarihli BM Genel Kurulu'nun üyeliğe kabul yetkisi konusuna ilişkin danışma görüşünde bu iki organın birbirleriyle hiyerarşik bir bağımlılık durumunda bulunmadığını bildirmektedir. Öte yandan, Güvenlik Konseyi'nin bir sürekli üyesinin vetosu nedeniyle uluslararası barışın korunmasına ilişkin bir karar alınmaması durumunda, BM Kurulu'nun kendisini bir konuda da yetkili kıldığı görülmektedir. Nitekim 3.11.1950 tarih ve 377 (V) sayılı "barış için birlik" adı verilen bir kararı ile Genel Kurul barışın sağlanması konusunda veto yüzünden çalışmayan Güvenlik Konseyi'nin yerine karar ve önlemler alabileceğini kabul etmiştir (Pazarcı, 2004).

Genel Kurul'a 1950'de aktarılan bir yetkiyle, Güvenlik Konseyi'nin veto mekanizması nedeniyle tıkanması durumunda Kurul'un devreye girmesine imkân sağlanmıştır. 1950 yılında komünist Kuzey Kore'nin "kapitalist" Güney Kore'ye saldırmasıyla birlikte Kore Savaşı patlak verdiğinde, ABD konuyu hemen Güvenlik Konseyi'ne getirmişti. Sovyet temsilcisi o sıralarda, komünist Çin yönetiminin Çin'in resmî temsilcisi olarak Konsey'e kabul edilmemesini protesto için Konsey toplantılarına katılmıyordu. Bu sayede ABD, Güney Kore'ye yardım öngören birtakım kararların bu organdan çıkmasını sağlamıştı. Ne var ki bir müddet sonra Sovyetler Birliği bu boykota son verdiğinde, ABD, Kore'ye uluslararası askerî güçlerin seferber edilmesini sağlamak için yüzünü Genel Kurul'a dönmüştür. Bu organ içindeki büyük çoğunluk ABD'nin isteğine uygun olarak 1950'de Barış İçin Birlik kararını kabul etmiştir. Üçte ikilik oy çokluğuyla alınan bu çok önemli karara göre, Şayet Güvenlik Konseyi sürekli üyeler arasındaki görüş farkından dolayı uluslararası barış ve güvenliğe zarar veren bir krize ilişkin gerekli kararları alamıyorsa, konu 24 saat içinde Genel Kurul'a getirilir. Bu durumda Genel Kurul üçte ikilik oy çokluğuyla ilgili kriz bölgesine müdahale edilmesini tavsiye edebilir' (Aral, 2013).

Genel Kurul kararları genellikle oy çokluğu ile alınmaktadır. Ancak "önemli sorunlar" söz konusu olduğu zaman, hazır bulunan ve oylamaya katılan üyelerin 2/3 oy çokluğu gereklidir (mad.18/2). Bu "önemli sorunlar" arasında uluslararası barış ve

güvenliğin sağlanması, Güvenlik Konseyi'nin sürekli olmayan üyeleri ile Ekonomik ve Sosyal Konsey üyelerinin seçimi, üye devletlerin üyeliğinin askıya alınması ya da üyelikten çıkarılması, yeni üye kabulü ve vesayet rejimine ilişkin kararların bulunduğu BM Antlaşması tarafından bizzat öngörülmektedir (18/2.madde). Bunun dışında, oy çokluğu ile karar almak suretiyle, Genel Kurul bu listeye yenilerini ekleme yetkisine sahiptir (mad.18/3) (Pazarcı, 2004).

BM'nin en önemli organlarından birisi de tüm üye devletlerin temsil edildiği ve herkesin eşit oy hakkına sahip olduğu Genel Kurul'dur. BM Genel Kurulu, sömürgelerin tasfiyesi, sistematik ırk ayrımcılığı, silahsızlanma ve uluslararası barış ve güvenlik gibi temel konularda önemli kararlar almış, dikkat çekici girişimlerde bulunmuştur. İnsanlığın özgürlük, hukuk, adalet ve refah arayışına anlamlı katkılar sağlamaya çalışan ve fakat kararları bağlayıcı olmayan Genel Kurul'un daha fazla güçlendirilmesi hayati bir önem taşımaktadır. Yukarıda da belirtildiği gibi, Güvenlik Konseyi'nin bir ülkeye yönelik olarak kabul etmiş olduğu ekonomik yaptırım ya da askerî müdahale kararının, Genel Kurul'un üçte ikilik oy çokluğu ile alacağı olumlu bir karara tâbi olması, BM'nin temsil gücünü ve demokratik meşruiyetini artıracaktır (Aral, 2013).

Birleşmiş Milletler'in Görevleri ise şunlardır:

- “Uluslararası alanda barışı ve güvenliği korumaya yönelik kararlar alır, tavsiyelerde bulunur. Silahlanmanın kontrol altına alınması ya da silahsızlanma ile ilgili prensipler geliştirir.”
- “BM Antlaşmasının içerdiği konularda tavsiye kararları alır ya da ilgili organlarını harekete geçirir.”
- “Uluslararası alanda politik işbirliğini geliştirecek çalışmaları başlatır. Uluslararası kanunların kodifikasyon ve geliştirilmesini sağlar. İnsan hakları ve temel özgürlükleri geliştirmek için ekonomik, sosyal, kültürel, eğitim ve sağlıkla ilgili sahalarda uluslararası işbirliğini sağlar.”
- “Güvenlik Konseyi'nin ve diğer BM organlarının hazırlamış olduğu raporları ve BM teşkilatının bütçesini görüşerek onaylar.”
- “BM organlarının geçici üyelerini ve Güvenlik Konseyi'nin önerileri doğrultusunda Genel Sekreteri seçer ve atar” (Birdişli, 2010).

Bu organ, hem oluşumu hem de karar alma biçimi itibarıyla uluslararası hukukun temel esaslarından birini oluşturan “devletlerin eşitliği ilkesine dayanmaktadır. Her devletin bu organ içindeki statüsü eşittir. Her üye devletin bir oy hakkı vardır. BM Kurucu Antlaşması’na göre Genel Kurul; kalkınma sorunlarından açlık meselelerine, silahlanmadan insan haklarına kadar uluslararası toplumu ilgilendiren hemen her konuyu tartışabilir, oy çokluğu” ile ve her konuda karar alabilir (10.madde). Ne var ki, yalnızca uluslararası güvenlik ve barış meseleleriyle ilgilenen Güvenlik Konseyi’nin bağlayıcı karar alma yetkisine karşılık, Genel Kurul kararlarının herhangi bir bağlayıcılığı yoktur. Buna karşılık, bu organın kabul ettiği kararların ciddî bir siyasî ve ahlâkî ağırlığı vardır. 2006 yılında İnsan Hakları Komisyonu’nun yerine ihdas edilen İnsan Hakları Konseyi de bu organ bünyesinde görev yapmaktadır. Hiç kuşkusuz, BM Genel Kurulu altmış yıldan uzun bir süredir uluslararası dostça ilişkilerin gelişimine önemli katkılarda bulunmuştur. Pek çok önemli uluslararası Antlaşmanın yapılması, Genel Kurul’un ve bünyesindeki bazı komisyonların (örneğin; Silahsızlanma Komisyonu, Uluslararası Hukuk Komisyonu) katkılarıyla mümkün olmuştur (Aral, 2013).

1.5.2. Güvenlik Konseyi

Güvenlik Konseyi önceleri 11 ve Genel Kurul’un 17.12.1963 tarihli ve 1991 (XVIII) sayılı Kararı ile BM Antlaşması’nın ilgili 23.maddesinin değiştirilmesinden bu yana da, 15 üyeden oluşmaktadır. Üyeler iki gruba ayrılmaktadır:

- Sürekli üyeler
- Geçici üyeler

Sürekli üyeler 5 tane olup halen şu devletlerdir; ABD, Rusya, İngiltere, Fransa ve Çin’dir. Geçici üyeler ise, coğrafi dağılımı da göz önünde tutularak, iki yıl için seçilen devletleridir (mad.23). Bu üyelerin yeniden seçimi ancak bir dönem geçtikten sonra olanaklıdır (Pazarcı, 2004).

Türkiye de 2009-2010 yıllarında bu organ içinde geçici üye statüsünde görev almıştır. Konsey’de herhangi bir kararın çıkması için en az 9 devletin “evet” oyu vermesi gerekir. Ne var ki, “hayır” oyları içinde hiçbir sürekli üyenin oyunun olmaması gerekir. Ayrıcalıklı bir topluluk oluşturan sürekli üyeler, II. Dünya Savaşı’ndan zaferle çıkan devletler olup, kendilerini veto yetkisiyle

ödüllendirmişlerdir. Veto hakkı bulunan devletlerin desteklemediği herhangi bir kararın Güvenlik Konseyi'nden çıkması imkânsızdır. Tüm devletler eşittir ama "bazıları daha eşittir" anlamına gelen bu ayrıcalıklı durum, BM'nin en temel problemini teşkil etmektedir (Aral, 2013).

Güvenlik Konseyi, tüm üyelerin değil yalnızca bir kısım devletlerin temsil edildiği bir organdır. Geçici üyeler, coğrafi dağılım da göz önünde bulundurularak, Genel Kurul tarafından 2/3 çoğunlukla seçilmektedir (Kütükçü ve Erdal, 2011).

Güvenlik Konseyi, Birleşmiş Milletlerin icra organıdır. BM Anlaşması'nın 24'üncü maddesine göre uluslararası alanda barış ve güvenliğin sağlanması sorumluluğu öncelikle BM Güvenlik Konseyi'ne verilmiştir ve aynı maddenin hükmüne göre bu kararlar tüm üyeler için bağlayıcıdır. Güvenlik Konseyi özel ve resmi bir gündemle toplanabilir ve toplantılar New York'taki BM binasında gerçekleştirilir. BM Genel Sekreterliği için adayları ve Adalet Divanı'na atanacak hâkimleri Güvenlik Konseyi belirler ve Genel Kurul'a tavsiye eder. BM Barış Gücü'nün oluşturulmasına Genel Kurul'da karar verilir, birliklerin kurulması ve sevk edilmesi ise Güvenlik Konseyi'nin sorumluluğundadır. Genelde bu kuvvet hafif teçhiz edilir ve diğer askerlerle karıştırılmaması için ayırt edici giysi ve gereç kullanırlar. İstihdam edilen bu personelin sayısı 1990'ların ortalarında 70.000'i bulmuştur. BM Barış Gücü sadece askerlerden oluşmaz ayrıca sivil polisler, seçim gözlemcileri, sabit ve geçici uzmanlar ve sivil yöneticileri de içerir (Birdişli, 2010).

Güvenlik Konseyi'nin ana görevi uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasıdır (mad.24/1). Bu çerçevede Konsey iki türlü yetki ile donatılmıştır:

- "Antlaşmanın VII. Bölümünde düzenlenen, uluslararası barışın ve güvenliğin tehdit edilmesi, bozulması ve saldırı durumunda alacağı bağlayıcı karar yetkisi",
- "Antlaşmanın VI. Bölümünde düzenlenen uyuşmazlıkların barışçı çözüm yollarla konusunda vereceği tavsiye kararı yetkisi (mad.33-38). Bunların dışında Güvenlik Konseyi, Genel Kurul ile birlikte Genel Sekreter'in (97.madde) ve Uluslararası Adalet Divanı yargıçlarının (93/2.madde) seçimi gibi konularda da yetkilidir" (Pazarcı, 2004).

Güvenlik Konseyi'nde her üye bir oya sahiptir. Bununla birlikte, VI. bölüm ile 52/3.madde uyarınca uyuşmazlıkların barışçı yollarla çözümlenmesi çerçevesinde alınan kararlarda, uyuşmazlığa taraf devletlerin oylamaya katılması söz konusu değildir. Güvenlik Konseyi'nde usule ilişkin kararlar 9/15 oy çokluğu ile alınır. Diğer kararlar için oy çokluğu öngörülmektedir. Bununla birlikte, beş daimi üyenin karara katılması şartı aranmaktadır. Başka bir deyişle, daimi üyelere birinin karara katılması şartı aranmaktadır. Daimi üyelere birinin karara katılmaması halinde, oy çokluğu ne olursa olsun, kararın alınması mümkün değildir. Uygulamada "veto yetkisi" olarak adlandırılan durum, bu tip kararlar için söz konusudur (Kütükçü ve Erdal, 2011).

Veto hakkı olarak adlandırılan beş daimî üyeye tanınan ve diğer üyelere ayrıcalıklı olarak sahip olunan yetki bütünü ise Birleşmiş Milletleri ele alan çeşitli analizlerde örgütün misyonuna ve vizyonuna uymayan en önemli husus olarak değerlendirilmektedir. BM'ye katılmak isteyen yeni devletler Güvenlik Konseyi tarafından tavsiye edilir ve Genel Kurul kararı ile de üyelik işlemleri gerçekleşir. Üye devletlerin BM Antlaşması'ndan doğan yükümlülüklerini yerine getirmediği veya BM prensiplerine aykırı davrandıkları durumlarda üyelikleri ile ilgili tedbir veya engelleme kararı ile yaptırım uygulamasına gidilebilmektedir. Üyeliğin sona erdirilmesi ve üyeliğin askıya alınması Güvenlik Konseyi tavsiyesi ile başlayan bir işlemin takip edilmesi sonucunda gerçekleşir. Bu durumlarda Genel Kurul'un nitelikli çoğunluk (2/3) ile karar alması gerekmektedir. BM Antlaşması'nda "üyelikten çekilme" şeklinde bir konu bulunmamaktadır; zira üyelikten çekilmenin örgüt amaçlarının tanınmaması anlamında Dünya barışını ve düzenini tehdit edici bir unsur oluşturabileceği düşünülmüştür. Bu nedenle anılan husus BM Antlaşması'nda öngörülmemiş, esasen tüm Dünya devletlerinin dünya barışına katkısı hedeflenmiştir (Gün, 2002).

Güvenlik Konseyi sürekli çalışma olanağına sahip bir organ olarak öngörülmüş olup, kararları, ilke olarak, 9/15 çoğunluğuyla alınmaktadır (27.madde). Ancak, usul konusunda herhangi 9 üyenin olumlu oyu yeterli oy yer alması ya da en azından çekimser kalması gerekmektedir (27/3.madde). Bu kararın alınmasına engel olup, bu hak "veto hakkı" olarak adlandırılmaktadır. Güvenlik Konseyi'nin karar alabilmesi için 9/15 oy çokluğu aranmayan bir durum da vardır. Bu kural dışılık

U.A.D. Statüsünün 10.maddesinde düzenlenen, yargıçların seçimi sırasındaki Güvenlik Konseyi oylaması ile ilgili olup, burada oy çokluğu yeterlidir. Güvenlik Konseyi'nin gerek geçici gerekse sürekli üyelerinin iki durumda oy kullanmaması gerektiği öngörülmekte ve bu durumunun kararın geçerliliğini etkilemeyeceği açıkça kabul etmektedir (27.madde) (Pazarcı, 2004):

- “BM Antlaşması'nın VI. Bölümü çerçevesinde uyuşmazlıkların barışçı çözümü konusunda alınacak kararlarda üye devlet olayın taraflarından birisi ise”,
- “BM Antlaşması'nın 52.madde 3. fıkrasına göre bir uyuşmazlığın bölgesel örgütler çerçevesinde çözümünü özendiren kararlarda üye devlet ilgili taraflardan birisi ise”.

Yukarıda sözü edilen daimi üyelere ait veto yetkisi, özellikle Soğuk Savaş yıllarında Güvenlik Konseyi'nin karar almasının önünde çok büyük bir engel oluşturmuştur. Bu sebeple, çeşitli yollarla veto yetkisi yumuşatılmaya hatta bertaraf edilmeye çalışılmıştır. Örneğin; daimi üyenin oylamaya katılamaması veya çekimser kalması, uygulamada veto yetkisinin kullanılması olarak değerlendirilmemektedir. Bu çözüm, Kore Savaşı sırasında başlangıçta SSCB'nin Çin'in temsili konusundaki itirazı nedeniyle oturuma katılamaması sırasında benimsenmiş, daha sonra bir teamül haline gelmiştir. Ayrıca, Genel Kurul'un 3 Kasım 1950 tarihinde aldığı 377 sayılı “Barış İçin Birlik Kararı” ile barışın bozulması, tehdidi veya saldırı halinde, eğer Güvenlik Konseyi veto yetkisi sebebiyle çalışamaz duruma gelirse, Genel Kurul'un üye devletlere silahlı kuvvet kullanma da dâhil olmak üzere uygun tedbirleri tavsiye etmek üzere konuyu derhal ele alabileceği kabul edilmektedir. Dolayısıyla, “Barış İçin Birlik Kararı”, veto yetkisini işlevsiz kılmaya yönelik bir çözüm yolu olarak değerlendirilmektedir. Örgütün sağlıklı şekilde işlemesi, beş daimi üyenin işbirliği ve dayanışma anlayışı içinde çalışma zorunluluğuna dayandırılmış olsa da, bunun çok sağlam bir varsayım olmadığını ileride ortaya çıkan olaylar göstermiştir. Yukarıda da belirtildiği gibi, daimi üyelere verilen veto yetkisi, özellikle Soğuk Savaş döneminde Örgüt'ün etkinliğini olumsuz biçimde etkilemiştir. 1956'da Macaristan'ın işgalinde Sovyet vetosu ve aynı yıl Süveyş krizinde Fransız ve İngiliz vetoları bu duruma örnek gösterilebilir. Yakın dönemde, özellikle Bosna-Hersek Krizinde Rus Vetosu (2.12.1994)ve Kudüs Sorunu ile ilgili ABD vetoları (17.05.1995, 7.03.1997 ve

21.03.1997), veto yetkisinin halen güncelliğini korumakta olduğunu göstermektedir (Kütükçü ve Erdal, 2011). Veto yetkisi soğuk savaş dönemlerinde arttığı görülmüştür. Aşağıda yer alan tablolarda yıllara göre ülkelerin veto yetkisi kullanma istatistikleri yer almaktadır.

Tablo 2. BM Güvenlik Konseyi Daimi Üyelerinin 1946–1995 Yılları Arasında Kullandıkları Veto Sayıları

Dönem	1946-1955	1956-1965	1966-1975	1976-1985	1986-1995	Toplam
Çin	1	0	2	0	0	3
Fransa	2	2	2	9	3	18
İngiltere	0	3	10	11	8	32
ABD	0	0	12	34	24	70
SSCB	80	26	7	6	2	121
Toplam	83	31	33	60	37	244

“BM Güvenlik Konseyi Daimi Üyelerinin 1946–1995 Yılları arasında Kullandıkları Veto Sayıları” na ilişkin yukarıdaki tablo incelendiğinde soğuk savaş döneminde SSCB’nin kullandığı toplam 121 vetodan 80’nin 1946–1955 yılları arasında olması bu dönemde doğu ve batı blokları arasında yaşanan güvensizliğin sonucu olduğu söylenebilir. Ayrıca tabloda ABD’nin 1946–1965 yılları arası dönemde hiç veto yetkisini kullanmadığı görülmektedir. Bu dönemde güvenlik konseyine gelen karar tasarılarının çoğunlukla ABD’nin lehine olmasından dolayı SSCB veto yetkisini sıklıkla kullanmıştır. Diğer taraftan soğuk savaş döneminde yaşanan söz konusu bu veto savaşlarının soğuk savaş dönemi sonrasında oldukça azaldığı dikkatlerden kaçmamaktadır. Aşağıdaki tabloda görüleceği gibi 1996 – 2012 yılları arasında daimi üyelerin kullandıkları veto sayısı toplamda 27 olmuştur. Bu durum bize güvenlik konseyinin daimi üyeleri arasında eskiye göre daha fazla anlaşmalarını göstermektedir. Bu dönemde dikkat çekici nokta ise en fazla vetonun ABD tarafından kullanılması buna karşılık Çin ve Rusya’nın da aynı sayıda veto kullanmalarıdır. Ayrıca ilginç bir şekilde İngiltere ve Fransa’da bu dönemde veto yetkilerini hiç kullanmamışlardır (1946–2012 yılları arasında verilen toplam 271 veto

içinde 59'u BM'ye üye olmak için başvuran yeni devletlerin kabulünü engellemek için verilirken 43 veto ise Genel Sekreterlik aday gösterilenlerin kişilerin adaylıklarını engellemek için verilmiştir.).

Tablo 3. BM Güvenlik Konseyi Daimi Üyelerinin 1996–2012 Yılları Arasında Kullandıkları Veto Sayıları

Dönem	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2012	Toplam
Çin	2	0	2	3	7
Fransa	0	0	0	0	0
İngiltere	0	0	0	0	0
ABD	2	8	2	1	13
Rusya	0	1	3	3	7
Toplam	4	9	7	7	27

Kaynak: Security Council - Veto List, <http://www.un.org>

BM'nin kurulmasını sağlayan 1945 tarihli Antlaşmaya BM Kurucu Antlaşması denmektedir. Bağlayıcı olan bu belgenin 2.maddesinin 4. fıkrası çok büyük önem taşımaktadır. Bu maddeye göre, üye devletler uluslararası ilişkilerinde güce başvurmadan ya da güç tehdidinde bulunmaktan kaçınacaklardır. “Güç tehdidinde bulunmayı” dahi yasaklayan bu madde Dünya barışı yolunda önemli bir aşama sayılmalıdır, zira o güne dek uluslararası ilişkilerde hem savaşın hem de bunun dışında kalan her türlü askerî güç kullanımının yasaklandığı herhangi bir Antlaşma yapılmamıştır. BM Kurucu Antlaşması'nın VII. bölümü, özel olarak “uluslararası barış ve güvenlik” konusuna ayrılmıştır. Herhangi bir devlet uluslararası barış ve güvenliğe zarar verirse, örneğin bir devlet başka bir devletin topraklarını işgal eder ya da o devletin topraklarında kapsamlı bir hava saldırısında bulunursa, en azından teorik olarak BM Güvenlik Konseyi'nin devreye girmesi beklenir. Bu bağlamda Konsey, barışa yönelik herhangi bir tehdidin olduğunu, barışın bozulduğunu ya da saldırgan bir fiilin varlığını saptarsa (39.madde), bunun müsebbibi olan devlete karşı gereken tedbirleri alır. Konsey'in önünde ilgili devlete derhal saldırıya son vermesi çağrısı yapması (40.madde), savaşa yol açabilecek bir

gerginlik olduğunda Güvenlik Konseyi'nin taraflara vakit geçirmeden görüşme çağrısı yapması gibi seçenekler vardır (39.madde). Saldırgan devlet silahlı eylemine son vermeyi reddedip, söz gelimi, başka bir devlete karşı savaş başlatıp, onun bir kısım topraklarını işgal hareketine devam ederse Güvenlik Konseyi bu devlete karşı diplomatik ya da iktisadî yaptırım kararı alabilir (41.madde) (Aral, 2013).

Güvenlik Konseyi'nin böyle bir karar alması durumunda BM üyesi olsun olmasın tüm diğer devletler bu yaptırımlara uygun davranmak zorundadır. Örneğin saldırgan devlete yönelik olarak askerî ambargo kararı alınmışsa, hiçbir devlet ambargonun konusu olan malzemeleri o devlete ihraç edemez. Ağustos 1990'da Irak Kuveyt'e girdiğinde Irak'a ambargo kararı uygulanmış, bu süreçte Irak'taki tüm elçilikler Konsey'in diplomatik ambargo kararına uygun olarak birer birer kapatılmış, Irak âdeta dünyadan tecrit edilmişti. İktisadî ve ticarî ilişkilerin kesilmesi, yatırımların durdurulması, malî kredilerin verilmemesi gibi önlemler de ambargo ya da yaptırım sürecinin unsurları olabilmektedir. Şayet bu yaptırımların hiçbir saldırganı durdurmaya yetmemişse, bu durumda Güvenlik Konseyi ilgili devlete karşı "askerî zorlama tedbiri" alabilir. Böyle bir durumda, Güvenlik Konseyi'nin yetki verdiği devletler grubu, saldırgan devleti işgal ettiği topraklardan çıkarmak için askerî müdahalede bulunabilir. Nitekim Irak, 1990'daki Kuveyt işgali sonrasında önce siyasî, diplomatik, iktisadî ve malî yaptırımlara, dört ay kadar sonra ise "askerî zorlama tedbiri" çerçevesinde askerî müdahaleye maruz bırakılmıştır (Aral, 2013).

Günümüzde Güvenlik Konseyi'nin oluşumu hakkında değişik formüller tartışılarak, özellikle bir kısım başka büyük devletlerin de daimî üyeler kapsamına dâhil edilmeleri önerilmektedir. Muhtelif teklifler arasında şunlar zikredilebilir: 2004 Akil Adamlar Raporu'nda üye sayısının 24'e çıkarılması konu edilmiştir. 2005 yılı G4 Zirvesi'nde ise, Hindistan, Brezilya, Japonya ve Almanya'yı kapsayan 6 yeni daimî üye koltuğunun getirilmesi önerildi. Bunlar arasında G4 üyelerine ilave olarak iki Afrika devleti de yer almaktadır. Ancak bu teklifler kabul görmeyerek, başka öneriler de getirildi. Görüşülen bir formül, daimî üyeliklerin bazılarına (ilave iki üye ile birlikte) veto yetkisi tanınırken, diğer bir kısım yeni üyeye (ek iki üye) veto yetkisi verilmemesidir (Afrika devletlerinin "Ezulwini Konsensüsü") (Sur, 2013).

2009 Şubat ayında kabul edilen Fransa-İngiltere Zirvesi deklarasyonu uyarınca ise Hindistan, Brezilya, Japonya ve Almanya daimî üye olup; bunlara ilave olarak bir Afrika devleti de yer alacaktır. Geçici olarak bazı koltukların daha uzun süreli olmaları ve daha sonra bu devletlerin daimî üye statüsüne geçirilmeleri şeklinde bazı karmaşık formüller de öne sürülmüştür. Burada önemli bir diğer sorun da, Güvenlik Konseyi kararlarının hukuka uygunluğunun denetimine duyulan ihtiyaçtır; bu yönde özellikle Uluslararası Adalet Divanı'na bir işlev tanınması gerekliliğinden söz edilmektedir. Bütün bu reform önerilerinin aşamadığı önemli bir sorun da, bütün hâllerde örgüt organlarının politize olma tehlikesidir. Bu tehlikenin bertaraf edilmesi zordur. Ayrıca hatırlatmak gerekir ki, BM Antlaşması'nda herhangi bir değişiklik Güvenlik Konseyi mevcut sürekli üyelerinin kabulü olmadan benimsenemez. Genel Kurul'un aktive edilmesi de, ayrıca üzerinde durulan bir konudur. Yetkileri zaten çok geniş olan bu organın¹¹ rolü, otoritesi ve etkinliğinin artırılması ihtiyacı dile getirilmektedir (Sur, 2013).

Güvenlik Konseyi'ne bağlı alt komiteler vardır. Bunların bir kısmı daimi komiteler bir kısmı ise "Ad-Hoc" yani belirli bir sorunu çözmek için kurulmuş özel komitelerdir. Daimi komiteler aşağıdaki gibidir:

- "Barışı Koruma Komisyonu"
- "Yaptırım Komitesi"
- "Antiterör Komitesi"
- "Tazminat Komitesi"
- "Silahlı Çatışmalar ve Çocuklar Üzerine Komite"
- Dokümantasyon Çalışma Gurubu

Ad-Hoc komiteler ise aşağıdaki gibidir:

- "1540 Komitesi"
- "Eski Yugoslavya Uluslararası Suçlar Komitesi"
- "Rwanda Uluslararası Suçlar Komitesi" (Birdişli, 2010).

1.5.2.1. Güvenlik Konseyi'nin Hukuki Durumu

Güvenlik Konseyi, uluslararası barış ve güvenliğinin korunmasından başlıca sorumlu organdır. Başka bir deyişle, Dünya barışının ve uluslararası güvenliğin korunması konusundaki ana sorumluluk Güvenlik Konseyi'ne verilmiştir. Güvenlik Konseyi'nin verilen bu görevi nasıl yerine getireceği, Antlaşmanın VI-VII. Bölümlerinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. BM Antlaşması'nın "Güvenlik Meclisi" bağlığını taşıyan V. ise bölümü bu organın yapısını, görev ve yetkilerini ve oy mekanizmasının nasıl işleyeceğini göstermektedir. Güvenlik Konseyi'nin görev ve yetkileri Antlaşmanın 24.maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre (Kütükçü ve Erdal, 2011);

1. BM'nin üyeleri, Örgüt'ün hızlı ve etkili hareket etmesini sağlamak için, Uluslararası barış ve güvenliğinin korunmasında başlıca sorumluluğu Güvenlik Konseyi'ne bırakırlar ve bu sorumluluk gereğince görevlerini yerine getirirken, Güvenlik Konseyi'nin kendi adlarına hareket ettiğini kabul ederler.

2. Güvenlik Konseyi bu görevleri yerine getirirken BM'nin amaç ve ilkelerine uygun hareket eder. Bu görevleri yerine getirebilmesi için Güvenlik Konseyi'ne verilmiş belirli yetkiler, VI, VII, VIII, XII. bölümlerde gösterilmiştir.

Belirtildiği gibi, Güvenlik Konseyi, uluslararası barış ve güvenliğin korunması görevini yerine getirirken BM Antlaşması'nın amaç ve ilkelerine uygun olarak hareket edecektir. Bu konuda kendisine tanınan yetkiler Antlaşmanın "Uyuşmazlıkların Barış Yolu İle Çözülmesi" (VI. Bölüm), "Barışın Tehdidi, Bozulması ve Saldırma Fiili Halinde Yapılacak Hareket" (VII. Bölüm), "Bölge Antlaşmaları" (VIII. Bölüm) ve Milletlerarası Vesayet Rejimi" (XII. Bölüm) bölümlerinde gösterilmiştir. Güvenlik Konseyi görevlerini yerine getirirken gerekli olan organları da kurabilecektir (29.madde). Ayrıca Güvenlik Konseyi, görevlerini sürekli olarak yerine getirebilecek surette teşkilatlandırılmıştır. Bu nedenle üyelerinin her birinin Örgüt merkezinde temsilcileri bulunmaktadır ve kendisinin tespit ettiği bir de İç Tüzüğü vardır. Konsey'in üyesi olamayan bir üye devlet, Güvenlik Konseyi'ne kendisi ile ilgili bir meselenin görüşülmesine oy sahibi olmadan katılabilir (31-32.madde). Antlaşmanın VI. ve VII. bölümleri kapsamındaki görevleri, Konsey'in yeni üye kabulü (4.madde) bir üyenin hakkının durdurulması (5.madde) ve bir devletin üyelikten çıkarılması (6.madde), Güvenlik Konseyi'nin vetosunun işlediği

durumlardır. Ayrıca Güvenlik Konseyi, Örgüt'ün işleyişine yönelik çeşitli yetkileri Genel Kurul ile paylaşılmaktadır. Şöyle ki (Kütükçü ve Erdal, 2011);

- “Örgüt’e üye kabulü Güvenlik Konseyi’nin (veto yetkisiyle) tavsiyesi üzerine, Genel Kurulda yapılan oylama sonucu gerçekleşir (4.madde)”;
- “Genel Sekreterin seçimi Güvenlik Konseyi’nin (veto yetkisiyle) tavsiyesi üzerine, Genel Kurulda yapılan oylama sonucu gerçekleşir (97.madde)”;
- “Uluslararası Adalet Divanı yargıçlarının seçimi, Uluslararası Adalet Divanı Statüsü uyarınca, her iki organda da ayrı ayrı oylanır ve her oylamada çoğunluğa göre belirlenir.”

Ayrıca Güvenlik Konseyi silahsızlanma ve uyuşmazlıkların barışçı çözümü konularında Genel Kurul ile paralel yetkilere sahiptir. Bununla birlikte, uluslararası barışın tehdidi, bozulması ya da saldırı durumlarında, VII. Bölüm çerçevesinde barışın korunması ya da tesisi konusunda eyleme karar vermede tek yetkili organ Güvenlik Konseyi’dir. Şöyle ki; Güvenlik Konseyi öncelikle uluslararası barışın tehdit edildiğini, bozulduğunu veya bir saldırı durumunun varlığını tespit etmekte ve daha sonra alınacak önlemler hakkında tavsiye niteliğinde veya bağlayıcı kararlar alabilmektedir. Bu şekilde devletler topluluğu, barışın korunması gibi son derece önemli bir konuyu merkezi denetim altına almaktadır (Kütükçü ve Erdal, 2011).

Antlaşmanın 25.maddesine göre, “Birleşmiş Milletler üyeleri bu Antlaşma uyarınca Güvenlik Konseyi’nin kararlarını kabul etme ve uygulama konusunda görüş birliğine varmışlardır.” Bu düzenleme ile Güvenlik Konseyi üyesi olan on beş devletin, bütün diğer devletler bakımından bağlayıcı kararlar alabilmesine imkân sağlanmış; başka bir deyişle, üye devletler uluslararası hukuk açısından bu kararları uygulamakla yükümlü tutulmuştur. BM Antlaşması’nın VI. Bölümü uluslararası uyuşmazlıkların barış yolu ile çözülmesine ilişkin hükümleri kapsamaktadır. BM Antlaşması’nın 33.maddesi, “uzaması milletlerarası barış ve güvenliğin muhafazasını tehdit edebilecek mahiyette bir uyuşmazlıkta taraf olanlar, bu uyuşmazlığın çözülmesini her şeyden önce, görüşme, soruşturma, arabulma, uzlaşma, tahkim ve yargı yollarıyla veya bölge teşkil veya antlaşmalarına başvurarak ya da kendi seçecekleri başka barış yollarıyla aramalıdır.” ifadesini kullanmış ve barışçı çözüm yollarını sıralamıştır. Bununla birlikte, sıralanan bu barışçı çözüm yolları

tarafları sınırlayıcı olmayıp başka yollara da başvurulması mümkündür (Kütükçü ve Erdal, 2011).

Güvenlik Konseyi bir uyuşmazlığın ya da durumun uzaması halinde, durumun uluslararası barış ve güvenliğin korunmasını tehdit edip etmediğini tespit için soruşturmada bulunabilir (34.madde). Taraflar aralarında seçtikleri bir yoldan uyuşmazlığı çözmeye çalışıyorlarsa Güvenlik Konseyi'nin bu duruma müdahale hakkı bulunmamaktadır. Başka bir deyişle Konsey, bu uyuşmazlık ya da durumun uluslararası barış ve güvenliği tehdit edebilecek mahiyette olduğunu tespit etmeden önce taraflara çözüm usulü ve Şartları tavsiye edememektedir. 34.maddede Konsey'e verilen yetki, "tespit için soruşturmada bulunma" yetkisidir. Buna göre Konsey, bir durum ya da uyuşmazlığa yetkili olup olmadığını tespit edecek ve tavsiyelerine dayanak olacak soruşturmalarda da bulunabilecektir. Güvenlik Konseyi, kendisine Antlaşmada verilen görev çerçevesinde, uyuşmazlığın herhangi bir safhasında taraflara "uygun düşen düzeltme usul ve tarzlarını tavsiye edebilir" (36/1.madde); tarafları, uyuşmazlığı 33.maddede belirtilen yollardan "çözmeye davet edebilir" (33/2.madde) ya da uygun gördüğü başka çözüm yollarını tavsiye edebilir (37/2.madde). Konsey bunları yaparken, tarafların önceden kabul etmiş oldukları yolları da göz önüne almak durumundadır. Uyuşmazlıkların barış yolu ile çözülmesine ilişkin VI. Bölümünde belirtilen Güvenlik Konseyi'nin bu yetkileri tavsiye niteliği taşımakta olup, devletleri hukuken bağlamamaktadır. Yukarıda da belirtildiği gibi, BM Antlaşması'nın VII. Bölümünde (39-51.madde), Örgüt'ün amaç ve ilkelerine uygun hareket etmek üzere sorumluluk Güvenlik Konseyi'ne verilmiştir (24.madde) ve bu bölüm uyarınca zorlama tedbirlerinin alınması usule ilişkin olmadığından vetoya bağlıdır (Kütükçü ve Erdal, 2011).

39.maddeye göre, Güvenlik Konseyi ilk önce barışın tehdidi, bozulması ve saldırma fiilinin mevcut olduğunu tespit edecek; daha sonra barışın yeniden tesisi ve güvenliğin korunmasına ilişkin tedbirler hakkında tavsiyede bulunabilecek ya da emredici kararlar alabilecektir. Güvenlik Konseyi'nin bu konuya ilişkin alacağı karar ya da tavsiyenin, VII. Bölümde tespit edilen zorlama tedbirlerine ilişkin olması mümkündür. Belirtmek gerekir ki, barışın tehdidi, bozulması ya da saldırı fiili halinde derhal zorlama tedbirlerine başvurmak gerekmez. Zira 39.madde, böyle bir durumda Güvenlik Konseyi'nin barışın yeniden tesisi için tavsiyelerde

bulunabileceğini belirtmiştir. Bu konudaki tavsiyeleri arasında, VI. Bölümdeki barışçı çözüm yollarına başvurulması da bulunabilir (Kütükçü ve Erdal, 2011).

Güvenlik Konseyi, barışın tehdit mi edildiğini, bozulduğunu mu yoksa bir saldırı fiilinin mi olduğunu tespit ettiğinde ortaya çıkan zorluk, Güvenlik Konseyi'nin hangi maddeler dayandığını belirtmesidir. Konsey, tavsiyesinin giriş ya da herhangi bir hükmünde, durumun 39.maddede belirtilen üç durumdan hangisine karşılık olduğunu da bildirmemektedir. Yalnızca 39.maddede yer alan üç ihtimalden herhangi birinin ortaya çıkmış olması halinde, Konsey VII. Bölümündeki yetkilerine dayanmıştır. Örneğin; Konsey, 1948 tarihli Filistin meselesindeki kararında, Filistin'deki durumun 39.maddede anlamında barışın tehdit ettiğini bildirerek, ilgili devletlerin 40.maddeyi uygulayarak askeri davranışa son vermelerini ve ateşkesi emretmiştir. Benzer şekilde Konsey, 1966 Rodezya ile ilgili kararlarında, 39.madde ile beraber 41. ve 25. maddelere göndermede bulunarak zorunlu müeyyideler önermiştir. Konsey, tavsiye mi yoksa karar mı vereceğini kendisi kararlaştırır. Bu konuda Antlaşmada özel bir sınırlayıcı hüküm bulunmamaktadır (Kütükçü ve Erdal, 2011).

1.5.3. Ekonomik ve Sosyal Konsey

Önceleri 18 üyeden oluşan Ekonomik ve Sosyal Konsey'in (Economic and Social Council) üye sayısı 31.12.1965'te 27'ye ve 24.12.1973'te de 54 üyeye yükseltilmiştir (61.madde). Üyeler üç yıllık bir süre için seçilmekte olup yeniden seçilme hakları da vardır (Pazarcı, 2004).

Üyeler, Genel Kurul tarafından belli bir coğrafi dağılıma göre seçilir. Bununla birlikte uygulamada 5 daimi üyenin temsilcileri her zaman yer almaktadır. Bir istişare organı olan Ekonomik ve Sosyal Konsey'in kararları tavsiye niteliğinde olup, hazır bulunan ve oy veren üyelerin oy çoğunluğu ile alınmaktadır. Toplantılarına her üye devletin tek bir temsilci ile katılabildiği Ekonomik-Sosyal Konsey, Genel Kurul'un verdiği görevleri yerine getirir (Kütükçü ve Erdal, 2011).

Bu organ 54 üye devlet temsilcisinden oluşur. Konsey'in genel ilgi alanı; ekonomik kalkınma sorunları, sosyal sorunlar ve insan haklarıdır. BM'ye bağlı IMF, Dünya Bankası ve Dünya Sağlık Örgütü gibi uzmanlık kurumları arasında eşgüdüm sağlamak Ekonomik ve Sosyal Konsey'in yetkileri arasındadır. Pek çok hükümet dışı

sivil toplum örgütü bu organın faaliyetlerine istişarî statüde katılmaktadır. Konsey'in kararları bağlayıcı değildir (BM Kurucu Antlaşması, 62.madde) (Aral, 2013).

Ekonomik ve Sosyal Konsey'in görevi, ekonomik, toplumsal, kültürel alanlarda, eğitim ve sağlık alanlarında ve insan haklarının korunması alanında incelemeler yapmak ve BM Genel Kurulu ile üyelerine tavsiyelerde bulunmaktadır (62.madde). Gerektiğinde, Konseyin yetki alanına giren konularda, Antlaşma tasarıları hazırlama ve konferanslar düzenleme yetkisi de vardır. Nitekim Ekonomik ve Sosyal Konsey'i yetkisine giren insan haklarına saygıyı sağlamak amacıyla, BM Antlaşması'nın 68.maddesinde kendisine tanınan gerekli alt organlar kurma yetkisini de kullanarak, 1946 yılında İnsan Hakları Komisyonu'nu kurarak 10.12.1948 tarihinde BM Genel Kurulu'nda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ni hazırlamıştır. Yine, Konsey, 1966 yılında BM Genel Kurulu tarafından kabul edilerek 1976'da yürürlüğe girmiş bulunan, Ekonomik, Toplumsal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi ile Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'ni İnsan Hakları Komisyonu'na hazırlatarak BM'de kabul edilmesini sağlamıştır. Ekonomik ve Sosyal Konsey ayrıca, BM uzmanlık kurumlarının Birleşmiş Milletlere bağlanması amacıyla yapılacak Antlaşmaları gerçekleştirmek, onlarla kurulacak sürekli ilişkileri yürütmek ve bu konularda BM Genel Kurulu'na ve üye devletlere tavsiyelerde bulunmak yetkisiyle donatılmıştır (Pazarcı, 2004).

Bu çerçevede, Ekonomik-Sosyal Konsey'in görev ve yetkileri, BM Antlaşması'nın 62.maddesinde de belirtildiği şekliyle şöyle sıralanabilir:

- “Ekonomik, sosyal, fikri, kültürel, eğitim, sağlık ve diğeri bunlara bağlı alanlarda inceleme yapmak; bu sorunlar hakkında Genel Kurul'a, Örgüt üyelerine ve ilgili uzmanlık kurumlarına tavsiyelerde bulunmak”;
- “İnsan hakları ve temel özgürlüklerle ilgili tavsiyelerde bulunmak”;
- “Yetkisine giren sorunlarla ilgili, Genel Kurul'a sunmak üzere Antlaşma tasarıları hazırlamak”;
- “Yetkisine giren sorunlarla ilgili konferanslar düzenlemek” (Kütükçü ve Erdal, 2011).

Ekonomik ve Sosyal Konsey, yüksek yaşam standartları sağlamak, uluslararası ekonomik problemlere çözüm bulmak, gelir eşitsizliğini gidermek ve insan haklarını ırk, dil ve din gözetmeksizin sağlamak amacı ile kurulmuştur. Görevi bu amacı BM kuralları ve ilkeleri çerçevesinde gerçekleştirmektir. Basit çoğunluk sistemi esastır, her üyenin 1 oyu vardır. Her yıl New York ya da Cenevre’de beş veya altı haftalığına toplanır. Sivil toplum kuruluşlarıyla ilişkilere önem verir. Genel Kurul’a karşı yükümlüdür (Gün, 2002).

Söz konusu görevleri yerine getirebilmek için, Ekonomik-Sosyal Konsey’e uzmanlık komisyonları kurma yetkisi tanınmış ve evrensel veya bölgesel nitelikteki çalışmalar yapan birçok komisyon oluşturulmuştur:

- Konsey’in danışma kurulları olan ve görevleri uzmanlık ve sorumluluk gerektiren alanlarda çalışmalar yapmak ve tavsiyelerde bulunmak olan dokuz çalışma komisyonu: “İstatistik Komisyonu”, “Nüfus - ve Kalkınma Komisyonu”, “Sosyal Kalkınma Komisyonu”, “İnsan Hakları Komisyonu”, “Kadının Statüsü Komisyonu”, “Narkotik Komisyonu”, “Suçu Önleme ve Ceza Hukuku Komisyonu”, “Kalkınma İçin Bilim ve Teknoloji Komisyonu”, “Sürdürülebilir Komisyonu”.
- 5 Bölgesel Komisyonu: “Afrika Ekonomik Komisyonu”, “Asya ve Pasifikler Ekonomik ve Sosyal Komisyonu”, “Avrupa Ekonomik Komisyonu”, “Latin Amerika ve Karayipler Ekonomik ve Sosyal Komisyonu” ve “Batı Ekonomik ve Sosyal Komisyonu”.
- 6 Daimi komisyon ve Uzman birim: “Program ve Koordinasyon Komitesi”, “Beşeri Yerleşim Komitesi”, “Sivil Toplum Kuruluşu Komitesi”, “Uluslararası Kuruluşlarla Müzakere Komitesi”, “Enerji-Doğal Kaynaklar Komitesi” ve “Kamu Yönetimi Komitesi”.
- “Kalkınma Planlaması”, “Doğal Kaynaklar”, “Ekonomik”, “Sosyal ve Kültürel” ve “Yerli Halklar Daimi Formu” gibi konularda çok sayıda uzman birim
- Konsey ayrıca, tamamı kendisine rapor sunan ve bağımsız oturumlarında tavsiyelerde bulunan, Birleşmiş Milletler programları (UNP, UNEP, UNICEF, UN-HABITAT VE UNFPA gibi) ve özel teşkilatların (FAO,

WHO, ILO, UNESCO gibi) çalışmalarını belli bir dereceye kadar koordine eder ve bunlarla işbirliği yapar (Kütükçü ve Erdal, 2011).

1.5.4. Vesayet Konseyi

Daha önce vesayet altındaki ülkeler konusunda yetkili olan Vesayet Konseyi vesayet altında ülke kalmaması nedeniyle günümüzde fiilen hiçbir göreve sahip değildir. Bununla birlikte, ortadan kaldırılması BM Antlaşması'nda değişiklik gerektirdiği için, Vesayet Konseyi günümüzde Güvenlik Konseyi'nin beş sürekli üyesinden oluştuğu biçimiyle varlığını hukuksal olarak sürdürmektedir (Pazarcı, 2004).

1. Dünya Savaşının ardında, galip devletlerin kazanımlarının güvence altına alarak etki alanlarını belirlemek ve bu bölgelerde yaşayan halkların çıkarlılarını korumak amacıyla, Milletler Cemiyeti Statüsünün 22.maddesi ile “vekâlet (manda)” sistemi kavramı altında yeni bir yöntem geliştirilmiştir. Bu yöntemle, kendilerini yönetemeyecek kadar durumda olan bazı bölge ve sömürgelerin yönetimi elverişli devletler tarafından üstlenilmiştir. Söz konusu bölgeler, kendi halklarının refah ve gelecekleri de gerekçe gösterilerek, Milletler Cemiyeti'nin vesayeti altına alınmış ve yönetimleri vekâleten sömürgeci devletlere devredilmiştir (Kütükçü ve Erdal, 2011).

Kuruluş amacı; sömürgelerin iktisadî, sosyal ve siyasî şartlarının iyileştirilmesini ve bunların süreç içinde kendi kendini yönetir hâle gelmesini sağlamak olan Vesayet Konseyi, sömürge halklarının hemen hepsinin bağımsızlık elde etmiş bulunduğu günümüzde işlevsiz hâle gelmiştir (Aral, 2013).

Vesayet Konseyi, Milletler Cemiyeti'nden bu sistemi devralıp, bu bölgelerin yönetimini üstlenmiştir. Vesayet Konseyi, vesayet altında ülke idarelerini denetlemekle görevli organdır. Vesayet altında ülke statüsü, bağımsızlığını kazanamamış bazı ülkelerin bağımsız bir devlet kurana kadar BM denetimi altında, başka devletlerce yönetilmelerini ifade etmektedir. Vesayet altındaki ülkelerin kısa sürede bağımsızlığa hazırlanmaları ve gelişmeleridir (Kütükçü ve Erdal, 2011).

Vesayet Konseyi, uluslararası vesayet sistemini geliştirmek için kurulmuştur. Sistemin asıl amacı anılan topraklarda yaşayanların gelişimini ve kendi kaderlerini tayin haklarıyla bağımsızlıklarını sağlayacak gelişmeleri özendirmektir. Vesayet Konseyi üyeleri, aynı zamanda BM Güvenlik Konseyi'nin daimî üyesi konumundaki

5 ülke olan Çin, Fransa, Rusya Federasyonu, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleridir. Dünya devletlerinin tümünün bağımsızlığını sağlamayı amaç edinir. Her üye ülkenin 1 oyu vardır (Gün, 2002).

Vesayet Konseyi ve vesayet rejimi ile ilgili hükümler, Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın XI. XII. ve özellikle XIII. bölümlerinde yer almaktadır. Dünyadaki son vesayet bölgesi olan, ABD mandası altındaki Pasifik Adaları'nın da bağımsızlığını kazanıp kendi hükümetinin kurmasıyla, günümüzde vesayet altında ülke bulunmamaktadır. Bu nedenle, bu organ önem ve işlevini yitirmiş görünmektedir (Kütükçü ve Erdal, 2011).

1.5.5. Uluslararası Adalet Divanı

BM'nin başlıca yargı organını oluşturan Uluslararası Adalet Divanı 15 bağımsız yargıçtan oluşmaktadır. Anılan yargıçlar, Sürekli Hakemlik Mahkemesi'nin ulusal gruplarının aday gösterdiği kişiler arasından, Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi'nin yaptığı ayrı oylamalar sonucu seçilmektedir (Divan Statüsü, 4.madde) (Pazarcı, 2004).

BM'nin asıl yasal organıdır. 1946 yılından bu yana Hollanda'da Lahey'de faaliyet göstermektedir. Uluslararası hukukun egemen kılınması amacıyla; devletlerarasındaki hukukî anlaşmazlıkları uluslararası hukuk bağlamında çözmeyi ve kendine yöneltilen yasal sorunlara tavsiye kararları oluşturmaya hedeflemektedir. Yetkili organları eliyle BM Antlaşması'ndan doğan yetkilerini de kullanabilir. Uluslararası Adalet Divanı, BM Genel Kurulu tarafından 9 yıllığına seçilen 15 yargıçtan oluşmaktadır. Bu yargıçların, ülkelerinin en yüksek yargı organlarının üyesi olma koşulu bulunduğu gibi, uluslararası hukuka en üst düzeyde hâkim olmaları beklenmektedir. Uluslararası Adalet Divanı, uluslararası hukuk içtihadını da oluşturur (Gün, 2002).

BM Örgütü'nün yargı organı olan Uluslararası Adalet Divanı, Milletler Cemiyeti'nin yargı organı olan ve 18.04.1946 tarihinde görevine son verilen Uluslararası Sürekli Adalet Divanı'nın yerine geçmiştir. Uluslararası Adalet Divanı ile ilgili temel düzenlemeler, BM Antlaşması'nın XIV. Bölümü ile Uluslararası Adalet Divanı Statüsünde yer almaktadır. Belirtmek gerekir ki, BM Örgütü'ne üye olan devletler, Uluslararası Adalet Divanı Statüsüne de fiilen taraf olurlar.

Uluslararası Adalet Divanı, devletlerarasındaki hukuki uyuşmazlıkların çözümünde genel yetkiye sahip olan evrensel bir mahkeme konumundadır. Uluslararası örgütlerin ve bireylerin Divan'a başvurma olanağı bulunmamaktadır. Lahey'de bulunan Divan'ın yargı yetkisi kural olarak isteğe bağlıdır. Başka bir deyişle, Divan'ın devletlerarasındaki herhangi bir uyuşmazlığı çözebilmek için, tarafların bu uyuşmazlığı Divan'a götürmeleri gerekmektedir. Divan kendiliğinden hiçbir sorunu çözüme kavuşturamaz ve fakat taraflar Divan'ın yargı yetkisini kabul ettiklerini açıkça ifade ederlerse, o zaman yargı yetkisi zorunlu hale gelir (Kütükçü ve Erdal, 2011).

Statüsünün 36/1.maddesine göre, Divan'ın yargı yetkisinin kurulması çeşitli şekillerde olabilir. Bunlardan birincisi, tarafların, aralarındaki bir uyuşmazlığı, uyuşmazlık ortaya çıktıktan sonra, Divan'a sunmak üzere anlaşmalarıdır. Bunun yanında taraflardan birinin tek taraflı olarak Divan'a başvurması ve diğerinin itiraz etmeyerek davaya katılması da mümkündür. Divan'ın yargı yetkisinin ortaya çıkmasının bir başka yolu da tarafların yürürlükteki Antlaşmalara veya çok taraflı sözleşmelere hüküm koyarak, Uluslararası Adalet Divanı'nın yargı yetkisini kabul ettiklerini açıklamaları da mümkündür (Kütükçü ve Erdal, 2011).

Uluslararası Adalet Divanı, Güvenlik Konseyi ve Genel Kurul tarafından farklı hukuk sistemlerini ve medeniyet havzalarını yansıtmaya kaygısı güdülerek seçilen (UAD Statüsü, 9.madde) bir yargı organıdır. Uluslararası Adalet Divanı'nın Statüsü, 4 aynı gün kabul edilen BM Kurucu Antlaşması'nın mütemmim cüzüdür. Buna göre, yalnızca bir uyuşmazlığa taraf olan devletler Divan'a gidebilirler (UAD Statüsü, 34-36.maddeler). Divan'ın yargı yetkisi zorunlu olmamakla beraber önüne getirilen "ihtilafı davalar" da bu organın aldığı yargı kararları bağlayıcıdır. Uluslararası Adalet Divanına yalnızca bir uyuşmazlığa taraf olan devletler başvurabilir (UAD Statüsü, 34-36.maddeler). İlgili devletler, aralarındaki bir uyuşmazlığı Divan'a götürdüklerinde, Divan'ın almış olduğu karara uymak zorundadırlar. Karara uyulmaması hâlinde, durum BM Güvenlik Konseyi'nin dikkatine sunulur ve BM Güvenlik Konseyi gerek görürse bu devlete karşı yaptırım da içerebilecek kararlar alabilir. Bununla beraber, BM'nin organları ve uzmanlık kurumları, kendi yetki alanları ile ilgili konularda, uluslararası hukuk meselelerine

ilişkin (bağlayıcı olmayan) “danışma görüşünü” (istişarî mütalaa) almak üzere de Divan’a başvurabilirler (UAD Statüsü, 65.madde) (Aral, 2013).

Divan’ın kararları yalnızca davaya taraf olan devletler için ve hakkında karar verilen uyuşmazlık için uygulanır. Başka bir deyişle, Uluslararası Adalet Divanı kararları başka benzer olaylar için emsal teşkil etmez. Ayrıca, Divan’ın kararları kesin olup, bu kararlara karşı müracaat yolu bulunmamaktadır. Uygulamada, Divan’ın yargı yetkisini kabul eden devletlerin bazı çekinceler de ileri sürdüğü görülmektedir. Uluslararası Adalet Divanı Statüsünün 36/3.maddesinde öngörülen mutlak çekinceler, “karşılıklılık koşulu” ve “süre sınırlaması” dır. Bunun yanında, uygulamada “ulusal savunma konuları” ve “ülkesel konuları” gibi esasa ilişkin kapsamlı çekincelere sıkça rastlanmakta ve çekince karşılıklı etki doğurduğundan, uyuşmazlığa taraf diğer devlet de aynı çekinceden yararlanabilmektedir (Kütükçü ve Erdal, 2011).

1.5.6. BM Sekreterliği

Birleşmiş Milletler Genel Merkezi’nde New York’ta çalışır. BM’nin günlük işlerini takip edip yürütmekle görevlidir. Programların çalışmasını sağlar. BM Genel Kurulu tarafından tekrarlanabilir 5 yıllık dönem için seçilen bir Genel Sekreter başkanlığında çalışmaktadır. BM’nin ilgilendiği her konuyu takiple görevlidir (Gün, 2002).

Genel Sekreter, Genel Kurul, Güvenlik Konseyi, Ekonomik-Sosyal Konseyi ile Vesayet Konseyi’nin kendisine vereceği görevi yerine getirmekle görevlidir (98.madde). Ayrıca Genel Sekreterin Uluslararası barış ve güvenliğin tehlikeye düştüğü zaman, kendiliğinden bu konuya Güvenlik Konseyi’nin dikkatini çekme yetkisine sahiptir (99.madde). Yine, Örgüt’ün en yüksek memuru sıfatıyla (97.madde), sekreterlik memurlarını, atama, yükselme, Genel Kurulun saptığı kurallar çerçevesinde, Genel Sekreter’in görevidir (101.madde) (Pazarcı, 2004).

Sekretarya, BM Örgütü’nün idari organı olup; Genel Sekreter ve Örgüt’te görevli memurlardan oluşmaktadır. Genel Sekreter, Güvenlik Konseyi’nin tavsiyesi üzerine (burada daimi üyelerin veto yetkisi bulunmaktadır). Genel Kurul tarafından, basit çoğunlukla seçilmektedir. BM Örgütü adına hareket eden ve yalnızca Örgüt’e karşı sorumlu olan Genel Sekreter, hiçbir hükümetten talimat almadığı gibi,

tarafsızlığına gölge düşürecek herhangi bir davranışta da bulunmamak durumundadır (Kütükçü ve Erdal, 2011).

Genel Sekreterin başlıca görevleri şunlardır:

- “Örgütün organlarında sekreter olarak görev yapmak”;
- “Genel Kurul ve diğer ana organların kendisine verdiği görevleri yapmak”;
- “Genel Kurul’a yıllık faaliyet raporu sunmak”;
- “Genel Kurul tarafından kabul edilen kurallar çerçevesinde görevli memurları atamak”.

Tüm bunların yanında, Genel Sekreter’e siyasal alanda verilen en önemli yetki, BM Antlaşması’nın 99.maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, “Genel Sekreter, fikrince uluslararası barış ve güvenliğin muhafazasını tehlikeye düşürecek hususta Güvenlik Konseyi’nin dikkatini çekebilir.” 99.madde çerçevesinde son derece önemli bir işlevi bulunduğu görülen Genel Sekreter, gerekli gördüğü takdirde, Güvenlik Konseyi’nin toplanmasını bizzat sağlayabilmekte, bu organda yapılan görüşmelere katılabilmekte ve örgütün kararlarını etkileyebilmektedir. Sekreterlik memurları, uluslararası memur sıfatıyla görevlerini sağlıklı bir şekilde yerine getirebilmek için, gerekli ayrıcalıklar ve bağışıklıklarından yararlanırlar (Kütükçü ve Erdal, 2011).

1.6. Birleşmiş Milletlerin Uzman Kuruluşları

BM. Antlaşması’nın 7.maddesi 1. fıkrası, yukarıda bildirdiğimiz Örgüt’ün ana organlarını saydıktan sonra, 2. fıkrası gerekli görülecek yardımcı organların Antlaşmaya uygun olarak kurulabileceğini öngörmektedir. BM. Antlaşması’nın 22.maddesi Genel Kurul’a, 29.maddesi Güvenlik Konseyi’ne ve 68.maddesi de Ekonomik ve Sosyal Konsey’e bu tür organları kurma yetkisi tanımaktadır (Pazarcı, 2004).

Birleşmiş Milletler uzman kuruluşlarının bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- “Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)”,
- “Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (IAEA)”,
- “Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü (ICAO)”,
- “Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)”,

- “Uluslararası Para Fonu (IMF)”,
- “Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO)”,
- “Dünya Bankası (WB)”,
- “Dünya Posta Birliği (UPU)”,
- “Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı (WFP)”,
- “Dünya Sağlık Örgütü (WHO)”,
- “Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF)”,
- “Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü (ICAO)”.

1.6.1. Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)

Dünya genelinde tarım ve gıda durumunu takip amacıyla bir örgüt kurulması fikri ilk olarak 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede, 1905 yılında Roma’da toplanan bir uluslararası konferans neticesinde Uluslararası Tarım Enstitüsü’nün kurulmasına karar verilmiştir. Anılan Enstitü’nün faaliyetleri İkinci Dünya Savaşı sırasında durmuş ve Enstitü 1948 yılında resmen sona erdirilerek görevleri yeni kurulan FAO’ya devredilmiştir. FAO, 16 Ekim 1945’de Kanada’da düzenlenen 1. FAO Konferansı’nda, Dünya’daki gıda ve tarımla ilgili çalışmaları organize edip geliştirerek gıda güvenliğini sağlamak amacıyla kurulmuştur. Merkezi Roma’dadır. Örgüt’ün merkezi 1951 yılında Washington’dan Roma’ya taşınmıştır (<http://www.mfa.gov.tr>).

FAO çalışmaları Konferans, Konsey ve Komiteler aracılığıyla yürütülmektedir. Kuruluş idari konularla ilgili olarak Konsey ve Konferans ile birlikte Program Komitesi, Finans Komitesi ve Hukuksal Konular Komitesi tarafından yönlendirilmektedir. Teknik konularla ilgili çalışmalar ise Gıda Güvenliği Komitesi, Tarım Komitesi, Tarım Ürünleri Sorunları Komitesi, Balıkçılık Komitesi ve Ormancılık Komitesi tarafından yürütülmektedir. Bunun yanı sıra gıda güvenliği ve gıda kalitesi, balıkçılık ve genetik kaynaklar gibi konularda çalışan komisyonlar da değişik teknik konularda çalışmalar gerçekleştirmektedir. Sorumluluk silsilesi bağlamında komiteler Konsey’e, Konsey de Konferans’a rapor vermektedir. Reform çalışmalarının sonucu olarak, komitelerin, küresel politikalara ilişkin boyutları bulunan çalışmaları hakkında, Konsey ile aynı zamanda Konferansa da rapor

vermeleri söz konusudur. Tarım ve tüketicinin korunması, balıkçılık, ormancılık, doğal kaynaklar, teknik işbirliği ile ekonomik ve sosyal işler bölümleri çerçevesinde faaliyetlerini yürüten kuruluş, taşradaki çalışmalarını halen 137 ülke ofisi, 5 bölge ofisi ve son yıllarda oluşturulan 12 alt bölge ofisi aracılığıyla gerçekleştirmektedir.

Kuruluş, çalışmalarını üye ülkelerin aidatlarının yanı sıra değişik proje ve girişimler için oluşturulan ve gönüllü katkılarla desteklenen fonlar vasıtası ile finanse etmektedir. Değişen küresel dinamikler neticesinde ortaya çıkan daha iyi küresel yönetim ihtiyacı ve bu ihtiyaç nedeniyle pek çok uluslararası örgütte başlatılan reform çalışmaları, FAO'ya da yansımıştır. FAO'nun reformu çalışmaları, Bağımsız Dış Değerlendirme ve sonrasında üye ülkelerin katkılarıyla hazırlanan ve 2009 yılında yürürlüğe giren Acil Eylem Planı çerçevesinde halen devam etmektedir. Reform çalışmaları kapsamında belirlenen uygulamalar yoluyla özellikle taşra ofislerinin güçlendirilmesi, Bölge Konferanslarının yönetimin bir parçası olarak değerlendirilmesi ve idari anlamda IFAD ve WFP gibi diğer BM kuruluşları ile işbirliğine giderek idari masraflarının (örneğin ortak alım yoluyla) azaltılması ve FAO'nun etkinliğinin artırılması amaçlanmaktadır (Topçuoğlu, 2011).

1.6.2.Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (IAEA)

Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı kanunu 1957 yılında yürürlüğe girmiştir. Ajans BM himayesinde faaliyet gösteren bağımsız bir devletler üstü kuruluştur. Ajansın amacı, kuruluş kanununda da belirtildiği gibi, atom enerjisinin dünya refahına, barışına ve sağlığına katkıda bulunması imkânlarını geliştirmek ve bu amaçtaki çalışmaları hızlandırmaktır. Atom enerjisinin askeri amaçlarla kullanılmasının önlenmesi de Ajansın üstlendiği görevlerden biridir.

Ajans özellikle şu konularda yetkilidir:

- “Atom enerjisinin barışçıl amaçlarla kullanılmasına yönelik dünyadaki tüm çalışmaları desteklemek ve yardımcı olmak.”
- “Materyallerin, hizmetlerin, ekipman ve tesislerin sağlanmasında aracılık görevini yerine getirmek.”
- “Teknik ve bilimsel bilginin değiştirilmesini teşvik etmek.”
- “Bilim adamlarının ve uzmanların değişimi ve eğitimini teşvik etmek.”

- “Ajans tarafından sağlanan yardımın kötü amaçlarla kullanılmamasına yönelik koruma tedbirleri almak ve uygulamak.”
- “Güvenlik standartlarını belirlemek.”

Ajans Rarotonga ve Tlatelolco Anlaşmalarının yanı sıra Nükleer Silahsızlanma Anlaşmasıyla (NPT) ilgili hazırlıkların planlanması ve yürütülmesinden de sorumludur. Korunmayla ilgili bu faaliyetler uluslararası hukuk alanında görece olarak daha yeni görüşleri ortaya koymakta ve IAEA’nın rolü ve görevlerindeki en önemli noktayı oluşturmaktadır. Bu koruma önlemlerinin amacı, nükleer silahların yayılmasının önlenmesini sağlamak amacıyla ülkelerin uluslararası yükümlülükleri yerine getirmelerine yardımcı olmaktır. IAEA koruma önlemleri altında 820’den fazla nükleer tesis bulunmaktadır. Bu yaklaşık olarak, nükleer silahlara sahip 5 ülke dışında, dünyada bulunan tüm nükleer tesis ve materyallerin %95’ini temsil etmektedir. Nükleer güçle ilgili programları çoğaltması ve güvenlikle ilgili kamuoyu baskısının artması sonucu nükleer güvenlik alanında IAEA’nı sorumlulukları daha da artmıştır.

IAEA bağlayıcılığı olan bir kuruluş olmamasına rağmen IAEA’nın önerileri pek çok ülke tarafından ulusal standartları ve düzenlemeleri açısından baz alınmaktadır. IAEA’nın herhangi bir nükleer kaza durumuna hazılı ve tehlike durumunda alınacak tedbirler ve yapılacaklarla ilgili 27 Ekim 1986’da yürürlüğe giren ve 73 katılımcı ülkenin 70’inin imzalarıyla kabul edilen Nükleer Kazaları Erken Haber Verme Anlaşası ve 26 Şubat 1987 tarihinde 70 katılımcı ülkeden 68’inin imzasıyla yürürlüğe giren Radyoaktif Tehlike ve Nükleer Bir Kaza Durumunda Yardım Anlaşası gibi uluslararası anlaşmaları yürütülmesiyle ilgili önemli görevleri vardı. 1994 yılında IAEA’ya üye devletlerin temsilcileri tarafından Viyana’da yapılan bir konferansta Nükleer Güvenlik Anlaşması taslağı düzenlenmiştir. Nükleer Güvenlik Programı ayrıca operatörlerin eğitilmesi ve eğitim programlarını değerlendirilmesi gibi faaliyetleri de içermektedir.

Nükleer Güvenlik Programı nükleer olay izleme sistemi, uluslararası nükleer olay ölçüm sistemi (INES); nükleer tesislerin güvenliğini belirleyen koşulları incelemek üzere davet edilen, “Aerotermodinamik-elastik Yapısal Sistemlerin Çevre Testleri (ASSET)” heyetlerinin yanında operatörlerin nitelikleri, eğitimleri ve bu eğitim programlarını değerlendirilmesi; nükleer tesislerin çalışma güvenliğini gözden

geçirmek için üye devletlerin davet edilmesi ile ilgili bir Operasyonel Güvenlik Değerlendirme Takımı Programı ciddi kazalarla başa çıkılması ve acil müdahalelerin devreye girmesiyle ilgili çalışmalar; insan-makine ilişkisi; güvenlik tahmini ve gelişmiş bir güvenlik teknolojisi ile ilgili aktiviteleri içermektedir.

Ajansa üye 122 ülke bulunmaktadır. Merkezi Viyana'da bulunan IAEA Sekreteryası 2200 çalışana sahiptir. Serbersdorf Avusturya ve Monako'da laboratuvarlar, Tokyo ve Toronto'da ise Safeguard ofisleri bulunmaktadır. BM ile ilişkileri Cenevre ve New York'taki ofisler tarafından yürütülmektedir. Trieste'de IAEA' nı Uluslar arası Teorik Fizik Merkezi olarak faaliyet gösteren UNESCO'yla ortak bir ofisi bulunmaktadır. Genel Konferans yılda bir kez toplanmaktadır. Anlaşanı 1973'te yürürlüğe giren 6.maddesi uyarınca Guvernörler Kurulu 34 üyeye çıkarılmıştır. 35 üyenin 13'ü kurul tarafından birer yıllığına, 11 üye ise Genel Konferans tarafından 3 yılı bir görev süresi için seçilmektedir. Tüm üyelerin görev süreleri Genel Konferans döneminin sonunda başlamakta ve bir ya da iki yıl sonraki Genel Konferans döneminde sona ermektedir. Değiştirilen madde uyarınca kurul tarafından atom enerjisi teknolojisinde ve kaynak materyaller üretiminde en ileri seviyede bulunan devletlerin temsilcilerinden oluşan 10 kişilik bir kurul ve Kuzey Amerika, Latin Amerika, Batı Avrupa, Doğu Avrupa, Afrika, Ortadoğu ve Güneydoğu Asya bölgelerinde yukarıda belirtilen ülkeler dışında atom enerjisi teknolojisinde en ileri seviyede bulunan 10 ülkenin temsilcileri yer almaktadır. Yasa değişikliği Ajans üyelerinin üçte ikisinin çoğunluğuyla kabul edilmemiş olsa da Kurul 1984'den bu yana bu düzenleme yürürlüğe girmiş gibi hareket etmektedir.

Genel Konferans tarafından seçilen üyeler şu bölgelerden gelen temsilcilerden oluşmaktadır. 5 üye Latin Amerika, 4 üye Batı Avrupa, 3 üye Doğu Avrupa, 4 üye Afrika, 2 üye Ortadoğu ve Güney Asya, 1 üye Güneydoğu Asya, diğer bir üye de Afrika, Ortadoğu, Güney Asya, Güneydoğu Asya ya da Pasifik bölgesinden meydana gelmektedir (www.dtm.gov.tr).

1.6.3. Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü (ICAO)

İkinci Dünya Savaşı sonrasında hava taşımacılığında meydana gelen politik ve teknik sorunların çözümüne esas genel düzenlemenin yapılması amacıyla, Kasım 1944'de Chicago'da yapılan çalışmalar sonucunda; 52 ülke temsilcisi tarafından hazırlanan "Uluslararası Sivil Havacılık Anlaşması" 7 Aralık 1944'te Washington D.C.'de ülkelerin imzasına açılmıştır.

Chicago Sözleşmesi olarak da anılan Anlaşmanın giriş bölümünde belirtilen amacı; uluslararası sivil havacılığın emin ve düzenli bir şekilde gelişebilmesi ve sivil havacılık hizmetlerinin, eşit imkânlar esası üzerine tesciliyle sağlam ve ekonomik bir şekilde işletilebilmesi için bazı düzenlemeler hususunda mutabık kalınması şeklindedir. Söz konusu Anlaşmanın 43.maddesi ile yukarıda belirtilen esas amaca ulaşılmasını teminin "Uluslararası Sivil Havacılık Teşkilatı ICAO'nun kurulması öngörülmüş; daimi yapı oluşturulana kadar, PICAÖ (Permanant ICAO) adıyla çalışma şekli benimsenmiştir. PICAÖ'nun 20 ay faaliyeti sonrasında, ICAO 4 Nisan 1947'de resmi olarak faaliyete geçmiş ve Kanada Hükümeti'nin daveti üzerine kuruluş merkezi için Montreal seçilmiştir.

ICAO'nun giderleri esas olarak, üye ülkelerin katkı payları ile karşılanmaktadır. Türkiye 5 Haziran 1945 tarih ve 4749 sayılı Kanun ile anılan anlaşmaya taraf olmuştur. Bugün itibarıyla ICAO' ya üye olan ülke sayısı 188'e ulaşmıştır (<http://web.shgm.gov.tr>, 2013).

ICAO' nun amaç ve hedeflerini ana hatları ile aşağıdaki biçimde özetlemek mümkündür:

Sivil havacılığın uluslararası bağlamda ve küresel ölçekte güvenli ve düzenli gelişimini sağlamak,

- "Uçuş emniyetini geliştirmek."
- "Uçuş ve havaalanı güvenliğinin sağlanmasına destek olmak."
- "Hava araçlarının barışsever amaçlar için yapım ve işletimlerini desteklemek."
- "Daha etkin uluslararası sivil havacılık için havayolları, havaalanları ve hava seyrüsefer tesislerinin gelişimini sağlamak."

- “Güvenli, düzenli ve ekonomik hava taşımacılığının küresel gereksinimlerini karşılamak.”
- “Haksız rekabetin yol açabileceği israfı önlemek.”
- “Taraf ülkelerin haklarını tam olarak korumak.”
- “Taraf ülkelere uluslararası havayolu işletmeciliği konusunda fırsat eşitliği sağlamak.”
- “Taraf ülkeler arasında ayrımcılık yapmamak.”
- Uluslararası sivil havacılığı ilgilendiren tüm konuların gelişimi ve yenilenmesi için çaba göstermek (<http://www.mfa.gov.tr>).

1.6.4. Uluslararası Çalışma Örgütü

21. yüzyılda dünyamızda özellikle 1980 sonrasında hızla artan bir küreselleşme süreci yaşamıştır. Küreselleşmiş dünyada, çalışma yaşamına ilişkin standartların uygulanmasında ihlaller yaşanmakta, temel işçi hak ve özgürlükleri kısıtlanmakta, yeni çalışma biçimleri ortaya çıkmakta, yaşanan ekonomik krizler çalışanları da etkilemektedir. Bu gibi gelişmelerin yaşanması ILO’nun dünyanın her yerindeki çalışan insanlara çalışma standartları belirlemeye ve uygulamaya hatta denetlemeye çalışan bir kuruluş olarak önemini arttırmakta ve daha da belirginleştirmektedir (<http://statik.iskur.gov.tr/>, 2013).

1919 yılında kurulmuş olan Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), sosyal adaletin ve uluslararası insan ve çalışma haklarının iyileştirilmesi için çalışan bir Birleşmiş Milletler ihtisas kuruluşudur.

Örgüt, Sözleşme ve Tavsiye Kararları ile işçilerin hak ve menfaatlerini korumaya, çalışma hayatında genellikle daha fazla istismar edilen kadın ve çocuk işçileri özel koruma altına almaya, çocuk işçiliğini ortadan kaldırmaya çalışmaktadır.

ILO’nun dört temel stratejik hedefi vardır:

- “Çalışma yaşamında standartlar, temel ilke ve haklar geliştirmek ve gerçekleştirmek.”
- “Kadın ve erkeklerin insana yakışır işlere sahip olabilmeleri için daha fazla fırsat yaratmak.”
- “Sosyal koruma programlarının kapsamını ve etkinliğini artırmak.”

- “Üçlü yapıyı ve sosyal diyalogu güçlendirmek.”

ILO, hükümetler arası kuruluş olmakla birlikte, tüm faaliyetlerini hükümet-işçi-işveren temsilcilerinden oluşan üçlü yapı çerçevesinde yürütmektedir. Birleşmiş Milletlerde uygulanan değerlendirme esasları çerçevesinde üye devletlerden alınan katılım payları ile finanse edilen ILO bütçesi iki yıllık dönemleri kapsamaktadır.

1944 yılında ILO Konferansı’nın onayladığı Fıledeifiya Bildirisi halen geçerli olan aşağıdaki ilkeleri kapsamaktadır;

- “Emek ticari bir meta değildir.”
- “Düşünce ve dernek kurma özgürlükleri, kalıcı bir ilerlemeyi gerçekleştirmenin temel öğeleridir.”
- “Yoksulluk, görüldüğü her yerde, refaha yönelik bir tehlikedir.”
- “Bütün insanlar, ırk, inanç ve cinsiyetleri ne olursa olsun, kendi maddi durumlarını ve manevi gelişmelerini özgürlük, vakar, ekonomik güvence ve fırsat eşitliği koşulları altında geliştirmek hakkına sahiptir.”

Yoksulluğa karşı mücadele, her ulusun kendi içerisinde tükenmez bir şevkle ve genel refahın geliştirilmesi için işçi ve işveren temsilcilerine, hükümetleriyle eşit statü sağlayan özgürce tartışma ve demokratik kararlara birlikte katılma suretiyle, sürekli ve ortak bir uluslararası gayretle yürütülmeyi gerektirir (<http://www.enfal.de>).

ILO’nun faaliyet alanları aşağıda maddeler halinde anlatılmıştır:

- “Çalışma ve yaşam koşullarını iyileştirmeye, iş bulma olanaklarını artırmaya ve insan temel haklarını daha ileri düzeylere götürmeye yönelik katkılarda bulunacak uluslararası politika esasları ve faaliyet programlarını hazırlamak”,
- “Bu politikaların ulusal yetkililer tarafından onaylanarak uygulanabilmesi için, uluslararası düzeyde çalışma standartları oluşturmak”,
- “Bu politikaların etkinlikle uygulanabilmesinde, hükümetlere yardımcı olacak içerikli bir uluslararası teknik işbirliği programı hazırlamak”,
- “Bu çabaların tümünü daha etkin bir çerçeve içinde ilerletebilmek amacı ile öğretim, eğitim, araştırma ve yayın faaliyetlerinde bulunmak (Hasgüler, 2012).”

1994 yılından itibaren ve özellikle 1995’te Kopenhag’da yapılan Dünya Sosyal Gelişme Zirvesinde ve 1996 Singapur Dünya Ticaret Örgütü Bakanlar

Konferansı'nda ILO' ya atfedilen özel roller, ILO' nun, faaliyetlerini; yukarıda belirtilen ilkeler çerçevesinde, artan biçimde işsizlik ve yoksulluk ile savaşın ve Dünya ticaretinin serbestleştirilmesi ile küreselleşmenin yol açmakta olduğu değişimler sürecinde çalışanların temel haklarının korunması ve standart tesisi işlevi ve ilgili denetim mekanizmasının güçlendirilmesi üzerinde yoğunlaştırmaya başlamasına yol açmıştır (<http://www.teias.gov.tr>).

1.6.5. Uluslararası Para Fonu (IMF)

II. Dünya Savaşı bitmeden yeni bir uluslararası para sisteminin kurulması, bu sistem aracılığıyla döviz kurlarında istikrar sağlanması, dünya ticaretinin serbestleştirilmesi, uluslararası rezerv sorununun çözüme kavuşturulması ihtiyacı meydana geldi. Bu ihtiyaçlara cevap verecek bir uluslararası para sistemini oluşturmak amacıyla ABD ve İngiltere gibi gelişmiş kapitalist ülkelerin öncülük etmesiyle, 1-22 Temmuz 1944 tarihleri arasında ABD'nin New Hampshire eyaletinin Bretton Woods kasabasında bir konferans toplandı ve IMF'nin kurulması kararlaştırıldı (Uzun, 2012).

IMF'in kuruluşundaki temel amaçlar Fon Ana Sözleşmesi'nin birinci maddesinden hareketle şöyle sıralanabilir:

- “Uluslararası para sorunları konusunda danışma ve işbirliği olanağını sağlayacak geçici olmayan bir kurum aracılığıyla, uluslararası parasal işbirliğini teşvik etmek.”
- “Uluslararası ticaretin gelişmesini ve dengeli büyümesini kolaylaştırmak ve böylelikle ekonomi politikasının ana hedefleri olan yüksek istihdam ve reel gelir seviyelerinin artışı teşvik etmek, düşüşünü önlemek ve üye ülkelerdeki kaynakların verimliliğinin artırılmasına katkıda bulunmak.”
- “Kambiyo istikrarını teşvik etmek, üyeler arasında düzenli kambiyo ilişkilerini temin etmek ve birbirini izleyen kambiyo kuru düşüşlerini önlemek.”
- “Üye ülkelerin arasındaki cari işlemlerin yürütülmesi için çok yönlü bir ödemeler sisteminin kurulması ve dünya ticaretinin gelişmesini engelleyen kambiyo kontrollerinin kaldırılmasını desteklemek.”

- “Fonun kaynaklarının yeterli güvenceler altında (geçici olarak) üye ülkelere tahsis ederek kendilerine güvenlerini arttırmak ve böylelikle dış ödemelerdeki dengesizlikleri ulusal ya da uluslararası refahı zedeleyen önlemlere başvurmadan düzeltmelerini sağlamak.”
- “Üyelerin dış ödemelerdeki dengesizliklerin derecesini azaltmak ve süresini kısaltmaktır (Bayraktutan, 2005).”

1.6.6. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO)

Eğitim, bilim ve kültür alanında uluslararası iş birliğini gerçekleştirmek ve dünya barışına katkıda bulunmak için kurulmuş örgüt. Kısa adı UNESCO'dur.

UNESCO, bu amaçla 1946 yılında BM'ye bağlı olarak kuruldu. UNESCO'nun merkezi Fransa'nın Paris kentindedir. Bu kuruluş, ülkelerin eğitim, bilim ve kültür alanlarında yapacakları çalışmalarda onlara yardımcı olmayı hedefleyen önemli bir evrensel örgüttür. Bu yüzden UNESCO bünyesinde, eğitim ve araştırmalar için dünya çapında bir merkez işlevi gören Uluslararası Eğitim Plânlaması Enstitüsü kurulmuştur.

UNESCO, dünya çapında eğitimle ilgili yaptığı çalışmalarda okuma yazma programları düzenlemekte, ilköğretimi evrenselleştirmeyi amaçlamakta, öğretim ve eğitim plânlamacıları yetiştirmeye öncelik vermektedir. UNESCO, ülkelerin doğa bilimleri, toplum bilimleri ve kültürel alanda yaptıkları birçok araştırmayı ve gelişmeyi desteklemektedir. Bunun yanında, az gelişmiş ülkelerdeki iletişim eksikliğini gidermek için birçok uluslar arası etkinlikler düzenlemektedir (<http://www.unesco.org.tr>).

1.6.7. Dünya Posta Birliği (UPU)

Kısa adı UPU (Union Postale Universelle) olan Dünya Posta Birliği, ülkeler arasında haberleşmeyi geliştirmek, kültürel, sosyal ve ekonomik alanlardaki işbirliğinin en yüksek seviyeye ulaşmasını sağlamak amacıyla kurulmuş uluslar arası bir birlik olup 01.07.1948 tarihinden itibaren Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın bir ihtisas organı olarak çalışmaktadır. Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 22 devletin tam yetkili temsilcileri İsviçre'nin Bern kentinde toplanarak “Dünya Posta Birliği”

nin esaslarını tespit etmiş ve bunlar 9 Ekim 1974 tarihinde ilk genel kurul kararları olarak imzalanmıştır.

Bu kararların imza tarihi olan 9 Ekim günü ise tüm dünya ülkelerinde “Dünya Posta Günü” olarak kutlanmaktadır.

Dünya Posta Birliği’nin Genel Prensipleri:

- “Posta alınıp verilmesi bakımından üye ülkeler topraklarının tek ülke sayılması”,
- “Birlik üyesi ülke toprakları üzerinden transit serbestliğinin garanti edilmesi”,
- “Posta servislerinin kurulmasının ve iyileştirilmesinin sağlanması ve bu alanda uluslararası işbirliğinin gelişmesine yardımcı olunması”,
- “Üye ülkelerin istedikleri teknik posta yardımına imkânlar ölçüsünde katılması”,
- “Dünya posta birliğinin kongrelerinde önceki kongrelerde alınan kararların, uluslararası posta ilişkilerini düzenleyen senetlerde yapılması teklif edilen değişikliklerin incelenerek karara bağlanması.”

Birliğin ana sözleşmesi kuruluş yasasıdır. Bu yasanın her üye ülkenin yetkililerince onaylanması gerekir. Birliğin kuruluş yasasında yapılacak değişiklikler sadece UPU kongresi tarafından kararlaştırılır ve onaylanır. Kuruluş yasasının uygulanmasına ve birliğin işleyişine ilişkin hükümler genel tüzükte yer alır. Kuruluş yasası ve genel tüzük bütün üye ülkeleri bağlayıcı nitelik taşır.

Uluslararası posta servislerinde uygulanacak mektup postası, posta kolileri ve posta paralı hizmetlerine (çek, havale, ödeme şartlı gönderi) ilişkin hükümler ilgili tüzüklerde yer almaktadır. BM Teşkilatı’nın tüm üyeleri UPU’ ya üye olabileceği gibi BM Teşkilatı’na üye olmayan ülkeler de Dünya Posta Birliği üyesi ülkelerin en az üçte ikisinin onayı olması koşuluyla UPU üyesi olabilirler. UPU’ nun halen 189 üyesi bulunmaktadır (<http://uidb.ptt.gov.tr>).

1.6.8. Dünya Bankası (WB)

Dünya Bankası; özellikle II. Dünya Savaşı'nın ülke ekonomileri üzerinde yarattığı ağır hasarın giderilebilmesine hizmet amacıyla, IMF ile birlikte, Bretton Woods Konferansı'nda, IMF'de olduğu gibi kırk dört kişinin imzasıyla 1944'te kurulmuştur ve 1946'da Washington'da çalışmaya başlamıştır.

Dünya Bankası'nın amaçları zaman içinde, özellikle savaşın yıkıntıları ABD'nin Avrupa'ya sağladığı Marshall yardımının da desteği ile yapılandıktan sonra değişmiştir ve Banka, gelişme yolundaki ülkelerin yatırım kredisi gereksinimlerini karşılamak amacını güden bir yatırım ve kalkınma bankası haline gelmiştir. Dünya Bankası'nın kuruluş ve işleyişini düzenleyen bir ana sözleşmesi vardır (Uzun, 2012).

Dünya Bankası'nın temel amacı; gelişmiş ülkelere gelişme yolundaki ülkelere mali imkânları kanallere ederek, gelişme yolundaki ülkelerin yaşam standartlarının arttırılmasına yardımcı olmaktır.

Dünya Bankası, kuruluşundaki amaçlardan yalnızca bir tanesini sürdürmektedir. Bu amaç, gelişme yolundaki ülkelerin kalkınma çabalarına destek olmaktır. Kuruluş'un amaçları arasında en önemlilerinden olan II. Dünya Savaşı'ndan zarar gören ülkelerin bu zararlarını gidermek ve ekonomilerini yeniden canlandırmak amacı, ABD'nin Avrupa'ya yönelik Marshall yardımı sayesinde gerçekleştirildiği için, Banka tüm faaliyetini gelişme yolundaki ülkelere yönlendirmiş bulunmaktadır (Bayraktutan, 2005).

1.6.9. Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı (WFP)

Dünya Gıda Programı (WFP), doğal afetler, iç savaşlar veya sınır çatışmaları gibi nedenlerle ani açlığa maruz kalan halk kitlelerine insani amaçlarla gıda yardımı sağlayan ve BM bünyesinde faaliyet gösteren, bu alanda dünyadaki en büyük yardım örgütüdür. Dünya Gıda Programı (WFP), BM Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) ve BM Genel Kurulu'nun 1961 yılında kabul ettikleri paralel kararlar ile üç yıllık deneme süresi ile kurulmuştur. Üç yıllık deneme süresinin sonunda, çalışmalarının gerekliliğinin kabul görmesi üzerine, 6 Aralık 1965'te FAO Konferansı'nda ve 20 Aralık 1965'te de BM Genel Kurulu'nda alınan paralel kararlar uyarınca WFP, çok taraflı gıda yardımına ihtiyaç olduğu sürece faaliyet göstermek üzere süresiz olarak kurulmuştur.

WFP, BM Genel Sekreteri ve FAO Genel Direktörü tarafından atanan bir İcra Direktörü ile dört yardımcısı tarafından yönetilir. WFP İcra Direktörü'nün görev süresi 5 yıldır ve bir kez yenilenebilmektedir. WFP İcra Kurulu'nda 36 üye yer almakta olup bu üyeler Kurul'a listeler adına önerilerek ECOSOC ve FAO Konseyi tarafından seçilir. İcra kurulu yılda en az 3 defa toplanmaktadır. Üye ülkeler kuruluşa yönelik yönlendirme çalışmalarını beş liste altında gerçekleştirirler: D listesinde ülkemizin de yer aldığı "donör" ülkeler yer alırken, genelde yardım alan ülkelerin bulunduğu diğer listelerden A listesinde Asya, B listesinde Afrika, C listesinde Latin Amerika ve E listesinde de Doğu Avrupa ülkeleri yer almaktadır.

Kuruluşun yardım kaynaklarını büyük ölçüde ülkelerin gönüllü katkıları oluşturmaktadır. Ancak son yıllarda WFP'nin özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarından da önemli miktarda katkı sağlamaya çalıştığı gözlemlenmektedir (<http://unalkaragoz.blogspot.com>, 2013).

1.6.10. Dünya Sağlık Örgütü (WHO)

1945 yılında ABD'nin San Francisco kentinde toplanan Birleşmiş Milletler Konferansı, bu dönemde bütün halkların sağlığının, dünyada barış ve güvenliğin sağlanması açısından temel önem arz ettiğini kabul ederek Çin ve Brezilya'lı delegelerin bir "Uluslararası Sağlık Örgütü" kurulması amacıyla toplantı düzenlenmesi oybirliğiyle kabul edilmiştir.

Birleşmiş Milletler (BM) Ekonomik ve Sosyal Konseyi, söz konusu toplantının hazırlanması için Belçikalı Prof.Dr. Rene SARD başkanlığında 15 kişilik bir teknik komite oluşturmuştur. Teknik komite kısa bir süre içinde toplantının gündemini saptamış, kurulacak uluslararası sağlık örgütü için Anayasa taslağını hazırlamış ve alınması gereken kararları belirlemiştir. 19-22 Temmuz 1946 tarihlerinde New York'ta düzenlenen Uluslararası Sağlık Konferansı'nda BM'ye üye 51 ülkenin temsilcisi ile FAO, ILO, UNESCO, OIHP (Uluslar arası Halk Sağlığı Bürosu), PAHO, Kızılhaç, Dünya İşçi Sendikaları Federasyonu ve Rockefeller Vakfı Temsilcileri Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Anayasa'sını oluşturmuşlardır.

WHO Anayasası 22 Temmuz 1946 tarihinde 61 ülkenin temsilcisi tarafından imzalanmıştır. WHO Anayasası en az 26 üye ülke tarafından resmen kabulü ile yürürlüğe girecektir. Bu süre içerisinde WHO işlevlerini yerine getirecek bir Ara

Komisyon seçilmiştir. WHO Anayasası'nın yürürlüğe girdiği 7 Nisan her yıl "Dünya Sağlık Günü" olarak kutlanmaya başlanmıştır.

Örgüt amaçlarına ulaşmak için yerine getirdiği görevler şunlardır:

- "Sağlık alanında uluslararası nitelik taşıyan çalışmalarda yönetici ve koordinatör makam sıfatıyla hareket etmek."
- "BM, İhtisas Kuruluşları, sağlık idareleri, meslek grupları ve keza uygun görülecek diğer örgütlerle fiili bir işbirliği kurmak ve sürdürmek."
- "Hükümetlere, istek üzerine, sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesi için yardım yapmak."
- "Uygun teknik yardım yapmak ve acil durumlarda, hükümetlerin istekleri ya da kabulleri ile gereken yardımı yapmak."
- "BM'in isteği üzerine, manda altındaki ülkeler halkı gibi özelliği olan topluluklara sağlık hizmetleri götürmek ve acil yardımlar yapmak ya da bunların sağlanmasına yardım etmek."
- "Epidemiyoloji ve istatistik hizmetleri de dâhil olmak üzere gerekli görülecek idari ve teknik hizmetleri kurmak ve sürdürmek."
- "Epidemik, andemik vb. hastalıkların ortadan kaldırılması yolundaki çalışmaları teşvik etmek ve geliştirmek."
- "Gerektiğinde diğer İhtisas Kuruluşları ile işbirliği yaparak kazalardan doğan zararları önleyebilecek önlemlerin alınmasını teşvik etmek."
- "Gerektiğinde diğer İhtisas Kuruluşları ile işbirliği yaparak, beslenme, mesken, eğlence, ekonomik ve çalışma koşullarının ve çevre sağlığı ile ilgili diğer bütün unsurların iyileştirilmesini kolaylaştırmak."
- "Sağlığın geliştirilmesine katkıda bulunan bilim ve meslek grupları arasında işbirliğini kolaylaştırmak."
- "Uluslararası sağlık sorunlarına ilişkin sözleşmeler, anlaşmalar ve tüzükler teklif etmek, tavsiyelerde bulunmak ve bunlardan dolayı Örgüt'e düşebilecek ve amacına uygun görevleri yerine getirmek."
- "Ana ve çocuk sağlığı ve refahı lehindeki hareketleri geliştirmek, ana ve çocuğun tam bir değişme halinde bulunan bir çevre ile uyumlu halde yaşamaya olan kabiliyetlerini arttırmak."

- “Ruh sağığı alanında özellikle insanlar arasında uyumlu ilişkilerin kurulmasına ilişkin her türlü faaliyetleri kolaylaştırmak.”
- “Sağık alanında araştırmaları teşvik ve rehberlik etmek.”
- “Sağık, tıp ve yardımcı personelin öğretim ve yetiştirilme normlarının iyileştirilmesini kolaylaştırmak.”
- “Gerekirse diğler ihtisas kuruluşları ile işbirliğı yaparak kamu sağığı, hastane hizmetleriyle sosyal güvenlik de dâhil koruyucu ve tedavi edici tıbbi bakıma ilişkin idari ve sosyal teknikleri incelemek ve tanıtmak.”
- “Sağık alanında her türlü bilgi sağılamak, tavsiyelerde bulunmak ve yardımlar yapmak.”
- “Sağık bakımından aydınlatılmış bir kamuoyu oluşumuna yardım etmek.”
- “Hastalıkların, ölüm nedenlerinin kamu sağığı uygulama metotlarının uluslararası nomanklatürlerini tayin etmek ve ihtiyaca göre yeniden gözden geçirmek.”
- “Teşhis yöntemlerini gerektiğı kadar standart hale getirmek.”
- “Yiyeceklere, biyolojik, farmasötik ve benzeri ürünlere ilişkin uluslararası normlar geliştirmek, kurmak ve bunların kabulünü teşvik etmek.”
- “Genel olarak Örgüt’ün amacına ulaşmak için gereken her önlemi almak (<http://www.belgeler.com>).”

1.6.11. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF)

UNICEF, Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu, çocuk haklarının uygulanmasını destekleme konusunda uzmanlaşmış Birleşmiş Milletler kurumudur. Kurumun bütün çalışmaları, tarihte en yaygın olarak benimsenen insan hakları sözleşmesi olan BM Çocuk Haklarına dair Sözleşme doğrultusunda yürütölmektedir. UNICEF çocuk haklarını, Birleşmiş Milletler Şartı’nda ve Binyıl Kalkınma Hedefleri’nde de öngöröldüğü gibi, beşeri kalkınmanın vazgeçilmez bir bileşeni olarak görmektedir.

Küresel düzeyde, UNICEF dünyanın öncü çocuk savunucusudur. Yerel düzeyde ise çocukların refahını artırmak ve tüm kız ve erkek çocuklarına tam potansiyellerine ulaşma olanağını sunmak için çeşitli ortaklarla birlikte çalışır.

UNICEF'in çalışmalarının büyük bir kısmı dünyanın en yoksul bölgelerinde ve özellikle de acil durumlarda çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanmasıyla ilgili olsa da, kurum toplam 190 ülkede güçlü bir varlığa sahiptir. UNICEF tamamen gönüllü olarak verilen fonlarla desteklenmektedir. Kurumun finansmanının üçte ikisi hükümetlerden, kalanıysa UNICEF Milli Komiteleri tarafından özel gruplardan ve bireylerden toplanmaktadır. Gelişmiş ülkelerde 36 UNICEF Milli Komitesi bulunmaktadır. Bu sivil toplum kuruluşları çocuk haklarını destekler, ortaklıklar kurar, bağışlar toplar ve UNICEF kartpostallarını ve ürünlerini satar.

UNICEF'in çalışmaları, hükümet temsilcilerinden oluşan 36 üyelik bir İcra Kurulu tarafından denetlenir. Bu kurul politikalar geliştirir, programları onaylar ve idari ve mali plan ve bütçelere karar verir. Kurulun üyeleri Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından seçilir.

UNICEF'in küresel öncelikleri şunlardır:

- “Tüm bebeklerin hayatta kalmasını ve tüm çocukların sağlık bakımı, beslenme ve duygusal ve bilişsel gelişimlerini destekleyen bir ortam dâhil olmak üzere uygun erken çocukluk bakımını almalarını sağlamak”,
- “Çocukların haklarını hayata geçirmek, toplumda toplumsal cinsiyet eşitliğinin temellerini atmak ve geleceğin çocuklarının eğitilmiş annelere sahip olmasını sağlamak üzere kız çocukları da dâhil olmak üzere tüm çocukların ilköğretimi tamamlamalarını sağlamak”,
- “Herkesi çocuklar için koruyucu bir ortam yaratma çabalarına dâhil ederek tüm çocukları ve ergenleri şiddet, sömürü ve istismarın tüm biçimlerinden korumak”,
- “HIV/AIDS'in gençler arasında yayılmasını önlemek ve HIV/AIDS'ten etkilenen çocuklara ve ailelerine yaşamlarını onurlu bir şekilde sürdürebilmeleri için yardımcı olmak”,
- “Çocuk hakları için ikna edici kanıtlar oluşturmak, kaynak yaratmak ve ortaklıklar kurmak ve kız ve erkek çocuklarına yaşamlarını etkileyen kararlara katılmaları ve seslerini duyurmaları için azami olanak sağlamak.”

Bu genel çerçeve içinde, UNICEF'in öncelikleri ve belirlediği hedeflere ulaşmak için kullandığı stratejiler, çocukların karşı karşıya oldukları sorunlara ve

mevcut kaynaklara bağılı olarak ülkeden ülkeye değişebilmektedir. Tüm ülkelerde, UNICEF, ayrımcılık veya sosyal dışlanma ile karşı karşıya olan çocuklar da dâhil olmak üzere en korunmasız sosyal gruplara mensup olan veya kendilerini çok zor koşullarda bulan çocuklarla özellikle ilgilenmektedir (<http://www.unicef.org.tr>).

1.7. BM'nin Barışı Koruma Operasyonlarının Hukuki Dayanakları

BM Şartı içerisinde Barışı Koruma Operasyonları ile ilgili doğrudan bir hüküm bulunmamaktadır. Buradan yola çıkarak operasyonların hukuki dayanağı yoktur demek doğru olmaz. Zaten yapılan tartışmalar Barışı Koruma Operasyonlarının hukuki temellerinin varlığı veya yokluğu üzerine değil, operasyonların BM Şartı'nın hangi bölümü kapsamında ve hangi organ tarafından kurulabileceği ile ilgilidir. Bu tartışmalar kapsamında birinci görüş; operasyonlar zorlayıcı tedbirleri içermediği ve tarafların rızası üzerine oluşturulduğu için uyuşmazlıkların barışçıl yollardan çözümünü düzenleyen VI. bölüme dayandırırken, ikinci görüş; operasyonların askeri özellikler ihtiva etmesinden dolayı zorlayıcı tedbirlerin düzenlendiği VII. Bölüme dayandırılması gerektiğini savunmaktadır. Üçüncü bir görüş ise; operasyonlar her iki bölümün de özelliklerini taşıdığı için bölüm VI ½ olarak adlandırılabilceğini ileri sürmektedir (Franck, 2004; akt: Cığır, 2013). Fakat operasyonları bu şekilde hayali bir bölüme dayandırmanın, operasyonların aslında BM Şartı içerisinde hukuki bir dayanağı olmadığı anlamının çıkarılmasına yol açması muhtemeldir (Caceres, 2006; akt: Cığır, 2013). Michael Bothe ise operasyonların hukuki dayanağı için BM organlarının yetkilerinin belirlendiği genel hükümlere bakmak gerektiğini söyleyerek bu hükümlerin sağladığı üç tür yetkiyi birbirinden ayırmanın sorunu çözeceğini belirtmiştir. Bothe, bu yetkileri maddi yetkiler (*Substantive Powers*), şekli yetkiler (*Formal Powers*) ve örgütsel yetkiler (*Organizational Powers*) olarak ayırmaktadır. BM Şartı, 24.maddenin 2.paragrafında VI., VII., VIII. ve XII. bölümlere atıf yapmış, 34.madde ile 39.maddede Konseyin yetkilerini kullanacağı durumları tarif ederek, *maddi yetkilerini* tanımlamıştır. Bu durumlar, devam etmesi uluslararası barış ve güvenliği tehlikeye düşüren haller (VI. bölüm) ile barışın bozulması ya da tehdit edilmesi halleridir (VII.bölüm). *Şekli yetkiler*, BM organlarının karar alma yetkisiyle ilgilidir. Hem Güvenlik Konseyi hem de Genel Kurulun belirli türde karar alma yetkileri

mevcuttur. Güvenlik Konseyinin kararları bağlayıcıdır (*BM Şartı, md.25*) bunun tek istisnası VI. bölüm kapsamındaki uyuşmazlıkların barışçıl çözümü konusudur. Güvenlik Konseyinin bu bölüm kapsamındaki yetkileri, soruşturma yapma, tartışma ve tavsiye ile sınırlıdır. Fakat 37.maddenin 2.paragrafı, Güvenlik Konseyinin uluslararası barış ve güvenlik söz konusu olduğunda uygun gördüğü başka çözüm yolları tavsiye etmesine izin vermektedir. *Örgütsel yetkiler* ise, BM organlarının yardımcı organ kurma yetkisi ve Genel Sekretere bazı görevleri yapması için yetki verilmesi ile alakalıdır. Örgüt, 29.madde ile Güvenlik Konseyine bu yetkiyi vermiştir.

Güvenlik Konseyinin askeri kuvvet kullanma konusunda karar vermesiyle ilgili olarak, 42. ve 43.maddeler birlikte değerlendirildiğinde 43.maddenin 42.maddeyi uygulamaya engel teşkil etmesi de mümkün değildir. 43.madde gereğince yapılması gereken antlaşmalar, Güvenlik Konseyinin 42.maddeye dayanarak verdiği karardan sonra yapılabilir, nitekim Güvenlik Konseyinin barışı koruma operasyonları kurulmasına karar vermesinden sonra operasyona katılacak devletlerle gerekli antlaşmalar zaten yapılmaktadır. Ayrıca Güvenlik Konseyinin barışı koruma operasyonlarını 42.maddeye dayanarak kurduğunu kesin olarak söylememiz mümkün görünmemektedir. 42.madde, zorlayıcı askeri önlemleri uygulamak maksadıyla kurulan operasyonlar için kullanılmaktadır ve barışı koruma operasyonlarının zorlayıcı önlemlerden olmadığı kesindir.

BM Şartı'nın 46.ve 47.maddelerinde bahsi geçen Askeri Kurmay Komitesi kurulmamış bile olsa, bu durumun operasyonların önünde bir engel oluşturması da zordur. Askeri Kurmay Komitesinin, Güvenlik Konseyine yardımcı olması ve danışmanlık yapması öngörülmektedir. Güvenlik Konseyinin yetkileri, askeri komitenin tavsiye ve yardımlarına bağlı değildir. Dolayısıyla bu komitenin kurulmamış olması, Güvenlik Konseyinin karar almasını engelleyici bir durum değildir (Bothe, 1995; akt: Ciğer, 2013). Buraya kadar anlattığımız bilgiler ışığında Güvenlik Konseyinin gerekli maddi, şekli ve örgütsel yetkilere haiz olduğunu, VI. ve VII. bölüm kapsamında Barışı Koruma Operasyonlarını kurabileceğini söyleyebiliriz.

Genel Kurulun maddi yetkileri ise, BM Şartı'nın 10. ve 11/2. maddelerinde belirtilmiştir. Genel Kurul bu maddelerde belirtilen ve bağlayıcı/zorlayıcı eylem (*action*) gerektirmeyen durumlarda *tavsiye* niteliğinde kararlar alabilmektedir. Eylem

gerektiren durumlarda ise konuyu Güvenlik Konseyine havale edecektir. Bothe, Şartı'n yapısal olarak yorumlanması durumunda Barışı Koruma Operasyonlarının zorlayıcı eylemler olmaması nedeniyle Genel Kurul tarafından kurulabileceği anlamı çıkarılsa da metnin normal olarak yorumlanması durumunda operasyonların kurulmasının yalnızca Güvenlik Konseyinin yetkisi dâhilinde olan *eylem* gerektiren bir durum olduğunu ve Genel Kurul tarafından kurulamayacağını iddia etmektedir (Bothe, 1995; akt: Ciğer, 2013). *Francis Aimé Vallat* da benzer şekilde, Barışı Koruma Operasyonlarının yardımcı organ olarak kurulduğunu ve yardımcı organların kendisini kuran organların işlevlerini yerine getirmeye yönelik olduğunu, yani kurucu organın sahip olmadığı işlevlere sahip olamayacağını belirtmektedir. Bu noktadan hareketle, Genel Kurulun tavsiye kararları alma hakkı olduğunu fakat bu kararları kendisinin bizzat uygulama hakkı olmadığını savunmaktadır. *Vallat*, Genel Kurulun bir ülkede demokratik seçimler yapılmasını tavsiye edebileceğini fakat bizzat o ülkeye giderek seçim yapamayacağını veya denetleyemeyeceğini belirtmektedir (Vallet, 1959; akt: Ciğer, 2013).

Barışı Koruma Operasyonlarının BM Şartı'nın 40.maddesindeki, Geçici Önlemler (*Provisional Measures*) kapsamında kurulabileceği böylece tarafların rızasını almaya gerek kalmayacağı ve operasyonların içeriğinin istenilen şekilde esnetilebileceği şeklinde farklı bir görüş de mevcuttur (Ciğer, 2013).

Böyle bir yaklaşım operasyonların kurulması için doğru olsa bile operasyonların devamı ve başarısı söz konusu olduğunda sıkıntı yaratacaktır. Barışı Koruma Operasyonlarının 40.maddeye dayandırılması karmaşık bir konudur. Güvenlik Konseyi, 40.madde çerçevesinde hem bağlayıcı hem de tavsiye niteliğinde kararlar alabilir. Bu maddeye dayanarak alınacak bağlayıcı bir karar, BM üyelerinin konuşlandırılacak barış gücüne zorunlu olarak katılmaları sonucunu doğurur ki bu da zorunlu askeri operasyonların açıkça düzenlendiği 42.madde ile bağdaşmayacaktır. 40.maddeye dayanarak Barış güçlerinin konuşlandırılmasını tavsiye etmeye de gerek yoktur zira bu türden bir tavsiye kararı zaten VI. bölümdeki 33/2. ve 36.maddelere dayanarak alınabilir (Frowein, 1995; akt: Ciğer, 2013).

İKİNCİ BÖLÜM

BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN MÜDAHİL OLDUĞU BAZI ULUSLARARASI OLAYLAR

2.1. Ruanda

Harita 1: Ruanda'nın Konumu (<http://devridunya.blogspot.com.tr>)

Dünya tarihinde Yahudi soykırımından sonra en büyük ikinci soykırım 1994 yılında gerçekleştirilen Ruanda Soykırımı'dır. Ruanda Soykırımı 6 Nisan 1994'te Hutu devlet başkanı Habyarima'nın bulunduğu uçağın Ruanda Vatansever Cephesi milisleri tarafından düşürülmesi ile başlamıştır. Ancak katliam tarihsel arka planına bakıldığında Fransa sömürgesinde yaşayan iki farklı etnik toplumun çatışmasında yatar. Tutsi ve Hutu topluluklarıdır bunlar. Tutsi'ler Soykırım öncesinde nüfusun % 14, Twa'lar %1'lik kısmını geriye kalan % 85'lik kısmını da Hutu'lar oluşturuyordu. İki kabile arasında soykırım öncesinde pek çok kez iç savaş yaşanmıştır (1937-1994) (United Human Rights Council, 2014).

Bu iç çatışmalarda, daha çok Avrupalı devletlerin rolü vardır. Avrupalılar, Afrika ülkelerindeki politik ve ekonomik üstünlüklerini kaybetmemek adına Afrika topluluklarını bölmüş, farklılaştırmış ve birbirine düşman olmalarına sebep olmuştur. Tutsi'ler, Hutu'lara karşı bağımsız olmadan önce şiddete dayalı bir politika izlemişler; hatta Hutu'ları tamamen ortadan kaldırmak istemişlerdir. Belçikalıların Ruanda'da meydana getirdikleri parçalı toplum yapısı ortak bir kimliğin oluşmasını önleyerek aksine birbirine tamamen ters düşen toplum yapısına yol açmışlardır. Tutsi'ler ile Gutular arasında ilk çatışma 1959'da çıkmış, Hutu'lar Tutsi'lere karşı bir katliam planlarına girmişlerdir. 1962'de ise Hutu'lar Tutsi'lere bağımsızlık tanımıştır (Sencerman 2013).

Ruanda soykırımında, yaklaşık bir milyon kişi hayatını vahşice yapılan katliamlar neticesinde kaybetmiştir. Uluslararası toplum bu soykırıma son derece tepkisiz kalmıştır. Ruanda soykırımına batının tepkisiz kalmasının en önemli sebebi Fransa'dır. Fransa, soykırıma bir katkısı olmadığını ileri sürse de bağımsız kaynaklardan edinilen raporlarda Fransa'nın yönetiminde ve kontrolünde olan basın, soykırımı dünya kamuoyuna 14 gün sonra duyurmuştur ve kasıtlı olarak bu katliamın sürmesi desteklenmiştir bu şekilde. Üstelik basında yer alan haberlerden Ruanda'da bir soykırım değil de "iç savaş" olduğu belirtilmiştir. Fransa soykırımı güçlendirmek adına Habyarima rejimine silah ve subay göndermiş istihbarat kısmını da üstlenerek soykırımın şiddetini artırmıştır. Fransa Ruanda politikasında Hutu'lardan yana olmuş ve Tutsi'lerin problemleri görmezden gelinmiştir. BM, soykırımın başlamasının ardından Turkuaz operasyonu başlamış fakat bu operasyonun yönetimi Fransız askerlerine bırakılmıştır. Fransa da Hutu'ların tarafında olduğu için BM'nin oluşturduğu güvenli bölgelerde sivillerin öldürülmesine seyirci kalmıştır. Dolayısıyla Turkuaz Operasyonu Tutsi'leri korumak amacı taşıyan fakat aksine katliamı gerçekleştirenlere destek olan bir operasyon haline gelmiştir (Dünya Bülteni, 2014).

Soğuk Savaş sonrası tek süper üç olan ABD soykırıma tepkisiz kalmış beklenen tepkiyi gösterememiştir. BM'de BMGK kararları etkili olduğu için barış gücü operasyonları bölgede soykırımı durdurmaya yönelik bir başarı elde edememişlerdir. Tüm batılı devletler ve başta BM olmak üzere uluslararası kuruluşların neyin olup bittiğini bilmelerine rağmen etkili bir mücadele verememişlerdir. BM, bir milyona yakın insanın vahşice katledilmesini engellemek

için gerçekleştirdiği barış faaliyetlerini güçlendirmiştir. BM soykırımdan 2 ay gibi bir süre sonra 31 Mayıs 1994'de soykırımın kabul edildiğine dair bir rapor sunabilmiştir. Fakat bu tepkisizliğin pek çok sebebi vardır elbette. Bu sebeplerden biri ve en önemlisi soykırımın hızlı bir şekilde uluslararası topluma hiçbir şekilde hissettirilmeden yapılarak soykırımın iç savaş olarak günler sonrasında yansıtılmasıdır. Bir BMGK üyesi olan Fransa'nın veto hakkına sahip olması ve kararların konseyle sınırlı kalması da soruna müdahaleyi geciktirmiştir. BM'nin Ruanda hakkında hızlı ve kökten bir çözüm getirememesinin altında bu sebep vardır. Fransa'nın BM müdahalesinin tahmin edilip öncesinde bölgeye operasyon uygulanmıştır. Dolayısıyla 20 Temmuz'da Fransa'nın Ruanda'ya girmesi BM barış gücünün oluşturulmasını ve konuşlandırılmasını yavaşlatmıştır. Dönemin ABD Başkanı William Jefferson Clinton, BM Genel Sekreterliği'ne lojistik destek sağlama sözü vermesine rağmen bu operasyon için gerekli mali imkânlardan yoksun olduğu ileri sürülerek bu destek gerçekleştirilememiştir (Sencerman 2013).

2.2. Bosna Hersek

Harita 2: Bosna Hersek'in Konumu (<http://www.turkcebilgi.com>)

Yugoslavya'nın 1990'lı yılların başından itibaren çözülmeye başlaması ile Orta Avrupa'da başlayan istikrarsızlık bir katliam ile neticelenmiştir. Mareşal Tito'nun ölümü ve komünizmin zayıflaması gibi nedenlerle başlayan dağılma süreci

1991 yılında ekonomik ve sosyal açıdan daha da gelişmiş olan ve Almanya'ya yakın olan Slovenya ve Hırvatistan'ın bağımsızlığını ilan etmesi ile çatışmalar başlamıştır. Yugoslav ordusunu elinde tutan Sırlar bu durumu kabul etmeyip Slovenya ve Hırvatistan'a saldırmışlardır. Ancak Almanya'nın bu ülkeleri desteklemesinden dolayı Sırlar amaçlarına ulaşamamışlardır. Başlarda bu ülkelerin bağımsızlığına karşı çıkan İngiltere ve Fransa da, Almanya'nın baskıları ile bu ülkelerin bağımsızlığını AT ile birlikte kabul etmişlerdir. Daha sonra Bosna-Hersek de AT nezdinde 1992'de tanınma talebinde bulunmuş ve Hakemlik Komisyonu talebi görüştüktan sonra burada referandum yapılmasına karar vermiştir. 1992 yılında yapılan referandumda 5 milyonluk nüfusun %43'ünü oluşturan Boşnaklar ve %17'sini oluşturan Hırvatlar birlikte hareket ederek bağımsızlık yönünde oy kullanarak bu ülkenin bağımsızlığını ilan etmişlerdir. 6 Nisan 1992'de ABD ve AT Bosna-Hersek'in bağımsızlığını tanımışlardır. Sırlar o dönem ülkenin Cumhurbaşkanı olan Aliya İzzetbegović'ten bağımsızlık talebinin geri çekilmesini istemiş ancak bu isteklerinin reddedilmesi ile de 4 yıl sürecek çatışmalar başlamıştır (Yapıcı, 2007).

Bosna Hersek'e saldıran Sırlar etnik arındırma politikasını uygulayarak bölgenin demografik yapısını değiştirerek "Büyük Sırbistan" hayalini gerçekleştirmeyi amaçlamışlardır. Avrupa buradaki çatışmayı önceleri kendisi çözmeye çalışmışsa da başarılı olamamış ve BM'yi adres göstermiştir. Ancak BMGK'daki yapıdan dolayı BM müdahalesi gecikmiş ve etkili olamamıştır. Bosna'daki en büyük katliam olan Srebzenitza'da yaklaşık 8 bin kişi hayatlarını kaybetmişlerdir. Çoğunluğu Müslüman olan 2 milyondan fazla bir nüfus mülteci durumuna düşmüştür. Bu mültecilerin çoğu Hırvatistan'a sığınmıştır. BM'nin buradaki çatışmalar için önerdiği Vence-Owen ve Kuzey Irak modelinden esinlenen Güvenli Bölgeler planları da başarısız olmuştur. Çatışmalar boyunca yaklaşık 700 BM askeri Sırlar tarafından esir edilmiş ve rehine pazarlıklarında kullanılmıştır. Ağustos 1995'te Sırp saldırıların daha fazla yoğunlaşması üzerine NATO tarihinin en büyük operasyonunu gerçekleştirerek Sırp mevzilerini ağır hava bombardımanına tutmuştur. Bu bombardıman sonrası Sırlar uluslararası kamuoyunun taleplerine uymaya başlamış ve Dayton (14 Aralık 1995) barış antlaşmasına giden yol açılmıştır (Yapıcı, 2007).

Milattan sonra 70 ve 135'te Romalıların Kudüs'ü işgali ile Yahudiler dünyanın değişik yerlerine dağılarak günümüz terminolojisinde "diaspora" olarak adlandırılan toplulukları oluşturmuşlardır. 19. yüzyıla kadar siyasi bir harekete dönüşmeyen bu topluluklar 1800'lü yıllardan itibaren önceleri Zvi Hirsch Kalisher, daha sonra ise Leo Pinsker, Baron Edmund de Rothschild, Theodor Herzl gibi Yahudi önderlerin liderlikleri ile *Siyonizm* olarak adlandırılan siyasi bir akıma dönüşmüşlerdir. Theodor Herzl'in 29 Ağustos 1887 yılında 246 delegenin katılımı ile gerçekleştirdiği toplantıda Siyonizm'in amacının Yahudiler için bir 'yurt' kurmak olduğu kararlaştırılmıştır. İlk önce ekonomik sıkıntı çeken Osmanlı'dan büyük miktarda maddi destek karşılığında Filistin'e Yahudi göçüne izin vermesi istenmiş ve Osmanlı yönetiminden ret cevabını almışlardır. Sonra ise girilen siyasi çabalar neticesinde Balfour deklarasyonu ile başlayan bir sürecin sonunda da Yahudiler Kudüs ve çevresinde (Filistin'de) İsrail devletini kurmuşlardır. İsrail'in Arap coğrafyasının merkezlerinden sayılan Filistin'de kurulması Arapların büyük tepkisine neden olmuştur. Bu tepkiler başlarda her iki tarafın da illegal yapılanmalara girerek bir biri ile çatışmasına daha sonra ise devletlerarasındaki savaşlara dönüşmüş ve bugün Ortadoğu'da yaşanan hemen tüm problemlerle ilişkili bir duruma dönüşmüştür (Balcı, 2010).

BM'nin Filistin sorunu ile ilişkisi İngilizlerin II. Dünya savaşı sonrasında (petrol rezervleri için) izlemek zorunda kaldıkları Arap yanlısı politikalar gereği bölge üzerindeki mandalarını 1947'de BM'ye devretmesi ile başlamıştır. BM de Filistin'deki durumu araştırmak üzere 11 kişilik bir komite kurmuş, bu komite çalışmaları neticesinde Kudüs'te 3 bölgeyi bir taksim planı önermiştir. Bu plana göre Kudüs'te üç parçalı bir yönetim kurulacak, bir parçası Araplara, bir parçası Yahudilere ve diğer bölümü ise BM vesayetine verilecekti. BM'deki ilk oylamalarda plan kabul görmemiş ancak ABD'nin İsrail devletini destekleyeceğini açıklaması ve bu yönde üye ülkelere baskı uygulaması sonrasında nüfusun sadece % 3'ünü oluşturmalarına rağmen Filistin topraklarının % 56'sı üzerinde 14 Mayıs 1948'de İsrail devleti resmen kurulmuş oldu. Bağımsızlık ilanından bir gün sonra meşhur bir Arap sözünde de geçtiği gibi "ittifak etmeme üzerinde ittifak ettik" durumu ile örtüşen birbirinden ilişkiler bakımından kopuk, amaçları farklı Arap devletleri Mısır, Suriye ve Ürdün, İsrail'e savaş ilan etti. '10 gün savaşları' olarak adlandırılan bu

savaşlardan sonra İsrail, Filistin topraklarının %80'ini kontrol altına aldı ve 800.000 Filistinli ise mülteci durumuna düşmüş oldu. Komşu ülkelerdeki bu Filistinliler daha sonra 1967 Arap-İsrail savaşının da hazırlayıcısı oldular (Balcı, 2010). 1967 yılındaki savaşta da Araplar ağır bir yenilgiye uğradılar. İsrail Batı Şeria, Gazze, Golan Tepeleri, Sina Yarımadası gibi Araplara ait birçok yeri 6 gün içinde ele geçirmiştir. 21 Mayıs 1968'de 252, 3 Temmuz 1969'da 267 ve meşhur 242 nolu BMGK kararlarını İsrail hiçe saymış bölgedeki yayılmacılığına devam etmiştir (Rempel, 1997). Uluslararası kamuoyunda yaygınlaşan bir kanı olarak İsrail'in BM kararlarını tanımaması ve İsrail aleyhine olan çoğu kararın da ABD tarafından veto edilmesi Filistinlileri terörizm sarmalına sürüklemiştir. Bu sarmal her geçen gün genişlemiş ve özelde Ortadoğu'yu genelde ise tüm İslam coğrafyasını etkisi altına almıştır.

2.3. Irak

Harita 3. Irak'ın Konumu (<http://www.turkcebilgi.com>)

Saddam Hüseyin, İran ile girdiği savaşta büyük bir uluslararası destek bulmuştur. Savaştan sonra ekonomik olarak zor günler geçiren Irak yönetimi bu desteği İngilizler tarafından yapay bir devlet olarak kurulduğuna inandıkları ve

büyük petrol rezervlerine sahip olan Kuveyt'i işgal ederek kullanmak istemiştir. Özellikle ABD'nin Kuveyt'in işgaline karşı çıkmayacağını düşünen Saddam Hüseyin, 2 Ağustos 1990'da Kuveyt'i işgal etmiştir. Bu işgalle Irak dünya petrol rezervlerinin 1/5'ini kontrol altına almış oluyordu. Aynı günlerde ise BMGK 660 (1990) nolu kararla işgali kınamış, Irak'ın derhal Kuveyt'ten çekilmesini ve sorunun çözümü için de her iki tarafın müzakerelere başlamasını talep etmiştir. 6 Ağustos 1990'daki toplantıda ise Irak'a ekonomik ve askeri yaptırım kararları (661) alınmıştır (BMGK 660 nolu kararı, 1990). Bu durum Suudi Arabistan ve bölge ülkeleri başta olmak üzere ABD ve müttefiklerini oldukça endişelendirmiştir. Bölge ülkeleri sınırlarına yığınak yapmaya başlamış, ABD ve müttefikleri ise bölgeye askeri sevkiyatlarını hızlandırmışlardır.

29 Kasım 1990 yılında Irak'ın 15 Ocak 1991 tarihine kadar Kuveyt'ten çekilmemesi durumunda askeri harekâtın olabileceğini belirten BMGK 678 nolu kararı alındı. Saddam'ın bu kararlara uymaması neticesinde 16 Ocak 1991'de başlatılan 'çöl fırtınası' ile Irak güçleri bu ağır hava bombardımanına karşı koyamamışlardır. Bu bombardıman sonrasında başlatılan kara harekâtıyla da Irak güçleri Kuveyt'i tamamen terk etmişlerdir. 28 Şubat 1991'de ise ABD tarafından ateşkes ilan edilmiştir. Savaş sadece 42 gün sürmüş, yaklaşık 26.000'i asker, 3000'i sivil olmak üzere 29.000 Iraklı hayatını kaybetmiştir. Sivil ölümler arasında en trajik olanı ise 13 Şubat'ta Amiriyah'daki bir barınakta çoğunluğunu kadın ve çocukların oluşturduğu 408 kişilik bir topluluğun bombardımanla hayatlarını kaybetmeleridir. Bu harekâta ileri teknoloji savaş makinelerini kullanan koalisyon güçleri ise sadece 148 kayıp vermiştir (Holden, 2012).

11 Eylül 2001'de ABD'nin en önemli kentlerinden New York'taki ikiz kulelere ve Pentagon'a düzenlenen terörist saldırılarla tüm dünya adeta bir şok yaşadı. Saldırıyı gerçekleştirenlerin Müslüman ülkelerin vatandaşları olmasından dolayı dünya çapında Müslüman topluluklar olağan şüpheliler olarak görülmeye başlandı. Daha sonra ise tüm oklar saldırı ile bağlantısı olduğu iddia edilen o dönem El Kaide'nin de üssü sayılan Afganistan ve bu örgütle iletişim halinde olduğu düşünülen Irak öncelikli hedef haline getirildi. Afganistan'da El Kaide ile bağlantılı Taliban örgütü yenilgiye uğratıldıktan sonra 20 Mart 2003'te ABD ve İngiltere'nin öncülüğünde "Irak'ı Özgürleştirme Harekâtı" başlamış oldu. 2003 yılındaki bir ulusa

sesleniş konuşmasında G. W. Bush, “İkiz kulelerin yıkıntıları arasında, Pentagon’un batı duvarında, Pennsylvania’da herhangi bir alanda bu millet bir ant içmiş ve bu gün bu andını yenilemektedir: Bu mücadele ne kadar sürerse sürecek ve ne tür zorluklarla karşılaşsak karşılaştığımız fakat şiddetin zaferine izin vermeyeceğiz. Özgür insanlar tarihin seyrini belirleyeceklerdir.” diyerek II. Körfez Savaş’ının kapsamını ortaya koymuştur. Savaşın başlaması ile birlikte içinde Türkiye’nin de bulunduğu birçok ülke direk ve dolaylı olarak etkilenmiştir. Savaş Irak için çok yıkıcı olmuş binlerce yıllık bir tarihe sahip olan Bağdat yerle bir olmuştur (King ve Wells, 2009).

2.4. Afganistan

Harita 4. Afganistan’ın Konumu (<http://www.turkcebilgi.com>)

ABD ve Afganistan arasındaki ilişkiler soğuk savaş döneminde oldukça iyi durumdaydı. Sovyetlere karşı savaşan Afganların en büyük destekçisi olan ABD mücahitlere her türlü desteği sağlıyordu (Önal, 2010). Soğuk savaşın sona ermesinden sonra ise Sovyetlere karşı savaşan bu guruplar gittikçe radikalleşerek uluslararası bir tehdit haline gelmişlerdir. 11 Eylül saldırıları sonrasında ABD yönetimi saldırıdan Afganistan’da Molla Ömer’e bağlı Taliban militanlarını sorumlu tutmuştur. Saldırıları sonrasında ABD’nin o dönemki başkanı G. W. Bush ‘şer eksenı’

olarak nitelediği ülkelere karşı bir 'haçlı seferi' başlatacağını ilan etmesi üzerine ilk operasyon 7 Ekim 2001'de İngiliz ve Amerikan hava kuvvetlerinin Taliban mevzilerini bombalaması ile başlamıştır (Arı, 2006). 13 Kasım 2001'de ABD ve müttefiklerinin (NATO) Kabil'e girmesi ile Taliban rejiminin çöküşü hızlanmıştır.

Afganistan'a düzenlenen bu operasyonda BM oldukça edilgen bir pozisyon almıştır. BMGK aldığı 1368 ve 1373 nolu kararlar ile operasyon ile ilgili tüm kararları ABD'nin inisiyatifine bırakmıştır. ABD ve İngiltere ihtiyaç duydukları uluslararası desteği de sağlayarak çok geniş bir koalisyon (ISAF) oluşturmuşlardır (Önal, 2010).

5 Aralık 2001'de BM öncülüğünde imzalanan Bonn antlaşması ile Afganistan'daki taraflar bir araya gelerek yeni Afganistan'ın temellerini oluşturmuşlardır. Bu antlaşma İslam, demokrasi, çoğulculuk ve sosyal adalet ilkelerini önceleyen, temelde, liberal, anayasal demokrasiye sahip, ülke içinde uyumunu sağlayacak, tek ve yetkin bir ordusu olan, sosyal adaletle bağlı, insan hakları ve kadın haklarına hassasiyetle yaklaşan modern bir ülkeye geçiş için yol haritası niteliğindedir (Önal, 2010).

2.5. El Salvador

Harita 5. El Salvador'un Konumu (<http://www.turkcebilgi.com>)

El Salvador'un iç savaşa sürüklenmesinin ardında, dışarıdan ithal edilen ve yarım kalmış modernleşme süreci yatmaktadır. Geri kalmış toplumlar yarı modernleşmiş toplumlardan daha istikrarlıdır çünkü modernleşmesini tamamlayamayan toplumlarda dengesiz bir değişim başlamıştır. Değişimle birlikte oluşan beklentiler karşılık bulamadığı için artan istikrarsızlık, siyasi ve sosyal şiddete zemin hazırlamıştır (Rivas, 1997).

El Salvador ekonomisi yapı olarak tarıma dayalı olsa da ülkenin toprakları ve finans kaynakları küçük bir gruptan oluşan toprak sahiplerinin elinde toplanmıştır. Ülkenin üretimi, yaklaşık 30 aileden oluşan bir grubun tekeline girmiştir. Köylülerin 1932 yılında başlattığı ayaklanmalar, ordu tarafından şiddet ve katliam yöntemleriyle bastırılmıştır. Benzer bir ayaklanmanın tekrar etmesinden çekinen toprak sahipleri, kendi ekonomik ve sosyal güçlerinin korunması karşılığında ordunun yönetimi ele geçirmesini kabul etmişlerdir. Ordu ve toprak ağaları arasındaki bu ittifak, General Martinez diktatörlüğünün devrilmesine kadar devam etmiştir (White, 2009).

Diktatörlüğün devrilmesi, beklenen demokratik değişimi yaratmamıştır. 1948 yılında kurulan Devrimci Demokratik Birlik Partisi ve 1961 yılında kurulan Milli Uzlaşma Partisi, ordunun kontrolündeki partilerdi ve toplumun demokrasi ihtiyacını karşılamak için Hristiyan Demokrat Partinin küçük başarılar kazanmasına izin verilmiştir (Rivas, 1997).

Olayları iç savaşa götüren esas olay ise, 1972 yılında yapılan hileli seçimlerdir. Hristiyan Demokrat Jose Napoleon Duarte'nin liderliğinde birleşen muhalefet gruplarının oluşturduğu Ulusal Muhalefet Birliği'nin seçimleri kazanmasına rağmen ordu hileyle kendi adayının seçimleri kazandığını ilan etmiştir. Bu olayın ardından meşruiyetini kaybeden yönetim, tepkileri baskı ve şiddetle susturma yoluna gitmiştir. Köylüler, öğrenciler ve işçiler gösterilere başlamış ve durum gittikçe kötüleşmiştir. Demokratik yollarla iktidarı elde edemeyeceğini anlayan gruplar, tek çarenin silahlı devrim olduğunu düşünmeye başlamışlardır. Bu düşüncedeki grupların kurduğu 4 organizasyon, El Salvador Komünist Partisi'nin de katılımıyla 1980 yılında, Farabundo Marti National Liberation Front (*FMLN*) adı altında birleşmişlerdir (White, 2009).

1980'ler süresince ülkede seçimler yapılmaya devam etmiştir fakat siyasi gelişmeler oy sandığında ne olduğundan çok, cephede ne olduğuna bağlı olarak belirlenmiştir (BM Güvenlik Konseyi Kararı). ABD'nin de desteğini alan sağ kanat ve FMLN arasındaki çatışmalar ardında 75.000 ölü ve 1 milyona yakın yerinden edilmiş insan bırakmıştır. Bölgedeki barış girişimleri, Contadora Group olarak adlandırılan Kolombiya, Meksika, Panama ve Venezüella'nın oluşturduğu grubun girişimleriyle başlamıştır. Nikaragua, El Salvador ve Guatemala'da devam eden çatışmaların bölgede istikrarsızlık yaratmasını önlemek amacıyla başlatılmış bir girişimdir. 1987 yılında Esquipulas II Antlaşmasının imzalanmasıyla barış girişimi resmi olarak başlamıştır. Antlaşma, BM Güvenlik Konseyi tarafından 1989 yılında onaylanmıştır. El Salvador hükümeti ve FMLN'nin resmi isteği üzerine, BM Genel Sekreteri iç savaşın sona erdirilmesi için yapılan görüşmelere destek vermeye başlamıştır. Görüşmeler neticesinde ilk antlaşma 1990 yılında imzalanmış (San Jose Agreement on Human Rights) ve taraflar insan haklarına saygı göstereceklerini taahhüt etmişlerdir. Güvenlik Konseyi bu ve bundan sonra yapılacak antlaşmaları denetlemek üzere 1991 yılında ONUSAL'ı (United Nations Observer Mission in El Salvador) kurmuştur. Taraflar arasında daha sonra Meksika Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşmayla yargı sistemi, seçim sistemi ve orduyla ilgili anayasal reformlar yapılması kararlaştırılmış ayrıca 1980'den sonra yaşanan önemli şiddet olaylarını araştırmak üzere Hakikat Komisyonu kurulmuştur. Taraflar, 1991 yılında imzaladıkları *New York Antlaşması* ile barışın sağlamlaşması için ulusal komisyon kurulmasını ve silahlı güçlerin azaltılması ve temizlenmesini kararlaştırmışlardır. Nihai barış antlaşması ise Chapultepec'de 1992 yılında imzalanmıştır (Doyle ve Sambanis, 2006).

Güvenlik Konseyinin 693 sayılı kararıyla kurulan ONUSAL, çok boyutlu barışı koruma operasyonlarına güzel bir örnektir. San Jose Antlaşması'na uyulup uyulmadığını denetleme görevinin yanı sıra, ONUSAL'a ülkedeki insan haklarının durumunu aktif olarak denetleme görevi de verilmiştir. ONUSAL bu görevi yerine getirirken, iddia edilen insan hakları ihlallerini soruşturabilecek, ülkede insan haklarının geliştirilmesine yardım etmek amacıyla insan hakları eğitim programları düzenleyecek ve konuyla ilgili gelişmeleri BM'ye rapor edecektir. ONUSAL'ın görevleri, taraflar arasında daha sonra imzalanan Meksika ve New York Antlaşmaları

gereğince Güvenlik Konseyinin 729 sayılı kararı ile genişletilmiştir. Operasyon, bu antlaşmalar uyarınca kabul edilen ateşkesin denetimini yerine getirecek, silahlı güçlerle ilgili yapılması gereken antlaşma kararlarının uygulanmasını izleyecek ve yeni ulusal polis kuvveti kuruluncaya kadarki geçiş dönemi süresince, kamu düzenini sağlayacaktır (BM Güvenlik Konseyi Kararı, 1992).

ONUSAL yapısı altında, İnsan Hakları Birimi, Askeri Birim ve Polis Birimi kurulmuştur. İnsan Hakları biriminin görevlerinden bahsetmiştik. Askeri Birim ise, çatışmaların sona erdirilmesinin denetlenmesi, El Salvador silahlı güçlerinin barış zamanındaki pozisyonlarına yerleştirilmelerinin sağlanması, FMLN güçlerinin kendilerine tahsis edilen bölgelere yerleştirilmesi, her iki tarafın sahip olduğu silah ve personelin dökümünün oluşturulması ve mayınlı bölgelerin temizlenmesini koordine etmek gibi görevleri icra etmektedir. Polis Birimi, yeni bir ulusal polis kuvveti kuruluncaya kadar kamu güvenliğini sağlayacak olan geçici polis güçlerine destek vermekle görevlidir. Ayrıca ulusal polis kuvvetine eleman yetiştirecek olan Kamu Güvenliği Akademisi'ne öğrenci alımlarını denetleyerek, akademiye güçlendirmek için Akademi Konseyinde bir üye bulundurur (BM Kamu Bilgilendirme Dairesi, 1996).

BM Güvenlik Konseyi Genel Sekreterin talebi üzerine, yapılacak olan seçimlerin denetlenmesi amacıyla 832 sayılı kararıyla ONUSAL'ın görev ve yetkilerini bir kez daha genişletmiştir. Bu görevin yerine getirilmesi için Seçim Birimi kurulmuştur. Seçim Birimi seçimlerden önce, seçim esnasında ve sonrasında, adil bir seçim olmasını sağlamak için alınması gereken tedbirleri kontrol edecek ve yapılacak şikâyetlerin Yüksek Seçim Mahkemesi tarafından değerlendirilmesini sağlayacaktır. 1994 yılında yapılan seçimleri Cumhuriyetçi İttifak kazanmış, FMLN ana muhalefet partisi olmuştur (BM Barışı Koruma Operasyonları Resmi Sitesi).

Meksika Antlaşması gereğince kurulması gereken Hakikat Komisyonu, BM Genel Sekreteri tarafından atanan 3 kişi ile çalışmalarına başlamıştır. Komisyon 1980 sonrası işlenen şiddet olaylarıyla ilgili yaklaşık 22.000 şikâyeti incelemiş ve 1993 yılında raporunu Genel Sekreter'e sunmuştur. Rapor şiddet olaylarının %85'ini hükümet güçlerine bağlarken, %5'inden FMLN'yi sorumlu tutmuştur (United States Institute of Peace, 1992).

2.6. Namibya

Harita 6. Namibya'nın Konumu (<http://www.turkcebilgi.com>)

Eskiden Güneybatı Afrika adıyla anılan alman sömürgesi Namibya, I.Dünya Savaşı sırasında İngiliz yanlısı olan Güney Afrika tarafından işgal edilmiştir. Savaş sonrasında Almanya, Versay Antlaşması'yla topraklar üzerindeki haklarından feragat etmiş ve toprakların sorumluluğu Milletler Cemiyetinin Manda sistemi altında Güney Afrika'ya devredilmiştir (Macqueen, 2002).

Güneybatı Afrika, manda yönetimi altında bulunan diğer devletlerin aksine, II. Dünya Savaşından sonra BM Vesayet Sistemi altına girmemiştir. BM, 1946 yılında Güney Afrika'nın vesayet sistemi antlaşmasını imzalamasını resmen istemiş fakat kabul ettirememiştir. Toprakların sorumluluğu, Genel Kurulun 1966 yılında Güney Afrika'nın bu topraklar üzerindeki manda yönetimine son verme kararıyla, BM'ye devredilmiştir (Karns ve Mingst, 2004).

Ancak, Güney Afrika'nın Namibya topraklarını işgale devam etmesi ve "Apartheid" politikalarını bu topraklar üzerine genişletmesi, BM Genel Kurulu ve Güvenlik Konseyinde tartışmalara yol açmıştır. Güvenlik Konseyinin pasif tutumuna karşılık, bağımsızlığını yeni kazanan devletlerin etkisiyle Genel Kurul, konuyu sürekli gündemde tutmaya çalışmıştır. Genel Kurulun 1966 yılında Güney Afrika'nın politikalarını gayrimeşru ilan etmesinin ardından, UAD vermiş olduğu danışma

görüşünde, Güney Afrika'nın Namibya topraklarındaki varlığını gayrimeşru ilan etmiştir (UAD Danışma Görüşü, 1971).

Genel Kurulun sürekli Güney Afrika'yı kınama kararları alması da sorunu çözmeye yetmemiştir. Namibya'da durum, Güneybatı Afrika Halk Örgütü'nün (SWAPO) kurulmasıyla değişmeye başlamıştır. Güney Afrika, Namibya'nın bağımsızlığı için savaşı SWAPO ile karşı karşıya gelmiştir. Güvenlik Konseyinin konuyla ilgili bir karar alabilmesi ancak 1970 yılında mümkün olmuş ve Güney Afrika işgalinin gayrimeşru olduğu teyit edilmiştir (BM Güvenlik Konseyi Kararı, 1970).

Namibya'da yaşanan çatışmalar yalnızca SWAPO ve Güney Afrika arasında kalmamıştır. Çatışmalara başka aktörler de dolaylı olarak dâhil olmuştur. Angola'da kontrolü ele geçiren, "Marxist Popular Movement for the Liberation of Angola (MPLA)" örgütü ile batı yanlısı "National Union for the Total Independence of Angola(UNITA)" arasında devam eden çatışmalarda, Güney Afrika UNITA'nın yanında yer almış, Küba'da MPLA'ya destek vermek için kuvvet göndermiştir (Macqueen, 2002). Taraflar düşmanın düşmanı dostumdur, mantığından hareketle SWAPO ve UNITA'ya her türlü desteği sağlamışlardır. Böylece, Namibya ve Angola'daki durum birbiriyle bağlantılı hale gelmiştir.

Güney Afrika'nın 1975 yılında Turnhalle Konferansı'yla kendi kontrolü altında sözde bağımsız bir Namibya kurma planları batılı devletler tarafından endişeyle karşılanmış ve soruna çözüm bulmak amacıyla, Kanada, Fransa, İngiltere, ABD ve Batı Almanya kendi aralarında bir Temas Grubu kurmuşlardır. BM Genel Sekreteri Kurt Waldheim ile çalışmaya başlayan temas grubunun çalışmaları neticesinde Güvenlik Konseyi 435 sayılı kararıyla, Genel Sekreter'e çalışmalarında yardım etmesi için, BM Geçiş Destek Grubu (UNTAG) kurulmasını kararlaştırırsa da, 1981 yılında ABD yönetimine Ronald Reagan'ın gelmesi sürecin yavaşlamasına yol açmıştır. Reagan yönetimi MPLA'ya karşı UNITA'yı desteklemiştir (Macqueen, 2002). Komünizm tehdidine karşı ABD'nin MPLA karşıtı olması anlaşılır bir durumdur fakat olay Namibya'nın bağımsızlığını kazanmasını dolaylı da olsa olumsuz etkilemiştir.

Sovyetler Birliği yönetimine Michael Gorbaev'in gelişiyle, Namibya'nın bağımsızlığı için gereken zemin oluşmaya başlamıştır. Güney Afrika'nın komünist yayılcılığını bahane etmesi anlamını yitirirken, Küba ve MPLA mücadeleye devam etmek için gerekli olan Sovyet desteğinden mahrum olmaya başlamışlardır. Taraflar atışmayı sürdürmek için gereken desteği kaybettikçe uzlaşma olasılıkları da artmıştır. atışmaları kazanamayacağını anlayan taraflar için ateşkes yapmaktan başka are kalmamıştır. Küba güçlerinin Angola'dan çekilmeyi kabul etmesiyle, Güney Afrika ve SWAPO arasında 1988 yılında ateşkes antlaşması imzalanmıştır (Karns ve Mingst, 2004).

UNTAG, BM Güvenlik Konseyinin 632 sayılı kararıyla 1989 yılında kurulmuştur. Operasyonun temel görevi serbest ve adil seçimlerin yapılmasını sağlamaktır (BM Güvenlik Konseyi Kararı, 1989). Bu seçimlerin yapılmasını sağlamak için UNTAG, geleneksel operasyonların ötesinde faaliyetlerde bulunmuştur. İlk olarak SWAPO ve Güney Afrika arasındaki ateşkesin denetlenmesi görevini yürüten UNTAG, bu göreve ek olarak Güney Afrika güçlerinin Namibya'dan tamamen çekilmesini ve SWAPO kuvvetlerinin belirlenen üslerde tutulmasını denetlemiştir. Polis teşkilatının kurulmasına nezaret eden UNTAG, ayrımcı kanunların lağvedilmesini sağlayarak, siyasi tutukluların serbest bırakılmasını ve sürgüne gönderilenlerin geri dönmesini güvence altına almıştır. Yeni anayasa hazırlanması çalışmalarına destek vermiş, seçimlerin yapılması için uygun koşulları hazırlamıştır. Demokrasi kültürüne yabancı olan toplumun seçimlere katılımını sağlamak için ülke genelinde seçmen eğitim programları düzenlemiştir (BM Barışı Koruma Operasyonları Resmi Sitesi).

Kayıtlı seçmenlerin %97'sinin oy kullandığı 1994 seçimlerinde SWAPO, %57,32 oy alarak birinci parti olmuştur. Güney Afrika ile arasındaki Walvis Körfezi krizi de, körfezin Namibya'ya bağlanmasıyla aşılmıştır (Macqueen, 2002).

2.7. Yugoslavya

Harita 7. Yugoslavya'nın Konumu (<http://www.turkcebilgi.com>)

Yugoslavya Federasyonu 6 Cumhuriyet'ten oluşmuştur. Bunlar, Bosna-Hersek, Hırvatistan, Makedonya, Sırbistan, Karadağ ve Slovenya'dır. Bu cumhuriyetlerin bağımsızlık ilanları, Yugoslav Federasyonu'nun dağılma süreciyle birlikte insani bir krizi de beraberinde getirmiştir. Bu cumhuriyetlerden Slovenya, 1991 yılında tek taraflı olarak bağımsızlığını ilan etmiş ve federasyondan ayrıldığını bildirmiştir. Bu durumu kabul etmeyen Federasyon, müdahale etmesi için Yugoslav Halk Ordusu'nu (JNA) göndermiştir. Slovenya güçleri karşısında yaşanan başarısızlık sonrasında Avrupa Birliği'nin araya girmesiyle Federasyon, Slovenya'nın ayrılmasını kabul etmek zorunda kalmıştır. JNA güçleri de Hırvatistan'a çekilmiştir (Finlan, 2004).

Hırvatistan'ın bağımsızlığını ilan etmesinin ardından yürütülen ayrımcı politikalar, Sırlar arasında endişe yaratmıştır. İsyan başlatan Sırlar, 1991 yılında JNA'nın Hırvatistan'daki birliklerinin başına Albay Ratko Mladić'in gelmesiyle, Krajina Sırp Cumhuriyeti'ni ilan etmişlerdir. JNA'nın da desteğini alan Sırlar, Hırvat kasabalarına saldırıya başlamışlardır. Hırvatistan lideri Franjo Tjudman'ın aradığı destek Almanya'dan gelmiş ve Avrupa Birliği Hırvatistan'ı tanımıştır.

Tanınma savaşı sona erdirmiştir fakat çatışmaların bitmesi Sırpların ulaşmak istediği toprak hedefiyle çatışmıştır (Sitkowski, 2006).

1991 yılında Bosna Meclisi, Müslüman ve Hırvat vekillerin desteğini alarak bağımsızlığını ilan etmiştir. Radovan Karadžić liderliğindeki Sırp lar ise oylamaya katılmamıştır. Bağımsızlık kararıyla ilgili yapılan referandum sonucunda halk bağımsızlığı desteklemiştir. Sırp lar ise referandumu boykot etmiştir. Hırvatistan'ın aksine homojen bir nüfusa sahip olmayan Bosna'da, Sırp lar Büyük Sırbistan'ı kurmak için saldırılara başlamıştır. "Arkan'ın Kaplanları" adlı milis güçlerinin etnik temizliğe başlaması üzerine Bosna-Hersek devlet başkanı Aliya İzzetbegović, JNA'dan yardım istemek zorunda kalmıştır. JNA ise, Sırp milislere yardım etmek dışında hiçbir şey yapmamıştır. Bosnalı Sırp lar da aynı Hırvatistan'dakiler gibi, kendi cumhuriyetlerin ilan ederek azınlık oldukları toprakların %60'ını kısa zamanda ele geçirmişlerdir. Birbirlerini destekleyen Bosnalı Müslümanlar ve Bosnalı Hırvatlar da kendi aralarında anlaşmazlığa düşerek bölünmüşler ve sonunda Bosnalı Hırvatlar kendi cumhuriyetlerini ilan etmişlerdir. Sırp ların yürüttüğü etnik temizlik binlerce insanın ölümüne, işkence görmesine ve yerinden olmasına yol açmıştır (Sitkowski, 2006).

BM'nin Yugoslavya olaylarına ilk müdahalesi, 713 sayılı Güvenlik Konseyi kararıyla tüm taraflara silah ambargosu uygulamasıyla başlamıştır. Yaşanan insanlık dramının medyada sürekli yer bulması, Güvenlik Konseyini yeni bir karar almaya itmiştir. Konsey, 743 sayılı kararıyla BM Koruyucu Kuvvetini (UNPROFOR) kurmuştur. UNPROFOR, Hırvatistan'ın Sırp kontrolü altında bulunan bölgelerine konuşlanmıştır. Operasyonun görevi, silahlı bütün güçleri uzaklaştırmak suretiyle bölgede yaşayanların can güvenliğini sağlamak için güvenli bölgeler oluşturmaktır. Bosna olaylarının çıkması üzerine, UNPROFOR'un görev sahası genişletilmiştir (BM Kamu Bilgilendirme Dairesi, 1996).

UNPROFOR'un karargâhı, Bosna'nın başkenti Saraybosna'da olmasına rağmen operasyonun Bosna ile ilgi bir görevi ve yetkisi bulunmamaktadır. Bosnalı Müslümanlar, Hırvatlar ve Sırp lar arasında başlayan çatışmaları durdurmaya çalışan Avrupa Birliği ülkelerinin yürüttüğü ateşkes görüşmelerine yardım etmeye çalışan UNPROFOR, çatışmaların şiddetlenmesi nedeniyle Saraybosna'daki personelinin büyük çoğunluğunu geri çekmek zorunda kalmıştır. Güvenlik Konseyi, JNA'yı ve

Hırvat ordusunu Bosna'ya müdahale etmemeye çağırmıştır. Bosna'daki savaşı durdurmak için müdahale etmek yerine sadece insani yardım yapma kararı alınmıştır (BM Güvenlik Konseyi Kararı, 1992). Fakat BM'nin, Saraybosna'ya yardım ulaştırabilmesi için ateşkese ve Sırp kontrolündeki havalimanına ihtiyacı vardır. Sırplarla yapılan bir kira sözleşmesi karşılığında BM, Saraybosna havalimanını "Sırplarla birlikte" kullanmaya başlamıştır. Sırlara, gelen bütün malzemeleri kontrol etme yetkisi verilmesi ve havalimanı yakınındaki Bosna yerleşimlerine Sırp saldırılarının devam etmesi, BM ile Bosna hükümeti arasındaki ilişkinin en başından bozulmasına yol açmıştır. Esasında yapılan kira sözleşmesi Sırpların iradesine bağlıydı ve Sırplar istedikleri zaman feshedilebilirdi. Bu nedenle BM, yardımları dağıtabilmek için Sırpların faaliyetlerine göz yummak zorunda kalmıştır (Sitkowski, 2006).

Güvenlik Konseyi 776 sayılı kararıyla, UNPROFOR'a insani yardımların ulaştırılabilmesi için güç kullanmak da dâhil, her türlü tedbiri alma yetkisi vermiştir. Fakat operasyonun Fransız komutanı bu yetkiyi kullanmayacağını belirtmiştir. Güvenlik Konseyinin aldığı müteakip kararlar da kâğıt üzerinde kalmıştır. Srebrenitsa, Gorazde Bihaç, Zepa, Tuzla ve Saraybosna gibi, BM tarafından güvenli bölge ilan edilen alanlarda Sırp saldırıları devam etmiş, barış güçlerinin bu bölgelere girmesi ve yardım ulaştırması engellenmiş ve güvenli alanlar adeta esir kamplarına dönüşmüştür (Doyle ve Sambanis, 2006).

Güvenlik Konseyinin operasyon sahasındaki koşulları dikkate almadan yaptığı değişiklikler kararların uygulanmasını imkânsız hale getirmiştir. İnsani yardım ulaştırılmasına yardım etmek amacıyla kurulan operasyondan, alınan bir kararla güç kullanmasını istemek operasyonu daha başından başarısızlığa mahkûm etmek demektir. Nitekim askeri birlikler çoğu kez güç kullanmaktan bu nedenle kaçınmışlardır. Çatışmaların sonlanması NATO'nun bombardımanları sayesinde mümkün olmuştur. Beklenen barış antlaşması, Bosna, Hırvatistan ve Sırbistan devlet başkanlarının 1995 yılında Dayton'da uzlaşmasıyla imzalanmıştır. Antlaşmayla Bosna-Hersek, Boşnak-Hırvat Federasyonu ve Bosna Sırp cumhuriyeti olmak üzere iki bölgeye ayrılmış, Saraybosna ise bölünmeden başkent olarak kalmıştır (Dayton Accords).

2.8. Kamboçya

Harita 8. Kamboçya'nın Konumu (<http://www.turkcebilgi.com>)

1953 yılında Fransa'dan bağımsızlığını kazanan Kamboçya, 1970 yılında askeri bir darbeyle devrilinceye kadar Prens Norodom Sihanouk tarafından yönetilmiştir. 5 yıl süren iç savaşı Pol Pot yönetimindeki Demokratik Kamboçya Partisi adıyla bilinen komünist Kızıl Kmerler kazanmış ve ülke nüfusunun %20'sinin ölümüne yol açan katliamlar başlamıştır. Kamboçya'da yaşanan olayların soykırım olup olmadığıyla ilgili farklı tartışmalar mevcuttur. Fakat soykırım tanımına tam olarak uyduğu söylenemez çünkü olaylar etnik bir temele dayalı değil, ideolojik sebeplerden kaynaklanan ve Kamboçyalıların Kamboçyalıları öldürdüğü bir olaydır. Soykırımla benzeşen tek yönü katliamların yok etme amacı güdülerek yapılmış olmasıdır (Goulding, 1993).

1978 yılında Vietnam'ın Kızıl Khmerler'i devirmek için Kamboçya'yı işgal etmesiyle, Soğuk Savaş politikaları daha açık şekilde görülmeye başlamıştır. Sovyetler ve müttefikleri Vietnam'ı desteklerken, batılı devletler Vietnam'ın saldırgan tutumunu kınamış ve Kamboçya Halk Cumhuriyeti hükümetini tanımayarak, Sihanouk liderliğindeki Demokratik Kamboçya Koalisyon Hükümeti'ni

desteklemiştir. Bu koalisyon, Kızıl Khmerler, Bağımsız, Tarafsız ve Barışçıl Birleşik Ulusal Cephe ve Khmer Halkı Ulusal Bağımsızlık Cephesi adlı 3 partiden oluşmuş ve BM’de Kamboçya’yı temsil etmiştir (Doyle, Johnstone ve Orr, 1997).

Soğuk Savaş dönemi, Batı’nın komünizmle mücadele etmek adına daha sonra kendisinin hararetle savunacağı insani müdahale, soykırımın cezalandırılması gibi değerleri nasıl görmezden geldiğinin açık bir göstergesi olmuştur. Ahlaki ve insani değerler, politika uğruna bir kez daha Kamboçya’da feda edilmiştir (Goulding, 1993).

BM, Kamboçya’da yaşanan olayların başlangıcından itibaren sürece dâhil olmuş ve Genel Sekreter’in özel temsilcisi Rafeeuddin Ahmed’i görevlendirmiştir. Rafeeuddin Ahmed, çatışmanın tarafları ve bölge ülkeleri ile 1982–85 yılları arasında iletişim kurarak bir çözüm taslağı hazırlamıştır. Taslağa göre, taraflar ateşkes ilan edecek, yabancı tüm güçler geri çekilecek, Kamboçya’nın bağımsızlığı ve tarafsızlığı garanti altına alınacak, yerinden edilen kişilerin geri dönmesi sağlanacak, silahlı güçler terhis edilecek, serbest ve adil seçimlerle ülke kendi kaderini tayin edecek ve geçmişte yaşanan katliamların tekrar etmemesi için insan hakları eğitim programları başlatılacaktır (Doyle, Johnstone ve Orr, 1997).

Taraflar barışı konuşmak için istekli davransalar da taslağın kabul edilmesi mümkün olmamıştır. Devam eden süreçte BM Genel Sekreteri, bölge ülkeleri ve Güneydoğu Asya Uluslar Birliği’nin katkılarıyla, taraflar barış sürecine geçişi kontrol edecek uluslararası bir mekanizma kurulmasının gerekliliği üzerinde anlaşmışlardır. Fakat Kızıl Khmerler’in de bu mekanizmada yer alacak olması sorun yaratmış, çatışmalar kaldığı yerden devam etmiştir. İnisiyatifi ele alan BM Daimi Üyeleri’nin girişimleriyle Paris ve New York’ta yapılan bir dizi görüşme sonucunda, çatışmanın tarafları Yüksek Ulusal Konsey olarak adlandırılan ve çatışan 4 grubunda içerisinde yer alacağı mekanizmanın kurulmasını kabul etmişlerdir. Paris Antlaşmaları olarak adlandırılan bu antlaşmalarla, Yüksek Ulusal Konsey Kamboçya’nın geçiş sürecindeki tek meşru otoritesi olarak kabul edilmiştir. Ayrıca, Paris Antlaşmaları BM’ye daha önceki operasyonlarda örneği görülmemiş yetki ve sorumluluklar vermiştir (Doyle, Johnstone ve Orr, 1997).

Tarafların ateşkes antlaşmasını imzalaması üzerine, BM Güvenlik Konseyi Genel Sekreter'in raporuna istinaden 745 sayılı kararıyla, Kamboçya'da BM Geçici Otoritesi (UNTAC) kurulmasına karar vermiştir (BM Güvenlik Konseyi Kararı, 1992).

Paris Antlaşmaları ile kurulan Yüksek Ulusal Konsey, UNTAC'a antlaşmaların uygulanmasını sağlamak için gereken tüm yetkileri vermeyi kabul etmiştir. UNTAC bu sayede insan hakları, genel seçimler, askeri düzenlemeler, sivil idare, asayiş ve düzenin sağlanması, yerinden edilmiş kişilerin geri döndürülmesi ve yerleştirilmesi ve temel altyapının iyileştirilmesi (BM Barışı Koruma Operasyonları Resmi Sitesi) konularında neredeyse egemen bir devletin sahip olabileceği yetkilerle donatılmıştır. Örneğin, operasyonun başında yer alan SRSG, tek meşru otorite olarak kabul edilen Yüksek Ulusal Konsey'in alacağı kararları dahi geçersiz kılma yetkisine sahiptir (Sitkowski, 2006). UNTAC faaliyetlerini 2 nihai hedefe ulaşmak üzere kurgulamıştır. Bunlardan ilki, serbest ve adil seçimlerin yapılabilmesidir. Bu hedefi sağlamak üzere, savunma, kamu güvenliği, finans, istihbarat ve dış işleri üzerinde, UNTAC'ın sıkı bir kontrolünün sağlanması gereklidir. Böylece tarafların kontrolü en alt seviyede tutularak, seçimlerde avantaj sağlamak için devlet kaynaklarını kendi lehlerine kullanmalarının önüne geçilecektir.

İkincisi ise, ülkede çoğulcu demokrasi anlayışının yerleşmesini sağlamaktır. BM bu operasyonla, Kamboçya'da demokrasinin garantörlüğünü de üstlenmiş durumdadır. Seçimlerin periyodik ve düzenli yapılmasından, siyasi katılımın artırılmasına ve bağımsız bir yargının oluşturulmasından, kanun önünde eşitliğin sağlanmasına kadar, hayli geniş bir sorumluluk UNTAC'ın sırtına yüklenmiştir. Bu sorumluluğun yanı sıra UNTAC, kendisinden önceki operasyonlara verilmeyen seçim kanunlarını yapma, seçim ve oy verme işlemleriyle ilgili düzenlemeler getirme, yapılan şikâyetleri araştırma ve cevap verme, seçimlerde gözlemci bulundurma ve nihayetinde seçimlerin adil olup olmadığını ilan etme, gibi yetkilerle donatılmıştır (Doyle ve Sambanis, 2006).

UNTAC, yukarıda saydığımız görevleri yürütmek için kendi bünyesinde birbirini tamamlayan farklı birimler oluşturmuştur. Bu birimleri ve görevlerini aşağıdaki gibi özetleyebiliriz;

- Askeri Birim, Ülkedeki yabancı askeri güçlerin çekilmesini ve tarafların imzaladığı ateşkes antlaşmasının uygulanmasını denetler, silahlı güçlerin belirli kamplarda toplanmasını sağlar, silahlı güçlerin terhis edilmesini sağlar, dışarıdan taraflara askeri yardım sağlanmasını engeller, gizlenen silahlara el koyar ve mayın temizlemeyle ilgili eğitimler verir.
- Polis Birimi, Yerel yetkililerin kanunları adil şekilde uygulayıp uygulamadıklarını ve temel insan haklarının korunup korunmadığını denetler.
- Sığınmacı Birimi; Yerinden edilmiş kişilerin ülkelerine geri dönmesine yardımcı olur ve acil ihtiyaçlarını karşılar, geri dönenlerin rehabilitasyonuna yardımcı olur.
- İnsan Hakları Birimi; İnsan haklarıyla ilgili eğitimler düzenler, ülkedeki insan hakları koşullarını izler ve ihlalleri soruşturur. SRSB, insan haklarını ihlal edenleri tutuklamaya ve yargılamaya imkân tanıyan yönergeler yayınlama yetkisine sahiptir. Bu gayeyle UNTAC bünyesinde özel bir soruşturma bürosu kurulmuştur.
- Eğitim ve İletişim Birimi; UNTAC radyosu aracılığıyla Kamboçya halkına Paris Antlaşmalarının içeriğini, ülkedeki insan haklarının durumunu ve bireylerin sahip oldukları hakları anlatır, seçim süreci ve oy verme işlemi konusunda seçmenleri bilgilendirir ve halkın katılımını sağlamaya çalışır.
- Seçim Birimi, Seçimlerle ilgili bilgi ve eğitim verme faaliyetlerinin yanı sıra seçimlerin organizasyonu, iletişimin sağlanması, şikâyetlerin değerlendirilmesi, serbest ve adil seçimlerin yapılması için gereken tüm faaliyetleri yürütmekle görevlidir (BM Barışı Koruma Operasyonları Resmi Sitesi).

UNTAC, yukarıda bahsettiğimiz görevlerin çoğunu tarafların işbirliği seviyesine bağlı olarak yerine getirmiştir. Özellikle Kızıl Khmerler'in işbirliği yapmaması ve kendi hâkim olduğu bölgelerde operasyonun faaliyetlerine izin vermemesi, UNTAC'ın başarısını olumsuz etkilemiştir. Kızıl Khmerler'in bu tutumu çatışmanın diğer taraflarının da işbirliği seviyesini azaltmıştır. Her şeye rağmen 1993 yılında seçimler yapılmıştır. Kızıl Khmerler'in kontrolü altındaki ülkenin yaklaşık %20'sini oluşturan bölge boykot ederek seçimlere katılmasa da, kayıtlı seçmenlerin %90'ı oy kullanmıştır. Seçimleri %45,47 oy alan FUNCINPEC kazanırken, Kamboçya Halk partisi %38,23 oy alarak ikinci parti olmuştur (Sitkowski, 2006).

2.9. Somali

Harita 9. Somali'nin Konumu (<http://www.turkcebilgi.com>)

Avrupa'nın özellikle İngiltere'nin Somali bölgesiyle ilgilenmesi 19.yy. başlarında ortaya çıkmıştır. Hindistan ile arasındaki deniz yolunu korumaya çalışan İngiltere'nin endişeleri, 1869 yılında Süveyş Kanalı'nın açılmasıyla daha da artmıştır. Bölgedeki yerini sağlamlaştırmak isteyen İngiltere, 1897 yılında "British Somaliland" olarak adlandırılan bölgeyi resmi olarak idaresi altına almıştır (Macqueen, 2002).

Bölge ile ilgilenen İtalya, Somaliland 'in güneyinde bir koloni kurmak için İngilizlerle görüşmeler yapmıştır. Yerel ayaklanmalar nedeniyle bölge 1920'lere kadar istikrarsızlığını korumuştur. II. Dünya Savaşı sonunda İtalya Afrika'daki topraklarını kaybetmiştir fakat Somali'nin akıbetiyle ilgili bir antlaşma yapılmamıştır. 1949 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Somali'yi Birleşmiş Milletler Vesayet Sistemi içinde kalmak koşuluyla 10 yıllığına yeniden İtalya idaresi altına vermiştir. 1960 yılında İngiltere ve İtalya'nın, denetimleri altındaki toprakları

birleştirerek tek bir devlet kurmaya karar vermesinin ardından Somali bağımsızlığını kazanmıştır (Macqueen, 2002).

Bağımsızlıktan sonraki ilk başkan, Aden Abdullah Osman Daar döneminde anayasal demokrasiyle istikrarlı şekilde yönetilen Somali, 1967 seçimlerinde iktidara gelen Abdi Rashid Ali Shirmake'nin suikast sonucu öldürölmesiyle istikrarını yitirmeye başlamıştır. Yönetimi askeri bir darbeye ele geçiren General Muhammad Siad Barre, tüm Afrika'da moda olacak olan devrimci sosyalist hareketi başlatmıştır (Macqueen, 2002).

Komşu ülke Etiyopya'daki istikrarsızlığı fırsat olarak gören Barre, iki ülke arasındaki sorunlu bölge, Ogaden'i işgal etmeyi denemiştir. Sovyetler Birliği ve Küba'nın desteğini alan Etiyopya, Somali güçlerini geri püskürtmüştür (Coulon, 1998). Bu başarısız girişimin ardından Ogaden bölgesinden kaçan etnik Somali halkı, ülkede yiyecek sıkıntısını artırmış ve tüm ülkeye yayılan kıtlığı başlatmıştır (Sitkowski, 2006). Bu kıtlıkta Amerikan desteğiyle hayatta kalan Barre, sosyalizmden dönüş yaparak Amerika'ya yaklaşmıştır. Fakat ülke içerisinde Barre yönetimine karşı muhalefet giderek artmıştır. Bu muhalefetin temel sebebi ise kabileler arasındaki iktidar mücadelesidir. Soğuk savaş döneminde Amerikan desteğiyle iç savaşta ayakta kalmayı başaran Barre için durum Soğuk Savaş'ın bitmesiyle değişmiştir. Desteğini kaybeden Barre, rakip kabileler tarafından 1991 yılında devrilmiştir. İktidarı ele geçiren kabilelerin ortaklığı da uzun soluklu olmamış ve kendi aralarında güç mücadelesine başlamışlardır (Coulon, 1998). Çatışan taraflar arasında güçlü olan Hawiye Kabilesi, kendi içerisinde ikiye bölünmüş ve silahlı gruplar iki kutupta toplanmıştır. Bu kutuplaşmalar, Ali Mahdi Mohammad yönetimindeki Birleşik Somali Kongresi Partisi ve General Mohamed Farah Aideed yönetimindeki Somali Ulusal İttifakı etrafında oluşmuştur. İki grup 1991 yılında başkent Mogadişu'da topyekûn bir savaşa başlamıştır. Bu arada, *British Somaliland* olarak adlandırılan bölgede de ayrılma talepleri baş göstermiştir (BM Barışı Koruma Operasyonları Resmi Sitesi).

Devam eden savaşta 50.000'den fazla insan doğrudan çatışmalarda ölürken, bu sayının çok daha fazlası açlıktan hayatını kaybetmiştir. İnsani yardım girişimleri de çatışan tarafların müdahaleleriyle yerine ulaşamaz olmuştur. Açlık, tarafların birbirlerine karşı kullandığı bir silah haline dönüşmüştür. Medya tüm olanları

ekranlara taşındıkça, uluslararası kamuoyu politikacılar üzerinde baskı oluşturmaya başlamıştır. Batılı politikacılar, olaya çok taraflı bir müdahale gerektiğini söyleyerek, açıkça BM'yi adres göstermişlerdir (Macqueen, 2002).

BM, Mogadişu'da çatışmaların başlamasından itibaren Somali'yle ilgilenmeye başlamıştır. BM Genel Sekreteri Javier Perez de Cuellar, 1992 yılında insani yardım işlerinden sorumlu müsteşarı, James Jonah'ı yardım dağıtımını düzenleyen mekanizmaları iyileştirmesi amacıyla Mogadişu'ya göndermiştir (BM Barışı Koruma Operasyonları Resmi Sitesi). 1992 yılında Güvenlik Konseyi, Somali'deki durumu değerlendirerek 733 sayılı kararıyla, VII. Bölüm kapsamında silah ambargosu uygulanmasını kararlaştırmış ve Genel Sekreter'in en kısa zamanda konuyla ilgili bir rapor hazırlamasını istemiştir (BM Güvenlik Konseyi Kararı, 1992).

BM, Aideed ve Mahdi' den ateşkes görüşmesi yapmak üzere temsilci göndermesini istemiştir. Görüşmelere bu temsilcilerle birlikte, Afrika Birliği Örgütü (OAU), Arap Ligi ve İslam Konferansı Örgütü (İKÖ)'de katılmıştır. Taraflar görüşmelere James Jonah liderliğinde devam etme kararı almışlar ve sonraki Mogadişu toplantısında tüm taraflar ateşkesi kabul etmişlerdir. Sağlanan ateşkes, yardım dağıtan kurumların durumunda bir iyileşme sağlamamıştır. Taraflar, Mogadişu Antlaşmasıyla insani yardımların dağıtımının güvenliğini sağlamak üzere BM'nin bölgede bulunmasını isteksizde olsa kabul etmişlerdir. Öte yandan özellikle Amerika cephesi, Somali'de kurulacak barışı koruma operasyonu ile ilgili tereddüt etmiştir. Ortada görüşmelerin yapılacağı merkezi bir hükümet olmaması, Amerikalıları en çok endişelendiren konu olmuştur. Amerikalıların sorduğu ilk soru, operasyonlar dâhilinde bölgeye konuşlanacak olan güçlerin statüsünü belirleyen antlaşmanın kiminle yapılacağıdır? (Macqueen, 2006).

Bütün bu tereddütlere rağmen Güvenlik Konseyi 751 sayılı kararıyla, Aideed ve Mahdi arasında imzalanan ateşkes antlaşmasının denetlenmesi amacıyla bölgeye ilk etapta 50 kişilik bir askeri gözlemci heyeti göndermeye karar vermiş ve BM güvenlik güçlerinin insani yardımların dağıtılmasını sağlamak üzere en kısa zamanda konuşlanmasını prensipte kabul etmiştir (BM Güvenlik Konseyi Kararı, 1992).

Yeni operasyon, BM Somali Operasyonu (UNOSOM) adıyla kurulmuştur. Operasyonun başına, Genel Sekreter Boutros Ghali tarafından özel temsilci olarak Mohammed Shahnoun atanmıştır. Shahnoun, çatışmanın taraflarının yanı sıra dini liderler, geleneksel kabile liderleri gibi toplumun ileri gelenlerini de sürece dâhil etmeye çalışmıştır. Ayrıca yardımların coğrafi bölgelere eşit olarak dağıtılmasına çalışmış fakat bunu başaramamıştır. Herhangi bir gelişme sağlanamaması üzerine Genel Sekreter, prensipte kabul edilen güvenlik güçlerinin bölgeye konuşlandırılması için baskı yapmaya başlamıştır. Güvenlik Konseyi bu baskı neticesinde 4200 kişilik bir kuvveti, insani yardım malzemelerinin dağıtılmasını sağlamak üzere Somali'ye gönderme kararı almıştır. Çatışan tarafların direnişi nedeniyle operasyon güçleri istenen bölgelere konuşlandırılmamış ve Mogadişu'da toplanmak zorunda kalmışlardır (Macqueen, 2002).

Yardımların dağıtılması konusunda ilerleme kaydedilememesi ülke genelinde yaşanan açlığı artırmış, tarafların uzlaşmazlığı nedeniyle merkezi bir otorite kurulamamış ve birçok farklı silahlı grubun ortaya çıkışıyla BM güçlerine karşı saldırılar da artmıştır. Ülke tam bir kargaşa ve kanunsuzluk içerisine sürüklenmiştir. BM güçlerinin konuşlanmasını istemeyen bazı fraksiyonlar, Mogadişu'da doğrudan operasyon güçlerine ve insani yardım malzemesi taşıyan araçlara saldırmışlar hatta bu yardım malzemelerinin bulunduğu depolar soyulmaya başlamıştır. Ülkede her gün yaklaşık 3.000 kişi açlıktan ölüyor, insani yardım malzemeleri soyguncuların depolarında saklanmıştır (BM Barış Koruma Operasyonları Resmi Sitesi).

Durumun düzeltilebilmesi için güç kullanılması gerektiğini düşünen Genel Sekreter, konuyu Güvenlik Konseyi ile görüşmüştür. UNOSOM, sahip olduğu kapasite açısından mevcut koşullar göz önüne alındığında güç kullanabilecek durumda değildir. Kendisini bile zor koruyan UNOSOM'un, zorlayıcı tedbirler uygulaması hayalden öteye gidemeyecektir. Geriye kalan tek seçenek, uluslararası bir gücün BM'nin yetkilendirmesiyle müdahale etmesidir (Murphy, 2007). Güvenlik Konseyi, 794 sayılı kararıyla Somali'deki durumun uluslararası barış ve güvenliği tehdit ettiğini belirterek, insani yardımların dağıtılması için gereken güvenli ortamı sağlamak üzere, Genel Sekreteri ve işbirliği yapacak üye devletleri gerekli tüm tedbirleri almaları konusunda yetkilendirmiştir (BM Güvenlik Konseyi Kararı, 1992). Bu karar, ABD komutasındaki Birleşik Görev Kuvveti'nin (UNITAF) Umut

Operasyonu'nu başlatmasına yasal zemin oluşturmıştır (Bellamy, Williams ve Griffin, 2004).

UNITAF yaklaşık 38.000 kişilik bir kuvvetle ülkenin %40'ına konuşlanmıştır. Önemli noktaları kontrol altına alan UNITAF, çatışan taraflarla doğrudan karşı karşıya gelmekten kaçınmış ve silahsızlandırma faaliyetlerini yürütmemiştir. Hatta Fransız birliklerinin ele geçirdiği silahlar, Amerikalıların emriyle geri iade edilmiştir (Sitkowski, 2006).

UNITAF'ın hedeflerine ulaşamadığını belirten Genel Sekreter, yarım kalan hedeflerin tamamlanması için yeni bir operasyon kurulmasını istemiştir. Görevi resmen sona eren UNITAF kuvvetlerinin büyük çoğunluğu, yeni kurulacak operasyonun içerisine katılmıştır. Genel Sekreter yeni kurulacak operasyona güç kullanma yetkisi verilmesini istemiştir. Bunun üzerine Güvenlik Konseyi, 814 sayılı kararıyla UNOSOM II'nin kurulmasına VII. Bölüm kapsamında karar vermiştir. Operasyonun başına Amerikalı Amiral Jonathan Howe, Genel Sekreterin Özel Temsilcisi (SRSG) olarak atanmıştır. Silahlı güçlerin komutası ise Türk General, Çevik Bir'e verilmiştir (BM Barışı Koruma Operasyonları Resmi Sitesi). UNOSOM II, tarafların imzaladığı Addis Ababa Antlaşması uyarınca, silahsızlandırma ve ateşkesin devamının sağlanması faaliyetlerini yürütecek, havaalanı, liman ve temel altyapıyı koruyacak, insani yardımların ulaştırılmasını sağlayacak, polis ve adli sistemin yapılandırılmasını sağlayacak, BM ve yardım kuruluşlarının personelini ve ekipmanlarını koruyacak ve siyasal sürece destek verecektir (www.un.org).

Fakat bu görevlerin yürütülmesi mümkün olmamıştır. Silahsızlandırma faaliyetlerini yürüten Pakistan askerlerinin Aideed milislerince öldürülmesi üzerine Güvenlik Konseyi, 837 sayılı yeni bir kararla saldırıyı yapanların yakalanmasını ve cezalandırılmasını istemiştir. UNOSOM II içerisinde yer alan farklı ulusal birlikler, operasyonun başındaki SRSG'den emir almayı reddederek istenen görevi yerine getirmemişlerdir (Bellamy, Williams ve Griffin, 2004). Bölgede resmi olarak UNOSOM II içerisinde yer almayan, üye devletlerin birliklerinin mevcudiyeti de çok başlı bir komuta kademesi yaratmıştır. Amerikalı General William Garrison, Aideed ve adamlarını yakalama emri üzerine yaptığı operasyonda, 3 helikopter ve 18 asker kaybetmiştir. Bu operasyonla ilgili UNOSOM II yönetimine önceden haber verilmemiştir (Sitkowski, 2006).

Taraflar arasında ateşkes sağlanması BM'nin, UNOSOM II'ye son verme kararından sonra kendi iradeleri neticesinde gerçekleşmiştir. General Aideed ve Ali Mahdi, güç paylaşımına dayalı bir antlaşmayı kabul etmişlerdir. Taraflar başkanlığı elde etmek için silah kullanmak yerine demokratik yöntemler kullanma konusunda anlaşmışlardır. Ayrıca taraflar, deniz ve hava limanlarının kontrolünü sağlamak üzere ortak komiteler kurma kararı almışlardır (BM Barışı Koruma Operasyonları Resmi Sitesi). Barış, BM operasyonu ile değil tarafların iradesiyle oluşmaya başlamıştır. BM'nin kısmen başarılı olduğu alan ise, insani yardımların belirli bölgelere ulaştırılması olmuştur.

2.10 Suriye

Harita 10. Suriye'nin Konumu (<http://www.turkcebilgi.com>)

Suriye Hükümeti ilk protesto gösterileri, 2011 Mart ayında ortaya çıkmıştır. Hükümetin halkı yatıştırması gerekirken isyanı şiddetle bastırma eğiliminde olması protestocuları daha fazla kızdırmış ve eylemleri alevlendirmiştir. Gösteriler, gittikçe bir iç savaş haline dönüşmüştür. İlk haftasında, 55 kişi güvenlik güçlerince öldürülmüştür. Üç ay içerisinde bu sayı, içinde kadın ve çocukların bulunduğu 110'a

ulaşmıştır. İç savaş tüm şiddetiyle devam ederken, İnsan Hakları Federasyonu (FIDH) 2 Ağustos 2011’de BMGK üyeleri, çağrı yaparak söz konusu insan hakları ihlalinin engellenmesi için müdahale talebinde bulunmuştur. Bu çağrı üzerine BMGK 3 Ağustos 2011 tarihinde Suriye’yi görüşmek üzere toplantı kararı almıştır. BMGK’deki Avrupalı üyeler, şiddetin sonlandırılması, siyasi tutukluların serbest bırakılması, diplomasi ortamı yaratmak ve meydana gelen şiddet olaylarının detaylı soruşturulması yönünde karar alınmasını istemişlerdir. BMGK ise sivillere yönelik şiddeti kınayan ve yaptırım sağlayacak bir yasa tasarısı kararı almamış, bağlayıcılığı olmayan bir kınama metni hazırlamıştır. Ne zaman ki gösteriler insan hakları boyutunu zorlayan bir hal almıştır, o zaman BM “Bakanlık Bildirgesi” hazırlayarak gösterilerin bastırılması ve durdurulması için kullanılan şiddet içerikli faaliyetlerin ve insan hakları ihlalinin kınamıştır. BMGK, sadece “Başkanlık Bildirgesi” adı altında kınama yayınlaması ve somut bir müdahale adımı gerçekleştirmemesi nedeniyle Uluslararası Af Örgütü tarafından eleştirilmiştir (Güçtürk 2014).

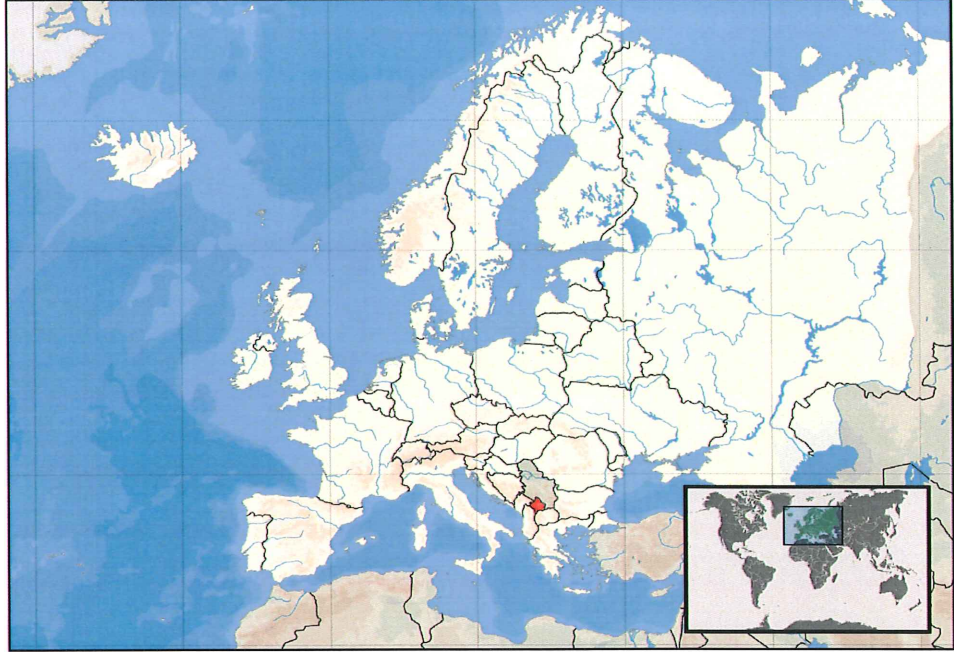
Suriye’de Arap Baharı sürecinin ortaya çıkmasındaki sebep, Dera kentinde politik sloganlar atan Suriyelilerin Dera valisi tarafından işkence edilmesi olarak görülmektedir. Dera’da başlayan gösteriler, 2011 Mart ayında ülkenin tamamına yayılmıştır. Bu sürece dâhil olan Şam, Halep, Hama, Lazkiye ve Banyas şehirlerinin de muhalif tavırlar sergilemesi Beşar Esed yönetimini bir isyancı hareketle karşı karşıya bırakmıştır. Yönetim tarafından başlangıçta bu protestolar, Emperyalist ülkelerin yönetiminde meydana gelen; klasik terör eylemleri olarak algılandığı için önemsenmemiştir. Ancak protestolar, gittikçe boyut değiştirmiş ve rejim değişikliği talepleri hız kazanmıştır. Durumun ciddi boyutlara vardığını fark eden Beşar Esed, protestolara son vermek için harekete geçerek söz konusu taleplerin yeni bir anayasa çerçevesinde düzenleneceğini belirtmiştir. Burada öncelikli amaç, şiddeti durdurmak ve seçim yolunun açılmasıdır. Ancak halk, Esed yönetimin girişimlerinden memnun kalmamış ve gerilim gittikçe daha da artmıştır. Esed ve halk tam anlamıyla karşı karşıya gelmiş ve Esed isyancı eylemleri bastırmak için kanlı ve şiddetli bir yol izleyerek ülkenin iç savaşa sürüklenmesine sebep olan, kanlı ve şiddetli isyan bastırma yolunu seçmiştir. Suriye’deki iç savaş şiddetini artırarak devam ederken diğer ülkeler iç işlerine karışmama politikası izleyerek tepkisiz kalmıştır. Bu dönemde ABD Başkanı Barack Hussein Obama ve ABD Dışişleri Bakanı Hillary

Clinton uluslararası toplumu görmezden gelerek masum insanların katledilmesinin devam edilmesi halinde eldeki tüm imkânların kullanılarak bedelin ağır bir şekilde ödetileceğine dair uyarılarda bulunmuşlardır. Suriye'deki iç çatışma farklı grupların farklı planlarına paralel olarak devam etmektedir. Bir grup Esed iktidarının devrilmesi gerektiğini, bir grup söz konusu yönetimin kısa sürede sona ermesinin mümkün olmadığını ileri sürerken, bir başka grup da reform hareketleri ile rejimin demokratik yöntemlerle sona erdirilebileceğini savunmuştur. Suriye'deki bu karmaşık tablo tam bir kargaşa ortamının yaşandığını ve hala çözüm konusunda yapıcı bir adımın atılmadığını göstermektedir (Özdemir, 2012).

Suriye'deki rejimin böylesine bir direnç gösterebilmesinin nedenlerinden biri Arap baharı mağdur ülkelerinden (Tunus, Mısır) olduğu gibi, başkentte sancılı son yaşanmamış; aksine üst düzey güvenlik tedbirlerinin alındığı şehir olan Şam'ın, hala güçlü yapısını sürdürmüş olmasıdır. Bir diğer neden ise, ülkede Alevi-Sünni mezhepleri arasında cereyan eden çatışma olup, Beşar Esed'in ailesinin Alevi mensubu olması ve dolayısıyla komuta kademesindekilerin çoğunluğunu da yine Alevilerin oluşturmasıdır. Sayıca az olmalarına rağmen, devletin yönetim kadrosunun üst kademelerinde yer almaları ve Suriye ordusunun da büyük çoğunluğunu oluşturması bakımından da üstün durumdadırlar. Dolayısıyla Esed'in insanlık dramına devam etmesi ve bu durumun çeşitli politik çıkarlar uğruna İran, Çin ve Rusya gibi ülkeler tarafından desteklenmesi, iç savaşın giderek şiddetli bir hal almasına sebep olmuştur. Esed, rejimini sürdürme konusundaki ısrarını devam ettirmektedir. Olayın şiddetini bu denli artırması uluslararası toplumu son derece rahatsız etmektedir. Bu noktada ilk girişim BM ve Uluslararası Af Örgütü tarafından gerçekleşmiştir. Özel temsilciliği üstlenen Kofi Annan, söz konusu katliamlara son vermek ve silahların susturulabilmesi amacıyla 6 maddelik bir plan sunmuştur. Bu maddelerin içeriğinde ateşkes ilan etmek, diplomatik ve barışçıl bir siyasi diyalog başlatmak, sistemsiz tutuklamaları engellemek, gösteri yapılmasını şiddet içermeyecek şekilde olması şartı ile sağlamak, insani yardım desteğinin engellenmemesi, gazetecilere adil vize politikası uygulanması gibi konular yer almaktadır. Her iki taraf da bu maddeleri kabul etmiş gibi görünüp uygulamasalar da, barış için son bir şans olması bakımından önemlidir. Başta Rusya ve Çin gibi

Ülkelerin ikna edilmesi ve Annan Planının uygulanması durumunda Esed iktidarı yıkılacaktır (zdemir, 2012).

2.11. Kosova

Harita 11. Kosova'nın Konumu (<http://www.turkcebilgi.com>)

21.Yüzyılın en vahim insanlık dramlarından biri olan ve binlerce insanın vahice ldrldg katliam Kosova'da meydana gelmiştir. Bosna vahetinin tekrarı niteliğinde olan bu soykırım Kosova nüfusunun yüzde 95'lik kısmını meydana getiren Arnavutların 1980 yılında Sırbistan Cumhuriyeti'nin başına gelen aşırı milliyetçi Slobodan Miloseviç'in bölgede tam hâkimiyet kurmak amacıyla bölgeye askeri birlikler göndermesiyle balamıtır. İlerleyen yıllarda Sırpların Arnavut halk üzerinde uyguladıkları terristçe tutumlar ve ardı kesilmeyen katliamlar bölgedeki şiddeti had safhaya çıkarmıştır. Tüm bunlar yaşanırken BM ve NATO duruma seyirci kalmış adeta Sırp ovenizmi kıkırtılmıtır. Dayton Barış Antlaşması'nın netice vermemesi üzerine soruna NATO müdahale etmiştir. NATO "Kararlı Gç Harekâtı" adı altında soykırımı sonlandırmak amaçlı operasyonuyla katliamı durdurmak bir yana Sırpları daha fazla soykırım yapmasını ve tüm Kosova'yı yakıp yıkmaya faaliyetlerini hızlandırmasına sebep olmuştur. Kosova sorunun yaklaşımından

yola çıkılarak BM, uluslararası güvenlik ve barışı sağlamada daha önce Bosna Soykırımında geç kalındığı düşüncesiyle itibar görmemiş NATO'nun soruna müdahale etmesi gerekli görülmüştür. Sırp katliamı akıl almaz seviyelere ulaşınca vatanlarını terk etmek zorunda kalan yüz binlerce Kosovalı, Arnavutluk, Karadağ ve Makedonya gibi komşu ülkelere sığınmak zorunda kalmışlardır (Demircioğlu, 1999).

2.12. Kore

Harita 12. Kore'nin Konumu (<http://www.turkcebilgi.com>)

Kore, 1945 tarihine kadar Japonya'nın yönetimi altında kalmıştır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra Japonya Kore topraklarından çekilmiş ve Kore'nin kuzey bölümü SSCB'ye, güney bölümü ABD birlikleri tarafından işgal edilmiştir. Kuzeyi Sovyetler Birliği'nin, güneyi de ABD'nin askeri harekât sahası olarak kabul edilmiştir. Savaş sonunda Kore, kuzeyi Sovyetler Birliği, güneyi de ABD'nin işgali altında olmak üzere fiilen ikiye ayrılmıştır. Kore Savaşı ise, Kuzey Kore'nin Güney Kore'ye saldırmasıyla başlamıştır. Savaşın başlamasından kısa bir süre sonra ABD askeri

birlikleri Güney Kore'ye yardım yapılmasını emretmiştir. BM'nin olaya müdahil olması da aynı zaman diliminde olmuştur. ABD'nin kontrolünde olan BM, Kuzey Kore'nin birliklerini güneyden çekmesi konusunda karar almıştır. Kuzey Kore, bu kararı reddetmiştir. BM'nin müdahalesi için gerekli beş BMGK üyesinin oyu sağlanamamıştır. Rusya, BMGK oylamalarına katılmadığı için BMGK kararları gereği beş daimi üye kararı ilkesi gerçekleşmemiştir. Bu şartlarda müdahale hakkı BM Antlaşması'na uymamaktadır. Bunun üzerine bu kararı uygulama ve müdahale yetkisini GK'ye tanınmıştır. Her ne kadar uluslararası hukuk kurallarının dışına çıkılmışsa da bu karar kabul edilmiş ve müdahale yetkisi GK'ye bırakılmıştır. BMGK beş daimi üyesi içinde ABD'nin kuralları istediği şekilde çıkarlarına ve planlarına uyacak şekilde değiştirip yaptırımlarda bulunma hakkını kendinde gördüğü anlaşılmaktadır (Türkiye Muharip Gaziler Derneği, 2014).

Kore Savaşı tüm dünyayı derinden etkileyen, çok sayıda devletin içinde yer aldığı milyonlarca insanın hayatını kaybettiği ve mülteci konumuna düştüğü hem sosyal hem de ekonomik açıdan yıkıcı sonuçlara sebebiyet vermiştir. Savaşta ölenlerin sayısı tam tespit edilemese ABD askerilerinden kırk binden fazlası savaşta hayatını kaybetmiştir. Kore ise harabeye dönmüş yaklaşık yüz binlerce Koreli sivil bu savaşta hayatını kaybetmiştir. BM açısından bakıldığında ise üç yıl süren savaşta uluslararası güvenlik ve barışı sağlama rolüne bağlı kalmaktan çok uzak adeta ABD tarafından yönetilen bir mekanizma pozisyonuna düşmüş ve çok sayıda insanın ölümüne sebep olan bu savaş da engelleyememiştir (Blackburn, 2014).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÜRESEL TERÖR OLAYLARI KARŞISINDA BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN SERGİLEDİĞİ DAVRANIŞLAR

3.1. Milletler Cemiyeti Dönemi Uluslararası Terörizmle Mücadele

Milletler Cemiyeti' de tıpkı Birleşmiş Milletler gibi dünya savaşı sonrasında galip devletler tarafından kurulan bir örgüt niteliğindedir. 1919 Paris Barış Konferansı'nın ardından kurulan Milletler Cemiyeti'ne Türkiye'nin kurucu üye olarak katılamamasının nedeni galip devletler arasında olmayışıdır. Daha sonrasında 1932 yılında Milletler Cemiyeti'ne katılan Türkiye'nin ise arada geçen 13 seneye rağmen katılamamasının nedenleri arasında Milletler Cemiyeti üyesi olmayan bir devlete Lozan 'da isteklerin daha kolay kabul ettirilebileceği düşüncesi yatmaktadır (Uluslan, 2008).

Milletler Cemiyeti'nin gündemine terörizmle uluslararası mücadele konusu ilk defa 1934 yılında girmiş, 'Terörizmin Cezalandırılması Ve Önlenmesi İçin Konvansiyon' 1937 yılında kabul edilmiş olmasına rağmen etkin olamamıştır (United Nations).

Bu sözleşmede "Bir devlete yönlendirilen ve belli kişilerin ya da kişi gruplarının veya genel kamuoyunun zihninde terör hali yaratmaları hedeflenen ya da hesaplanan suç eylemleri" terörizm olarak tanımlanmıştır (Saraçlı, 2007).

Terörizmin bünyesinde hangi suçları hangi şartlar altında işlenmesi halinde terörizmi oluşturacağına ilişkin açıklama bakımından eksik olan bu tanım da sözleşmenin kendisi gibi 2.Dünya Savaşı ile önemini yitirmiştir.

3.2. Birleşmiş Milletler Dönemi Uluslararası Terörizmle Mücadele

26 Haziran 1945 tarihinde yapılmış ve imzalanmış olan Birleşmiş Milletler Şartı ile Milletlerarası Adalet Divanı Statüsünün onanması hakkında 4801 sayılı kanun resmi gazetede yayınlanmıştır. Şartın çevirisi şekliyle giriş kısmında Birleşmiş Milletler' in milletlerarası barış ve güvenliğin muhafazası için kuvvetleri birleştirme ve bütün milletlerin ekonomik ve sosyal ilerlemesini kolaylaştırmak için milletlerarası müesseselere başvurma azminde olduğu açıklanmıştır. Bundan da

anlaşılacağı gibi BM'nin görevi sadece milletlerarası barışı sağlamak değil aynı zamanda ekonomik ve sosyal ilerlemeyi de gerçekleştirmeye dönük çalışma yapmaktır (Birleşmiş Milletler Anlaşması, 1945).

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu günümüzde 193 üye ülkesi ve bünyesinde barındırdığı farklı alanlara hizmet eden çok sayıda komite ve danışma kurulu gibi organları ile tavsiye niteliğinde kararlar alır. Üyelerinin 2/3 oy çoğunluğu ile verdiği kararlarda her devletin tek bir oya sahip olması, Güvenlik Konseyi'nin sadece geçici süreyle görev yapacak üyelerini seçme hakkı gibi konular egemen eşit kuralına uysa dahi, sadece daimi üyelerinin veto yetkisine sahip olması egemen eşit kuralının istisnasıdır. Fakat 1945 yılı itibariyle 60 milyon insanın yaşamını kaybettiği 2. Dünya Savaşı'nın ardından kurulan bir örgütün de savaşın galip devletlerinin önderliğinde kurulması kaçınılmazdır.

BM yapısı gereği aralarındaki güç dengesi tartışmalı olan BM Şartı'na bağlı olarak oluşan Genel Kurul, Genel Sekreter, Güvenlik Konseyi ve bunlara bağlı yardımcı organların eşliğinde uluslararası terörizmle mücadele etmektedir. Mücadelede kimi zaman imzacı devletlerin katılımlarıyla gerçekleşen uluslararası anlaşmalar, kimi zamanda komite ve yardımcı organların raporları, devletlerin harekete geçirdiği ya da kendiliğinden harekete geçen konsey veya Genel Kurul kararları ile çok yönlü bir çalışma alanı belirlenmiştir. BM bu çalışma alanı içerisinde kimi zaman bölgesel örgütlerle işbirliği yaparken kimi zaman da uzman görüşlerinden faydalanmak üzere süreli ya da süresiz olarak farklı konularda uzmanlar da görevlendirmiştir. Terörle Mücadele alanında gösterilen çabaların tamamı BM Şartı'ndan elde edilen yetkiler çerçevesinde kullanıldığından Güvenlik Konseyi ve Genel Kurul da dâhil olmak üzere tüm organların bu anlamda yapmış oldukları görevler BM'nin uluslararası terörle mücadelesi kapsamı altında incelenmelidir.

BM, kuruluşunu takiben geçen 68 yıl içerisinde tekrarı muhtemel bir dünya savaşına meydan vermemiş olması, üye sayısı, bütçesi, organları ve en önemlisi sahip olduğu görev ile uluslararası barışı ve güvenliğini temin etmek durumunda olan bir örgüttür. Bu sebeple BM'nin devletlerin güvenliğini tehdit eden uluslararası terörizmle mücadele edebilecek yapıya sahip tek organ olduğu da açıktır. BM'nin uluslararası terörizmle mücadelede oynadığı rolü gösteren Genel Kurul karar ve

bildirileri ile Güvenlik Konseyi kararları ve bu hususta görevlendirdiği organlar ile oluşumları mücadelede atılan en önemli adımlar olup incelenmesi gereken bir konudur.

Birleşmiş Milletler kuruluşundan günümüze uluslararası terörizmle mücadele amacı güden ya da doğrudan bu amaçla gerçekleştirilmiş olmasa dahi aynı anda terörizmle mücadele amaçlı olarak da kullanılabilen çok sayıda sözleşmeyi imzaya sunmuştur. Bu sözleşmelerin uluslararası terörizmle mücadeledeki etkinlikleri tartışılabilir olsa dahi gösterilen bir çabanın varlığı inkâr edilemez.

3.3. BM Genel Kurul Bildirileri

BM Genel Kurulu ilkinin 1994 yılında yayınladığı uluslararası terörizmin engellenmesi ile ilgili bildirinin sonrasında 1996 yılında tekrar bir ek bildiri daha yayınlamıştır. Bildiride bir devleti kışkırtmak, halkta korku yaratmak niyeti ve hesabı ile siyasi amaçlar için bir grup veya belirli kişilerce işlenen suçların her koşulda haksız olduğu siyasi felsefi, ideolojik, ırksal, etnik, dini veya başka konuların bunun haklılığı için ileri sürülemeyeceği belirtilmiştir. Aynı zamanda başka devletlerin topraklarında terörist olayları organize etmek, kışkırtmak ve yardımcı olmaktan veya kendi topraklarında gerçekleştirilen bu tarz faaliyetlere seyirci kalmaktan kaçınmaları hususunda devletleri uyarmıştır. Genel Sekreterliğin üye devletlerden alınan bilgilere göre uluslararası anlaşmaların uygulanması ile ilgili veri toplayacağı bildirilmiştir. Devletlerden uluslararası terörizmin tüm formları ve yansımalarına ilişkin iç hukuk ve yönetmeliklerinin bir özetini vermesi istenmiş ve sistem içerisindeki devletlere yardım etmek için uluslararası terörizmle alakalı çalıştay ve eğitim kursları organize edeceği duyurmuştur (United Nations, 2008).

3.4. BM Genel Kurul Kararları

BM Genel Kurulu Anlaşmaların alt tabanını hazırladığı gerek devletlerin hususi mektuplarından yola çıkarak gerekse de toplantı gündemiyle alakalı olarak genel kurulda görüştüğü konulara ilişkin ilkinin 1972 yılı 2114. toplantısında uluslararası terörizmin önlenmesi konusunda gerçekleştirdiği birtakım kararlar almıştır. Toplamda alınan 76 kararın 24 tanesi, 11 Eylül öncesi A/RES/56/1 sayı ile alınan saldırıyı şiddetli kınayarak devletleri işbirliğine çağırdığı kararı ve

sonrasındaki toplam 52 tanesi ise 11 Eylül saldırılarından sonraki döneme işaret etmektedir. BM Genel Kurulu 11 Eylül saldırıları öncesi 1972 yılından itibaren saldırıların gerçekleştiği 2001 yılına kadar geçen 29 yıllık sürede uluslararası terörizmle ilgili sadece 24 karar almıştır. Sonrasındaki 11 yıllık süreç içerisinde ise toplam 52 karar alması, terör olaylarında hızlanan bir gelişmenin olduğunu gösterdiği kadar Güvenlik Konseyi daimi temsilcisi konumundaki bir ülkeye yönelik terörist saldırının da ne denli önemli olduğunu gözler önüne sermektedir (United Nations General Assembly Resolutions).

Genel Kurul Kararlarında durum bu şekilde iken anlaşmalar açısından ise tam tersi bir durum söz konusu olup anlaşmalara yapılan ek protokoller hesaplama alınmadığı takdirde Nükleer Terörizmin Önlenmesine İlişkin Sözleşme 11 Eylül sonrası gerçekleşen tek sözleşme niteliğindedir.

BM Genel Kurulu kararları içerisinde 2005 dünya zirvesinde dünya devletlerinin verdiği taahhüdü yerine getirmesinin bir sonucu olarak görülen ve Genel Sekreterin 2006 tarihli teröre karşı birleşme raporu üzerine inşa edilmiş olan A/RES/60/288 nolu karar devletlerin terörizme karşı üzerinde anlaşabildikleri bir strateji planı niteliğindedir. Terörizmle mücadele için ulusal, bölgesel ve uluslararası çabaları arttıracak küresel bir araç olarak görülen strateji planı terörizmin tüm formlarının ve yansımalarının kabul edilemez olduğu mesajını vermektedir. Bireysel ve toplu olarak terörizmi önlemek ve mücadele etmek için pratik adımların atıldığı terörle mücadele alanında ortak bir stratejik yaklaşım olarak görülmüştür (United Nations Global Counter-Terrorism Strategy).

Eylem Planı adını taşıyan karar ekinde uluslararası barış ve güvenliğin en ciddi tehditlerinden birini teşkil eden terörü nerede ve ne amaçlar için işlenirse işlenmiş olsun kınıyoruz diyerek başlayan eylem planı hiçbir nedenin terörizmi haklı gösteremeyeceğini belirtmiştir. Devletlerin teröre neden olan işsizlik gibi nedenlerin önünü alacağından bahsetmiş ve terörizmi önlemek için devletlerin topraklarını başka bir devlete karşı terörizm amaçlı kullanmayacağı belirtmiştir. Eylem planında ayrıca kolluk kuvvetleri ve adli yardımlaşma hususunda çaba gösterileceği de açıklanmıştır (United Nations, 2008).

BM Genel Kurulu'nun aldığı kararların tavsiye niteliğinde olduğu BM Şartı'nda belirtilmiş olup bağlayıcı olan kararların ise sözleşmelerle imzalandığı

açıktır. Sözleşmelerde ise çoğunlukla tercih edilen bir yöntem olarak devletler kendilerini sınırlayacak özellikle içerisinde yargı yetkisinin de bulunduğu bazı yükümlülüklerin altına imza atmak istememektedir. Bu sebepten dolayı BM Genel Kurulu'nun terörizme ilişkin aldığı karar ve sözleşmeleri arzu edilen şekilde terörizmi önlemede başarı sağlayamamaktadır. Bununla birlikte Genel Kurulun bildirimler, kararlar ve komiteler yoluyla terörle mücadeleye ayrı bir önem verdiği de göz ardı edilmemelidir.

3.5. Güvenlik Konseyi Kararları

Güvenlik Konseyi BM Şartı 24.maddesi uyarınca uluslararası barış ve güvenliğin korunmasında başlıca sorumlu organ olup tüm üyeler adına hareket etmektedir. 25.madde ise konseyin kararlarını kabul etme ve uygulama konusunda üyelerin görüş birliğinde olduğunu açıklamaktadır (Birleşmiş Milletler Anlaşması, 1945:Madde 25).

Güvenlik Konseyi'nin uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması hususunda gerekli gördüğü takdirde kara, hava ve deniz kuvvetlerini kullanmak da dâhil kuvvet kullanmaya kadar varan geniş yetki sınırları düşünüldüğünde, terörle mücadele açısından çok önemli bir yer işgal ettiğini anlamak zor değildir (Birleşmiş Milletler Anlaşması, 1945:Madde 42).

BM Güvenlik Konseyi 1989 yılından günümüze kadar terörizmle alakalı toplam 45 adet karar almış olup bunların sadece 12 tanesi 11 Eylül saldırıları öncesine rastlamaktadır. Güvenlik Konseyinin kararları detaylı olarak incelendiğinde 45 karardan 11 tanesinin belirli bir terörist saldırı olayının gelişmesi üzerine hemen akabinde alınmış suçlularının cezasız kalmaması ve tespiti için devletleri işbirliğine çağırdığı kınama içerikli kararlar olduğu tespit edilecektir. Yaptırım kararı aldıklarının haricindeki diğer kısmının ise kurulan komitelerin görev süresini uzatmak, aynı konuyla ilgili yetkisini genişletmek veya devletlerin göndereceği listeleri güncellemek amacını taşıdığı görülecektir. 89 yılı öncesi kararlarına bakıldığında ise Ortadoğu'daki sorunlar ile yeni üyelik kararları hakkında Genel Kurul'a yapılan önerilerin sıklığı göze çarpmaktadır (Security Council Resolutions).

Güvenlik Konseyinin aldığı kararlardan ilki olan 1989 yılındaki plastik patlayıcıların tespit edilmesi amacıyla işaretlenmesi 1988 yılındaki Lockerbie olayından dolayı görülen lüzum üzerine gerçekleşmiş ve sonrasında da bununla ilgili 1991 yılı Plastik Patlayıcıların Tespit Edilmesi Amacıyla İşaretlenmesi Sözleşmesi imzaya açılmıştır (Security Council Resolution, 635 Nolu Karar).

Güvenlik Konseyinin uluslararası terörizmle mücadeleyle ilişkin aldığı kararlardan kınama, görev süresinin uzatılması veya listelerin güncellenmesi gibi rutin görevlerle ilgili olanların haricinde bulunanların konseyin uluslararası terörizmle mücadeledeki etkinliği ve stratejisini belirleme açısından özel olarak incelenmesine gerek vardır. Konsey kararları birbirini takip eden olaylar silsilesi şeklinde olduğu için ayrı ayrı belirtilmeyip ilgili kararları tek başlıkta belirtmek konseyin hareket tarzının anlaşılmasını kolaylaştıracaktır.

3.5.1. 1992/748 Sayılı Karar

Güvenlik Konseyi Aralık 1988 yılı içerisinde İskoçya'nın Lockerbie kasabasına düşen Pan Am 103 ve 1989 yılı içerisinde Sahra Çölü'ne düşen UTA 772 uçuş nolu uçaklarla ilgili olarak yapılan araştırmaların sonucunda Libya hükümetinden yanıt beklediğini fakat bunun gerçekleşmediğini 1992/731 sayılı kararı ile bildirmiştir (Security Council Resolution, 731 Nolu Karar).

Güvenlik Konseyi 1992/748 sayılı kararı ile Libya hükümetinden hala etkili bir yanıt alamadığı ve uluslararası terörizmi ortadan kaldırmaya kararlı olduğunu belirterek BM Şartının 'Barışın Tehdidi, Bozulması ve Saldırı Eylemi Durumunda Alınacak Önlemler' başlıklı 7.bölümüne dayanarak bir takım yaptırım tedbirlerine karar kılmıştır. Tedbirlerde devletlerden Libya ile hava ulaşımı irtibatının kesilmesi, silahla ilişkili materyallerin Libya'ya satışı ve bunlarla ilgili teknik destek, yardım ve eğitimin yasaklanmasını istemiştir. Libya ile diplomatik ilişkilerin sayısının ve diplomatik personel derecesinin indirgenmesi, Libya Havayolları'nın ofis faaliyetinin önlenmesi, Libya vatandaşlarının girişlerinin engellenmesi de ayrıca belirtilmiştir. Bu kararlar 5 ülkenin yokluğunda 10'a karşı 0 red ile almıştır (Security Council Resolution, 748 Nolu Karar).

Belirtilen yaptırımlar fonların dondurulmasını da kapsayacak şekilde konseyin 1993/883 sayılı kararıyla ağırlaştırılmıştır (Security Council Resolution, 883 Nolu Karar).

Lockerbie olayının iki failinin Güvenlik Konseyi'nce Hollanda'da yargılanması isteğine karşılık Libya Montreal Sözleşmesi'ni göstererek kendisinin yargılayacağını beyan etmiş ve Uluslararası Adalet Divanı'na koruma önlemleri alması için başvurmuştur. Fakat UAD herhangi bir sözleşmedeki yükümlülük ile Birleşmiş Milletler Şartı'nın yükümlülükleri çatışmasında BM Şartı'nın üstün olacağı kararını vermiştir. Konu ile ilgili davadan UAD 'nın Güvenlik Konseyi kararları üzerine denetim yetkisini kullanmayı reddettiği, uluslararası kurumlar arasında uluslararası terörizme karşı bir işbirliği olduğu gibi sonuçlara ulaşılmaktadır. Yaptırımlar etkisini göstermiş ve Libya sonunda iki zanlıyı teslim etmek zorunda kalmıştır (Taşdemir, 2006).

Lockerbie olayı uluslararası terörizm boyutu ile incelendiğinde, devlet desteğinde gerçekleşen terörizme karşı Güvenlik Konseyi'nin başlattığı sürecin uzamasına rağmen etkili sonuçlar doğurduğu görülecektir.

3.5.2. 1996/1044 Sayılı Karar

Kararda Mısır Devlet Başkanına Etiyopya'nın Başkenti Addis Ababa'da 26 Haziran 1995 yılında yapılan saldırı kınanmış ve saldırının hedefinin sadece Mısır Devlet Başkanı ya da Etiyopya'nın istikrarı değil Afrika'nın tamamı olduğu açıklanmıştır. Saldırganların yargılanması gerektiği ve bu doğrultuda Sudan ile Etiyopya arasında 1964 tarihli imzalanan suçluların iadesi anlaşmasına istinaden Etiyopya'nın talep ettiği 3 şüpheliyi iade etmesi Sudan'dan istenmiştir. Terörist saldırılarda bulunanlara yardım etmek, desteklemek ve barındırmanın da BM Şartına aykırı olduğu hatırlatılmıştır (Security Council Resolution, 1044 Nolu Karar).

Kararın devamı niteliğinde bulunan 1054 sayılı kararla da Sudan'a 1044 kararlarına göre gerekeni yapmadığı için yaptırım uygulamaya karar verilmiş ve devletlerden diplomatik misyon derecelerinin düşürülerek Sudan'lı hükümet görevlilerinin ve askerlerinin kendi topraklarına girişlerini sınırlandırmaları talep edilmiştir (Security Council Resolution, 1054 Nolu Karar).

3.5.3. 1999/1267 Sayılı Karar

1267 sayılı karar başlangıç kısmında belirttiği 7 Ağustos 1998'de gerçekleşen Kenya ve Tanzanya'daki ABD Büyükelçiliklerine yapılan saldırıların sorumlusu olan Usame Bin Ladin'in özelinde El Kaide ve Taliban'a karşı alınan önlemler, yaptırımlar, kurulan komite ve grupların bir başlangıcı olması sebebi ile özel önem taşımaktadır. 1267 nolu kararın öncülleri olan saldırıların kınandığı 1189 ve 1214 nolu kararlar da gelineen süreçte bir başlangıç noktası oluşturmaktadır. 1267 kararlarının sonrası dönemde alınan kararlar ise 1267 nolu karara atıf yapması ve yaptırımların konu olduğu bu karara ilişkin hükümler doğurması ve de bu karara istinaden kurulan komitenin görev alanına ilişkin yeni görevler yüklemesi sebebi ile bu başlık altında değerlendirilecektir.

1214 nolu Güvenlik Konseyi kararında Afganistan'da gerçekleşen çatışmaların bölgesel ve uluslararası barış ve güvenliği tehdit ettiğine, Afganistan'daki iç karışıklığın ciddi insani kriz oluşturduğuna ve Taliban kontrolündeki Afgan topraklarının teröristler için eğitim amaçlı kullanıldığına vurgu yapılmıştır. Taliban kontrolünde kadın ve kızlara insan haklarına aykırı ayrımcılık yapıldığı ve artan uyuşturucu ekimi, imalatı ile trafiğinin düzenlenmesinden rahatsızlık duyulduğu belirtilerek Taliban tarafından Mezari Şerif'teki İran Konsolosluğu'nun basılarak diplomatların öldürülmesi olayları kınanmıştır (Security Council Resolution, 1214 Nolu Karar).

1214 kararı ile Taliban kontrolündeki Afganistan'ın uluslararası hukuk kurallarını hiçe saydığı gösterilmiş Taliban'ın arzu edilmeyen bu tutumuna devam etmesi halinde birtakım girişimlerde bulunulacağının sinyali de verilmiştir.

Aynı yıl alınan 1267 nolu kararda ise Taliban'ın 1214 de açıklanan tutumuna devam ettiği ve 1998'de gerçekleşen elçilik saldırılarının faili Usame Bin Ladin ve bağıntılı terörist ağına güvenli alan oluşturduğu gerekçesi ile tedbir alınmasına karar verilmiştir. Bu kapsamda Güvenlik Konseyi 2.paragraf ile Usame Bin Laden'in yargılanacağı bir ülkeye teslim edilmesini Taliban'dan talep etmiş ve 4. paragraf ile de komiteden önceden izin alınmak koşulu ve insani gerekçeler haricinde bölgeye uçuş yasağı getirmiştir. Ayrıca dolaylı yoldan dahi olsa Taliban'ın kullanımında olan tüm mal varlığının dondurulması kararı alınmıştır (Security Council Resolution, 1267 Nolu Karar).

Devletlerin aldığı etkili önlemlerle ilgili bilgi alabilmek ve alınan önlemlerin insani etkileri ile ilgili konseye rapor yazmakla görevlendirilen konseyin tüm üyelerinden oluşan bir komite kurulmasına karar verilmiş ve tüm devletlerden 4.Paragrafta açıklanan yaptırımlarla ilgili kurulan komiteye 30 gün içerisinde rapor vermelerini istenmiştir.

1214 ve 1267 kararının giriş kısmında Taliban tarafından işlenen kız çocuklarına karşı ayrımcılık, insan hakları ihlalleri, uyuşturucu trafiği ve Mezar'ı Şerif saldırılarındaki sorumluluk belirtilmiştir. Tüm bu olumsuzluklar hakkında yorum yapılmaksızın Usame Bin Ladin'in teslimine ilişkin yükümlülüğün yerine getirildiğine dair Genel Sekreter'in Güvenlik Konseyi'ne sunacağı raporun ardından alınan önlemlerin sona ereceğinin belirtildiği 14. paragraf Güvenlik Konseyi'nin verdiği çabanın ne için olduğu konusunda şüphe uyandırmaktadır (Security Council Resolution 1214 Nolu Karar).

1267 kararından sonraki 2000/1333 nolu karar ile Güvenlik Konseyi 1267deki hususlara ek olarak üye devletlerden Taliban bölgesine askeri içerikli malzeme temini ile bununla alakalı teknik yardım ve eğitim gibi faaliyetlerde bulunmamalarını, Taliban bölgesindeki diplomatik misyon seviyelerini indirgemelerini ve kendi sınırlarındaki Taliban ofisleri ile Afgan Ariana Havayolları ofislerini kapatmalarını istemiştir. El-Kaide organizasyonunu da içerecek şekilde Usame Bin Ladin ve yandaşlarının hesaplarının gecikmeksizin dondurulması da yine bu karar da belirtilmiştir (Security Council Resolution, 1333 Nolu Karar).

Terörizmin beslendiği uyuşturucu ticaretinin önünün alınması maksadı ile devletlerin Taliban kontrolündeki Afganistan'a kimyasal asit anhidrit satış ve transferi de bu kapsamda yasaklanmıştır. Silah ambargosu ve terörist kampların kapatılması ile ilgili bir uzmanlar komitesi kurulması ile komitenin konseye 60 gün içerisinde vereceği raporla gözlem ve önerilerini belirtmesi 15. Paragraf altında istenmiştir.

1267 nolu karar gibi 1333 nolu kararda 23. paragrafında Usame Bin Ladin'in teslimine ilişkin madde ile terörist kampları önleyici tedbirler alınması talebi ile kampların kapatıldığının Birleşmiş Milletlerce onaylanmasından sonra yaptırımlara ilişkin olan 5, 8, 10 ve 11.maddedeki önlemlerin sonlandırılacağını belirtmiştir (Security Council Resolution, 1333 Nolu Karar).

Güvenlik Konseyi'nin Usame Bin Ladin ve El Kaide ile mücadelesi üzerine devam eden 11 Eylül saldırılarının öncesindeki kararlarının sonuncusu ise 30 Temmuz 2001 tarihli olan 1363 sayılı karardır. Bu kararda Güvenlik Konseyi 1267 Komitesi ile ilgili bir yapılanmaya gitmiştir. Bu yapılanma içerisinde adil coğrafi dağılım ilkesine göre oluşturulacak, New York'ta görev alacak, başkanı da dâhil olmak üzere 5 uzmandan oluşan 1267 ve 1333 nolu kararların uygulandığının izlenmesi için bir '*Gözlem Grubu*' kurulması istenmiştir. Gözlem grubunun koordinesinde çalışacak Taliban'la sınır komşusu olan devletlerde görevlendirilerek bu devletlerle sıkı ilişkiler içerisinde bulunacak gümrük, terörle mücadele ve sınır güvenliği konularında uzman 15 üyeden oluşan "Yaptırımları Uygulama Destek Ekibi"de ayrı olarak oluşturulacaktır (Security Council Resolution 1363 Nolu Karar).

Gözlem Mekanizmasının ne şekilde işleyeceğinin belirtilmesinin yanında toplam 15 personelden oluşan bu ekip için ayrıca ülkelerin de katkıda bulunacağı personel, donanım, hizmetler ve diğer giderler gibi ihtiyaçların karşılanması için bir fon oluşturulması da BM Genel Sekreterliği'nden özel olarak istenmiştir (Security Council Resolution, 1363 Nolu Karar).

11 Eylül saldırıları sonrası Güvenlik Konseyi 12 Eylül günü aldığı 1368 sayılı kararı ile saldırıları kınamıştır (Security Council Resolution, 1368 Nolu Karar).

Sanıldığı gibi aksine Güvenlik Konseyi Londra, İstanbul ve Madrid saldırılarına aynı günlü kınama kararı almış olmasına rağmen 11 Eylül saldırıları için 1 gün sonrası tarihli bir karar almıştır. Fakat kararın alındığı tarih ve saatin değil saldırıların sonrasında seçilen eylem planı ve saldırı merkezlerinden birinin BM merkez binasına yakınlığı daha fazla önemlidir. Güvenlik Konseyi'nin saldırıların 17. Gününde 28 Eylül 2001'de almış olduğu 1373 Nolu karar ise El-Kaide özelinde terör eylemlerinin neden olduğu uluslararası barış ve güvenliğin tehdidine karşı uluslararası işbirliği üzerinedir. Karar giriş metninde Genel Kurulun 1970/2625 nolu dostça ilişkilerle ilgili aldığı karara atıf yaparak devletlerin başka bir devlete karşı terörist olayları organize etmek, kışkırtmak, yardım etmekten kaçınma görevi olduğunu duyurmuştur. Tüm devletlere birtakım bağlayıcı hükümler getirmeyi amaçlayan karar içeriğinde terörizmin kaynaklarının önlenmesi, terörist saldırılarda bulunanlara güvenli alan sağlamaktan kaçınılması, devletler arasında erken uyarı amaçlı bilgi değişimi yapılması, terörist hareketleri engelleyici etkili sınır kontrolleri

yapılması, sahte kimlik ve pasaportları önleyici tedbirler alınması gibi tedbirler öngörülmüştür. Devletleri 1999 tarihli terörizmin finansmanının önlenmesi sözleşmesine taraf olmaya çağıran karar ayrıca devletlerden mülteci statüsü tanımadan önce kişinin hakkında terör eylemine katılıp katılmadığından emin olunmasını ve bu çeşit terörist eylem hareketinin siyasi sığınma hakkının faillerince istismar edilmediğinin saptanmasını istemiştir. Siyasi hareketlerin teröristin iadesi için bir gerekçe olarak kabul edilemeyeceği de ayrıca belirtilmiştir (Security Council Resolution, 1373 Nolu Karar).

1373 sayılı karar 6. paragrafında Güvenlik Konseyi'nin tüm üyelerinden oluşan kararlarının uygulanmasını izlemek için bir komite kurulmasını ve devletlerin komiteye rapor vermesini istemiştir.

12 Ekim 2001 ve 1377 nolu kararda ise 1373 komitesini "Counter-Terrorism Committee" olarak adlandırmıştır. Uluslararası terörizm algılarının 21.yy barış ve güvenliği için en ciddi tehlike olduğu bildirilerek her nerede ve her kim tarafından işlenirse işlensin terörizmin hiçbir türü ve yansıması hareketinin affedilemez ve bir suç olduğu tekrar edilmiştir. Terörizmin masum insanların hayatlarını, insanlığın güvenliğini, tüm devletlerin sosyal ve ekonomik gelişimi ile küresel huzuru tehdit ettiği üzerinde durulmuştur (Security Council Resolution, 1377 Nolu Karar).

1267 kararlarının yaptırımı ile ilgili olarak çıkarılan 1452 ve 1455 nolu kararlarda ise devletlerin komiteye gönderdiği isim ve tanımlama listelerinin güncellenmesi ve devletlerin komite ile işbirliği içerisinde olması ile 1267 komitesinin de 1373 Komitesi ile bilgi alışverişinde bulunarak koordinasyonun sağlanması belirtilmiştir (Security Council Resolution, 1455 Nolu Karar).

20 Ocak 2003 gün ve 1456 nolu karar nükleer, kimyasal ve biyolojik ölümcül araçlara terörist erişimi olduğuna dair ciddi ve gelişen bir tehlike bulunduğuna, küreselleşen dünyada gelişmiş teknoloji, kaynak ve iletişime ulaşmanın teröristler için giderek kolaylaştığına dikkat çekmiştir. Terörizmin sadece bütün devletlerin, uluslararası ve bölgesel kuruluşların aktif katılımı ve çabalarını ikiye katladığı kapsamlı bir yaklaşım tarzı ile Birleşmiş Milletler ve uluslararası hukuk uyarınca mağlup edilebileceğine vurgu yapılmıştır. Daha önceki kararlarda olduğu gibi bu kararda da 1267 kararları ve sıralı diğer kararların gözlemlenmesi, yaptırımların

sağlanması ve öneriler üzerinde durularak ülke raporlarında CTC tarafından belirtilen zamanlamalara uyulması istenmiştir (Security Council Resolution, 1456 Nolu Karar).

30 Ocak 2004 tarih ve 1526 sayılı karar yine daha önceki kararlara atıf yaparak El-Kaide ve Taliban hakkında 1267 komitesinin güçlendirilmesi maksadıyla 18 ay süreli New York merkezli 8 kişiden fazla olmamak üzere ‘*Analitik Destek ve Gözlem Ekibi*’ kurulmasını kararlaştırmıştır. Gözlem ekibinin terörle mücadele ve ilgili yasalar, terörizmin finansmanı ve uluslararası finans işlemleri, teknik bankacılık, alternatif havale sistemleri, yardımlar, kurye kullanımı, limanları da kapsayacak şekilde sınır kuvvetleri, silah ambargoları, ihracat kontrolü ile uyuşturucu trafiği gibi bir ya da birkaç konuda uzmanlık alanına sahip olması gerektiği belirtilmiştir (Security Council Resolution, 1526 Nolu Karar).

1535 nolu kararda 1373 kararlarıyla ilgili olarak bazı devletlerin uluslararası insan hakları, mülteci ve insancıl hukukla ilgili uluslararası sözleşmelere adaptasyonuna ilişkin yardıma ihtiyaç duyduklarına vurgu yapılmıştır. 1373 kararlarının özel doğası gereği devam eden terörizm tehdidine karşı önemli rol oynadığı ve 1373 komitesinin güçlendirilmesine ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir. Bununla ilgili 2007 yılı itibariyle görev süresi dolacak, Güvenlik Konseyi üye ülkelerinden bir başkan ve yardımcılarından oluşan “Terörizmle Mücadele İcra Direktörlüğü-CTED” kurulması kararlaştırılmıştır. Kararda CTED’nin kurulma gerekçesi olarak da CTC’nin yeteneklerini geliştirmek ve etkili olduğu görülen kapasite geliştirme çalışmalarının devamını sağlamak gösterilmiştir (Security Council Resolution, 1535 Nolu Karar).

1566 sayılı karar CTED’nin tam operasyonel konum alacak şekilde yapılması konusunda Güvenlik Konseyi’ni bilgilendirmesini Genel Sekreterden talep etmiştir. Ayrıca devletlerin CTC, CTED, 1267 El-Kaide/Taliban Yaptırımlar Komitesi, Analitik Destek ve Yaptırımları İzleme Ekibi ve 1540 komitesi ile komitelerin ise birbirleri ile irtibatlı ve işbirliği içerisinde olmaları hususunda çağrıda bulunmuştur. 1566 kararının en önemli özelliğinden birisi tanımlama sorununda yaşanan ve daha önceki kararlarda belirtilen terörle mücadeleye ilişkin alınan önlemlerin diğer uluslararası anlaşmalarla adaptasyonu sürecine yardımcı olmaya çalışmasıdır. Karar bu kapsamda 3. paragrafında belirttiği şekilde terörü suç olarak tanımlamaktadır.

“Sivillere karşı işlenenlerde dâhil olmak üzere ölüm ya da ciddi yaralamaya neden olmak, veya halkın genelinde, belirli kişiler ya da belirli gruplar üzerinde terör durumu oluşturmak amacıyla rehin almak, nüfusu sindirmek veya bir hükümet yada uluslararası bir organizasyonu bir şeyi yapmak yada yapmamaktan kaçınmaya zorlamak, terörizmle ilişkili uluslararası anlaşmalar ve protokoller kapsamında suç olarak tanımlanmış olup siyasi, felsefi, ideolojik, ırksal, etnik, dinsel veya diğer benzer nitelikler yoluyla haklı gösterilemez, tüm devletlerin bunu önlemesi gerekir ve eğer önleyemedi ise bu tarz fiilleri ağırlığıyla orantılı ceza ile cezalandırmalarını sağlamalıdır.” (Security Council Resolution, 1566 Nolu Karar).

Bu tanımın uluslararası sözleşmelerde geçen tanımlamalardaki şekline benzer bir yapıya sahip olmamasına ve aynı tanımlamanın daha önceki kararlarda ve anlaşmalarda da parça parça kısımlar halinde ele alınması rağmen nihayetinde 1566 sayılı Güvenlik Konseyi kararının 3.paragrafındaki hepsini bir madde altında toplayan şekline bürünmesi, BM’in terörle mücadele algısındaki terör tanımının nihai şeklini göstermesi açısından önemlidir.

Güvenlik Konseyi 1617 sayılı kararıyla da El-Kaide, Usame Bin Ladin, Taliban ve yandaşlarının internet dâhil çeşitli medya kanallarını kullanması konusunda endişeleri dile getirmiş, bu kişi ya da gruplarla ilgili olarak kayıp ve çalıntı seyahat dokümanları hususunda Interpol veri tabanının kullanılmasının teşvik edilmesi istenmiştir (Security Council Resolution, 1617 Nolu Karar).

Konsey El-Kaide ve yandaşlarının İnsan Destekli Hava Savunma Sistemleri ile ticari olarak temin edilebilen patlayıcı, kimyasal, biyolojik, nükleer silah ve materyalleri olası kullanımına ilişkin kaygılarını ifade ederek devletlerden birtakım hususlarda önlem almalarını istemiştir. Buna göre üye devletler 1267 ve 1333 kararlarına istinaden tutulan güncel listelere göre listede ismi olanların malvarlıklarını donduracak, topraklarına giriş çıkışlarını engelleyerek kendi ülkelerine dönecek şekilde sınır dışı edecek ve listedeki kişilerin teknik destek ve yardım da dâhil askeri kaynaklara erişimini engelleyecektir. Ayrıca tüm üye devletlerden Finansal Hareket Görev Gücü’nün kara para aklama üzerine 40 önerisi ile terörizmin finansmanı üzerine 9 özel önerisini uygulamalarını istemiştir. Genel Sekreterden ise Interpol-BM arasındaki işbirliğini güçlendirecek gerekli adımları atması talep edilmiştir. Yine karar doğrultusunda 1267 Komitesi altında çalışan

gözlem ekibinden El-Kaide'nin değişen yüzü ile ilgili çalışma yaparak bu yeni yüzü karşılayacak önlemleri belirtir rapor yazması talep edilmiştir (Security Council Resolution, 1617 Nolu Karar).

1699 sayılı karar, 1267 El-Kaide Komitesi ile Interpol arasındaki gelişen ilişkiye dikkat çekerek, Interpol'ün komiteye daha iyi ve etkili araçlar sağlaması konusunda BM ve Interpol arasında işbirliği için gerekli adımların atılmasını Genel Sekreter'den ve Interpol'ün sunduğu 7/24 polis birimleri arasındaki iletişim sisteminin alınan önlemlerle ilgili olarak kullanılmasını da üye devletlerden istemiştir (Security Council Resolution, 1699 Nolu Karar).

1730 sayılı karar yaptırımlar listesine girmiş kişi grup veya kuruluşların liste dışı kalmalarını sağlayan düzenlemeye ilişkindir.

1822 sayılı karar ile uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasında yaptırımların önemli bir araç olduğu vurgulanarak yaptırım komitesi olan 1267 komitesinin bünyesindeki gözlem ekibinin görevini genişletmek amaçlanmıştır. Bu anlamda 1267 sayılı karara istinaden kurulan gözlem ekibinden bilgi paylaşımını hızlandırıcı hususlarda bölge toplantıları vasıtasıyla üye devletlerin istihbarat ve güvenlik servislerinin bilgisine başvurması istenmiştir. Aynı zamanda ekibin özel finans sektörü temsilcileriyle de malvarlığının pratik olarak dondurulması ile ilgili önerilerin geliştirilmesi hususunda bilgi paylaşımında bulunması istenmiştir (Security Council Resolution, 1822 Nolu Karar).

3.6. Birleşmiş Milletlerin Uluslararası Terörizmle Mücadeledeki Önemi

Günümüz savaş anlayışının daha eski tarihlerle arasında gerçekleşme amacı açısından büyük farklılıkları bulunmaktadır. 1600'lü yıllardaki savaşı Hugo Grotius "bir toplumun, bir ulusun veya devletler topluluğunun isteklerini diğer bir ulus ve devletler topluluğuna zorla kabul ettirmek amacıyla giriştikleri bir mücadele" şeklinde tanımlamaktadır. (Aslan, 2008:247) Latince "bellum" kelimesinin en eski formu olarak bilinen "duellum" da "duo" ön eki ile iki devlet arasında gerçekleştiğini ispatlamaktadır (Partridge, 2013). Çok daha önceleri iki taraf arasındaki gerçekleşen savaşların 1914 ile 1945 yılları arasında çok taraflı katılım ile icra edilmiş olduğu ve bu dönemdeki savaşların klasik tanımdan uzaklaşarak dünya savaşı olarak adlandırılmış olduğu görülmektedir. 1914 ile 1918 yılları arasındaki I.Dünya

Savaşı'nın sebep olduğu açlık, hastalık, kaza ve Türkiye'nin Kurtuluş Savaşı ile Rusya'daki iç savaşı içermeyen bir hesaplama göre İtilaf devletlerinin 5.662.386 ve ittifak devletlerinin ise 4.005.979 olmak üzere toplamda 9.668.365 askerinin ölümüyle sonuçlandığı bilinmektedir (Spencer, 2005). Sivil ölümlerinin dâhil edildiği 2.Dünya Savaşı ise yaklaşık 60 milyon insanın ölümüne neden olmuştur (Weinberg, 1994).

Savaşın kaçınılmaz olmadığı gibi uluslararası ortamın anarşik özelliği ortadan kaldırıldığı takdirde önlenebileceği veya azaltılabileceği konusunda görüşlere rastlamak mümkündür. Aynı düşünceye sahip olan Arı (2010) savaş ve adaletsizlik gibi uluslararası sorunların bireysel girişimlerle önlemenin mümkün olmadığı kanaatinde olup, uluslararası toplumda savaş ve benzeri sorunlara yol açan anarşi ortamını ortadan kaldırmak için kurumsal düzenlemelere gidilmesi gerektiği fikrindedir.

I. Dünya Savaşı sonrası Briand Kellog Paketi'nin yasakladığı savaş 2. Dünya Savaşı sonrasında düzenlenen BM Şartı'na da konu olmuş ve 'Biz Birleşmiş Milletler halkları bir insan yaşamı içinde iki kez insanlığa tarif olunmaz acılar getiren savaş felaketinden gelecek kuşakları korumaya' diye başlayan önsözünde ima edilmiştir (United Nations Charter). BM savaşları önleme misyonunu, şartın 1.maddesinde uluslararası barış ve güvenliği korumak ve bu nedenle barışın uğrayacağı tehditleri önlemek ve bunları boşa çıkarmak, saldırı ya da barışın başka yollarla bozulması eylemlerini bastırmak da dâhil olmak üzere geniş çaplı olarak belirtmiştir. BM şartı, önsöz, 53, 77 ve iki kez de 107.maddede olmak üzere 'savaş' terimini toplamda 5 kez sadece I ve II. Dünya Savaşlarının bahsedildiği anlarda kullanmıştır. Savaşın tanımına ilişkin bir tanımda bulunmayarak savaş kelimesi yerine de kuvvet kullanma anlamına gelen "use of force" kelimesini kullanmayı tercih etmiştir (United Nations Charter). BM Şartının üstün hukuk kuralları arasında bulunan 2.maddesinin 4. paragrafı ise üye devletlere kuvvet kullanma tehdidi veya kuvvet kullanılmasına başvurmaktan kaçınmak gibi bir cümle kullanarak genel anlamda savaşı yasaklamıştır (Acer ve Kaya, 2011).

BM Şartı'nın belirlemiş olduğu savaşları önleme misyonunun BM örgütü tarafından başarı ile gerçekleştirildiği iddia edilmektedir. 2007 yılında BM Genel Sekreteri olan Ban Ki-Moon görev yaptığı dönemi açıkladığı görev tanımı ve

öncelikleri konuşmasında Birleşmiş Milletler' in neler yapabileceğini geçen 62 yılda kanıtladığını ve savaşa son verdiğini belirtmiştir. (BM Ankara, 15.04.2013) Dünya Savaşı gibi çok büyük kayıplar verdimse dahi yaşanan Kore Savaşı, Vietnam Savaşı, İran-İrak Savaşı gibi savaşlar ve çatışmaları gözlemlemek mümkündür. Doğal olarak BM sonrası gerçekleşen ve Konsey Kararlarına konu olan bu tarz müdahalelerin BM öncesi dönemde gerçekleşen savaşlardan farklı olarak savunma amaçlı olarak değerlendirildiği sonucu Ban Ki-Moon'un sözlerinden de anlaşılabılır. Savaşa izin veren 'Jus Ad Bellum' kuralları ise savaş hukuku kurallarından ziyade haklı savaş kavramını ortaya çıkarmaktadır. BM Şartı'nın kuvvet kullanma ilkesinin bir istisnası olan 51.maddesi ise Güvenlik Konseyi'nin gerekli önlemleri alacağı ana kadar geçen süre içerisinde silahlı saldırıya uğrayan devletin meşru savunma yapmasına müsaade etmektedir.

Uluslararası uyumsuzlukların uluslararası adalet, barış ve güvenliği tehlikeye düşürmeyecek şekilde barışçıl yollarla çözülmesinin buyruk kural 'Jus Cogens' özelliği kazanmış olmasına rağmen, BM şartının 2.Maddesinin 3. Paragrafında belirtilen bu madde hükmünden sorunların mutlaka çözülmesi gerektiği çıkarımına ulaşmak mümkün değildir. (Acer ve Kaya, 2011).

Kuvvete başvurma istisnalarının sınırlı sayıda bulunması, devletleri savaş sayılmayan uluslararası hukuka uygun birtakım kuvvet kullanma yöntemleri aramaya sürükleyecektir. Haklı savaş teriminin neden olduğu meşru müdafaa'nın ötesinde terör ve iç isyan adlarıyla yaşanan askeri ve silahlı çatışmaları soğuk savaş dönemi ve sonrasında gözlemlemek mümkündür. BM Şartı düzenlendiği dönemlerde terör örgütlerinin 11 Eylül saldırısında olduğu gibi kuvvet kullanma ihtimali düşükken bugün gelinen noktada kitle imha silahlarını dahi kullanabildikleri düşünülmektedir. Bu kapsamda şartın imzalandığı 1945 yılında sadece devletler arasındaki kuvvet kullanımına dair ilişkileri düzenleyen maddelerin devlet dışı örgütlerle ya da devlet destekli terörizm hareketleri ile mücadele esnasında ne şekilde yorumlanacağına dair tereddütler ve görüş farklılıkları bulunmaktadır.

Klasik söyleme göre uluslararası ortamın çıkar amaçlı bir yapıda olduğu düşünülürse devletler doğrudan kuvvet kullanımı yasaklandığı için diğer devletler üzerinde gerçekleştirmek istedikleri emelleri farklı ve dolaylı yollardan gerçekleştirmek isteyeceklerdir. Bunun da uluslararası hukukun düzenlemekte

yetersiz kaldığı açıklardan faydalanılarak farklı metotlarla yapılacağı kaçınılmaz bir sonuç olduğu gibi, 11 Eylül saldırılarına benzer şekilde gerçekleştirilebilecek bir saldırının maliyeti açısından bir savaşla karşılaştırılamayacak kadar da ucuz bir yoldur. El-Kaide benzeri kendi finans ağını kurduğu iddia olunan uluslararası terör örgütleri olduğu gibi devletlerin desteğiyle örgütlerce gerçekleştirilen terör olaylarının da varlığı açıktır. Taşdemir (2006) devlet desteğiyle gerçekleşen bir dolaylı saldırıyı düşük yoğunluklu savaş ya da yeni bir savaş şekli olarak adlandırılmaktadır.

Gerek devletlerin terörist örgütleri günümüz modern savaş aracı olarak kullanması gerekse uluslararası faaliyet gösteren terörist örgütlerin sınır aşan eylemlerle devletleri tehdit etmesi neticesinde uluslararası barış ve güvenliğin tehlikeye düşürüldüğü anlaşılmaktadır. Tehlikenin boyutu ve ne şekilde ciddi bir anlam ifade ettiği ise konunun Güvenlik Konseyi'nce algılanan boyutu ile ölçülmektedir. Dolayısı ile konseyin aldığı kararlar ve yetkilendirildiği BM Şartı'nın incelenmesi konseyin tehlike algısını gösterecektir. BM'nin dünya barışına hizmet eden en yetkili kuruluş olmasının sebebi de kuruluşundan itibaren icra görevini ifa eden Güvenlik Konseyi'nin yetkilendirilmesinde yatmaktadır.

3.7. Önümüzdeki Yıllarda BM'nin Terörizmle Mücadeledeki Rolü

BM Şartı, giriş kısmında yer alan bir insan yaşamı içerisinde iki kez insanlığa tarif olunamaz acılar getiren savaş felaketinden gelecek nesilleri korumaya cümlesi ile başlamaktadır (Birleşmiş Milletler Anlaşması).

Savaşın günümüz açısından tezahürü niteliğine bürünmüş şeklinin tam olarak terörizm olduğunu söylemek güç olsa dahi en azından ilgilendirdiği ülkelere düzenli orduların gerçekleştirdiği savaşların getirdiği acılar kadar acı getirdiğini söylemek yerinde olacaktır. Ayrıca savaşında ikili ya da çok taraflı olarak BM Şartı'nın imzalanmasından sonraki tarihi süreçte de kimi zamanlar karşımıza çıktığı görülmüştür. İran-Irak Savaşı, Kore Savaşı, Vietnam Savaşı, Arap-İsrail savaşı ve benzeri örnekler bu süreçte verilebilecek örneklerdir. Belirtilen savaşlarla beraber iç savaşlar da hesaplanırsa günümüz savaşlarının dünya savaşlarında olduğu gibi milyonlarla ifade edilebilecek değerlerde ölümlere yol açtığını hesaplamak güç

olmayacaktır. Terörizm de ise hedefin çoğunlukla sivil insanlar olması sebebiyle verilen kayıpların sayısı daha fazla yankıya sebep olmaktadır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun terörizmle ilişkili düzenlediği sözleşme maddelerinin çekince konulabilmesine müsait oluşu ve devletlerin sıklıkla UAD'nin yargı yetkisine ilişkin konularda bu haklarını kullanması, düzenlenen sözleşmelerin yaptırım gücü açısından çok kuvvetli olamadığını göstermektedir. Devletler zaten istemedikleri maddelere de ayrıca çekince belirttikleri için bu genişlik terörizmle tam anlamıyla mücadele açısından çok önemli bir yol kat edilmesine engel olmaktadır. Bunun örneğini terörizm tanımını zımni olarak geçirmek maksadıyla konulan sözleşme maddelerinde bulabiliriz. Fakat devletler bu maddelerin kimi zaman insan haklarıyla, kimi zamanda 'kendi geleceğini tayin hakkı' ilkesi ile ters düştüğüne ilişkin çekinceler belirtmişlerdir. Terörist Bombalamaların Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi dikkate alındığında 165 devletin katılım gösterdiği 1997 tarihli sözleşmeye 2013 yılı Mayıs ayı itibariyle sadece 59 devletin imza attığı görülecektir. İmzacı devletler ve Güvenlik Konseyi üye devletleri de dâhil çok sayıda devletin de çekinceye bulunduğu açıktır (United Nations Treaties).

Uluslararası terörizmle ilgili diğer sözleşmelere bakıldığında durumun 1997 tarihli sözleşmeden çok da farklı olmadığı görülecektir. Terörist saldırılara hedef olan devletler dahi kendilerini bağlayıcı hükümler altına sokmak istemediği için Türkiye'nin diplomatik temsilci ve korunan kişilerle ilgili sözleşmesinde yaptığı gibi sözleşmeleri çok geç imzalayabilmektedir.

Tüm veriler dikkate alındığında BM Sözleşmelerinin çok geç işleyen bir mekanizma olduğu ve devletleri bağlanmak istemediği kurallara zorlayamadığı için de uluslararası terörizmle ilgili aktif bir yapı sergileyemediğini söylemek yanlış olmayacaktır. BM Şartı ve Genel Kurul'un yapısı değişmedikçe sözleşmelerin hızlı ve çekincesiz bir şekilde imzalanabileceğini düşünmek makul değildir. BM'nin geleceği hakkında sadece sözleşmelerin geç imzalanışı dikkate alınarak olumsuz bir yargıya kapılmadan önce karar organı olan Güvenlik Konseyi'nin gelecek açısından da değerlendirilmesi gerekir.

Güvenlik Konseyi aldığı kararlarda terörle ilgili net bir tanımlamada bulunamamıştır. Akademisyenler arasında da en fazla üzerinde durulan konu olmasına ve ülkelerin sözleşmelere çoğunlukla bu sebepten dolayı çekince

koymasına rağmen konu hala çözüm bulamamıştır. Plastik patlayıcıların işaretlenmesi sözleşmesinde anlamı gayet açık olan plastik patlayıcıya bile net bir tanımlama getirilmiş olmasına rağmen yapılan anlaşmaların hiçbirinde terörizme ilişkin net bir tanımlamada bulunulmaması ancak farklı nedenlerle açıklanabilir. Tanımın yapılmayışının nedenini yalnızca BM'nin yapmak istemediğine bağlamak hatalı olacaktır. Anlaşmaların uzun süren görüşmeler sonrasında hazırlandığı ve devletlerin imzasına sunulmadan önce Genel Kurul'da ve ilgili komite nezdinde görüşüldüğü ve tartışmalara neden olduğu düşünülürse konu daha iyi anlaşılacaktır. Devletlerin de tanımın yapılmayışında büyük payı olduğu yadsınamaz bir gerçektir. BM'nin tanıma ilişkin bir kısım temel kavramları yerleştirmeye çalıştığı sıralı sözleşmelerinde kavramlara ilişkin maddelerin bazı devletlerin itirazlarına uğradığı görülmektedir. Plastik patlayıcının tanımıyla ilgili maddeye çekince koymayan devletlerin, terörün tanımına olanak sağlayan siyasi, ideolojik, dini, etnik hiçbir nedenle haklı gösterilemeyeceğine ilişkin maddesine çekince koymalarını mantıklı bir şekilde izah etmek güçtür. İnsan hakları, fikir ve vicdan özgürlüğü gibi masum düşünceler neden gösterilerek çekince konulan terörün tanımına ilişkin kavramlar aslında bazı devletlerin tanım yapmak istemedikleri gibi kendilerinin de masum olmadığı inancını ortaya koymaktadır.

Diğer taraftan Güvenlik Konseyi sözleşmelerin aksine devletler üzerinde baskı unsuru oluşturabilecek bir duruma sahiptir. Sudan, Libya, Irak ve Afganistan'daki Taliban rejimine ilişkin alınan yaptırım kararı örnekleri devletlerin kararların aksi yönde hareket etmesi halinde bu tarz bir yaptırıma maruz kalabilecekleri ihtimalini doğurmakta ve devletler böyle bir yaptırıma maruz kalmamak düşüncesiyle hareket etmektedirler.

BM Şartı'nda ayrıca daha önce de belirtildiği gibi Güvenlik Konseyi hızlı karar alabilme özelliği ile uluslararası terörizmle ilgili aktif bir rol oynayabilecek yapıdadır. Fakat uluslararası terörizmle ilgili konsey kararlarının analizi alınan kararların genel değil özel amaçlı olarak kullanıldığına işaret etmektedir. Güvenlik Konseyi'nin aynı yapı ile hareket etmeye devam ettiği takdirde bundan sonraki kararlarında da aynı özel amacı taşıyacağı açıktır.

Özel amaçlı dahi olsa karar alınabilmesi ve uygulanabilmesi kısmen sevindiricidir fakat alınan kararlara dikkat edildiğinde konsey önce bir olayın vuku bulmasını beklemiştir. El Kaide olaylarında olduğu gibi önce elçilik saldırıları gerçekleşmiş, ardından eylem kınanmış sonra yaptırım kararı alınmış ve sonraki kararda uygulanmasını takip için komiteler kurulmuştur. Yaptırımların uygulanması yeterli gelmedi ise yeni yaptırımlar alınmış ve uluslararası örgütlerle aktif paylaşım ve işbirliğine gidilmiştir. Tüm bu işlem basamakları sadece bir yıl içerisinde gerçekleşmemiş ve etkili sonuçların alınabilmesi için 1998’ den eylem sayısının azaldığı 2006 yılına kadar 8 senelik bir çalışma uygulanmıştır. Lockerbie davasının iki sanığı bile uzun uğraşlar ve yaptırımlar sonucunda yargılanabilmiştir. Olaylar karşısında geçen süreçler dikkate alındığında konsey kararlarının çağımız olaylarının hızına ayak uydurduğu ileri sürülemez. Konseyin çabaları genel olarak olayların oluşundan sonra başlamakta ve sadece devamını engelleyerek faillerini cezalandırma amacı gütmektedir. Aktif önleyici tedbirlere ilişkin karar alma konusunda yaptırımlar kadar başarılı olamayan Güvenlik Konseyi 1945 yılındaki yapısıyla günümüzde dahi eleştiriliyor ise aynı yapıyla geleceğe ilişkin umut verici olarak nitelendirilemez.

Konseyin etkin karar almada gecikmesi son zamanlarda üye bazı devletlerden de yoğun eleştiri almaktadır. Nitekim Yeni Zelanda Dışişleri Bakanı Suriye’de gerçekleşen 25000 insanın ölümünden dolayı harekete geçmediği iddiası ile 29 Eylül 2012 tarihinde BM merkezinden Güvenlik Konseyi üyelerine veto haklarını bırakmaları hususunda çağrıda bulunmuştur. (United Nations News Center, 24.05.2013) BM Şartına istinaden Güvenlik Konseyi’ne verilen yetkiden sağlanması düşünülen fayda sadece hız ve etkinlik ise devam eden İsrail-Filistin sorunundan, Yeni Zelanda Dışişleri Bakanı’nın belirttiği Suriye sorununa kadar hız ve etkinlik ile ilgili örneklendirilebilecek birçok konu tartışmaya açılabilir. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın da Güvenlik Konseyi’nin reforme edilmesi gerektiği, mevcut uluslararası sistemin adil olmadığı ve dünyanın kaderinin Güvenlik Konseyi üyelerinin dudakları arasında olduğuna dair söylemleri mevcuttur. Başbakan Güvenlik Konseyi’nin daimi üyeleri arasında her kıtanın eşit temsil edilmediği gibi her dinin de mensubu olmadığını belirtmiş ve İslam’ın barış kökünden gelen bir isim olması sebebi ile terörle yan yana anılamayacağına dikkat çekmiştir (Sabah). BM Güvenlik Konseyi’nin veto yetkisine Afrika ve Ortadoğu’dan çok sayıda devlet başkanı

tarafından itirazlarda bulunulduğu gibi belirtilen reform istekleri yeni başlamış bir olguda değildir. 1992 yılından itibaren konu hakkında çalışmalar halen Genel Kurul bazında devam etmekte olup herhangi bir değişiklik görülmemektedir (United Nations General Assembly).

Konsey 1377 nolu kararında terörizmi uluslararası barış ve güvenliğin en büyük tehdidi olarak belirtmiştir. Haşîşiler döneminde terör oluşturmak için ihtiyaç duyulan silah sadece bir hançer iken, 1970’li yıllar Asala döneminde ateşli silahlar ve patlayıcılar kullanılmaya başlanmıştır. El-Kaide ilk saldırılarında sadece patlayıcı ve ateşli silah kullanıyorken 11 Eylül ve sonrası dönemde insan destekli hava savunma füzeleri gibi ağır askeri silahlar ile uçaklar gibi erişimi zor olmayan özellikle terör amaçlı üretilmemiş araçları bile saldırı amaçlı olarak kullanmaya başlamıştır. 1995 yılında çoğunluğunu 20 ve 30 ‘lu yaş genç akademisyen ve öğrencilerin oluşturduğu Aum Shinrikyo örgütünün Tokyo ‘da gerçekleştirdiği sarin gazı saldırısı ise bir terörist örgüt tarafından kullanılan kitle imha silahının sivilleri tehdit ettiği ilk örnek olmuştur (Bal ve Özeren, 2010).

Terörizm kullandığı teknolojiyi sürekli yenilediğini ortaya koymuştur. Uluslararası terörizme karşı da BM ve organlarının bu anlamda kendini yenilemesi gerektiği düşünülmelidir.

Günümüz gelişmiş devletleri ellerinde bulundurduğu nükleer kapasite de düşünüldüğünde sahip oldukları silahlarla ile bir dünya savaşı gerçekleştirecek olsalar muhtemel ölümler beklide yüz milyonlarla hesaplanmak zorunda kalınacaktır. BM Şartı’nın engellemesi ve Güvenlik Konseyi’nin olası yaptırımları sebebiyle devletlerin belki de bu tarz bir savaşı başlatma ortamına erişmeleri çok uzak bir ihtimal gibi görünse de bu engel terörist örgütlerin bu tarz bir saldırıyı gerçekleştiremeyecekleri anlamı taşımaz. Taktik açıdan devletlerle çok büyük farklılıklar gösteren terörist örgütlerin kullandıkları saldırı metodu gibi böyle bir eyleme ilişkin alacakları karar da asimetrik olacaktır. Elde ettikleri ve gerçekleştirebilecekleri anda bu tarz bir saldırıyı kullanma ihtimalleri çok fazladır. 1995 senesinde gerçekleşen Tokyo saldırısı bunun küçük bir örneğidir. Bu tarz bir tehdit unsuru BM ve diğer ülkeler tarafından da düşünüldüğü için 115 ülke tarafından 2005 tarihli Nükleer Terörizmin Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme imzalanmıştır (United Nations Treaties)

Öte yandan sözleşme de kapsam itibariyle nükleer saldırılar ele alınmış fakat kimyasal, biyolojik ya da ölümcül diğer materyaller ile gerçekleşebilecek terörist saldırılar veya siber terörizm gibi konular üzerinde durulmamıştır. BM Genel Kurulu'nun gündemine de "Teröristlerin Kitle İmha Silahlarını Edinmesinin Engellenmesi İçin Önlemler" başlığı altında 2010 yılı itibariyle gerçekleşen 64.oturumda gelen konuya ilişkin herhangi bir uluslararası sözleşme yapılmamıştır (United Nations General Assembly).

SONUÇ

Birleşmiş Milletler, günümüzde küresel barış ve güvenliğin korunması konusunda en üye sayısı göz önünde bulundurulursa en kapsamlı uluslararası örgüttür. Araştırmamızda gerek Birleşmiş Milletlerin yapısı, gerekse uluslar arası anlaşmazlıklardaki etkinliği göz önünde bulundurulursa BM örgütünün sadece askeri tehditlerle değil aynı zamanda güvenlik açısından diğer tehditlerle de mücadele etmektedir. “Çevre güvenliği”, “sağlık güvenliği”, “gıda güvenliği”, “birey güvenliği”, “enerji güvenliği”, “doğal kaynakların güvenliği”, “demografi güvenliği” gibi alanlarda örgüt, özellikle uzmanlık kuruluşları aracılığıyla oldukça ciddi çalışmalar yapmaktadır. Askeri tehditler söz konusu olduğunda, tüm dünya örgütün kuvvet kullanma imkânları nedeniyle gözlerini BM’ye çevirmektedir (Karabulut, 2015).

Birleşmiş Milletlerin işlevselliğini arttırmak için BM Antlaşmasının değiştirilmesi artık kaçınılmaz bir hal almıştır. BM teşkilatının mevcut etkinliği tartışılmakta ve uluslar arası arenada oynadığı rol azaldıkça, işlevselliğini daha da yitirecektir. Ayrıca BM teşkilatı mevcut durumda ısrarcı olursa uluslar arası politikada merkez olma özelliğini kaybedebilir. BM’nin işlevsizleştirildiği bir ortamda, dünyanın değişik bölgelerindeki pek çok potansiyel kriz noktasında barışı korumak ve tansiyonu düşürmek de artık kolay olmayacaktır. Dünyada yaşanan bu gelişmeler Birleşmiş Milletler sistemini “de facto” değişmeye zorlamaktadır. Birleşmiş Milletlerin gerek yapısı gerekse aldığı kararlarda yaşanan ülkeler kişisel çıkar hesapları BM tipi yeni bir örgütün yapılandırılmasının yolunu açması beklenebilir. Fakat böyle bir örgütün mevcut konjoktürde oluşturulması zor gözükmektedir. Birleşmiş Milletlerin yapısı değiştirilmedikçe her zaman için düşünülen bir konu olabilir.

BM’nin kuruluşundan günümüze kadar bazı uluslararası anlaşmazlıklarda başarılı olurken, bazılarında ise ve özellikle de uluslararası güvenlik ve barış konularında büyük başarısızlıklar elde etmiştir. Örgütün başarısız olduğu konularda başarısızlığın ana sebebi olarak teşkilatın yapısı gösterilebilir. Veto yetkisine sahip olan ülkeler karar alınırken uluslar arası barış ve güvenlikten ziyade ulusal çıkarlarını

düşünmektedirler. Özellikle son yıllarda ABD'nin terörizmle mücadele ve kitle imha silahlarının yayılmasını engellenme gibi gerekçelerle BM kararlarıyla askeri müdahalelerde bulunması da diğer devletlerin örgütün ne kadar güvenilir olduğunu sorgulamalarını beraberinde getirmektedir. Karar alma sürecindeki bu sıkıntılar birçok sorunun çözülmesine engel teşkil etmektedir. Örgütün uluslar arası anlaşmazlıklara hızlı ve etkili çözüm bulabilmesi için Güvenlik Konseyi daimi üyelerinin imtiyazlarının Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından dengelenebilir bir yapıya kavuşturulması artık kaçınılmaz olarak görünmektedir.

BM teşkilatının geçmişte yaptıkları ve şu an yaşanan uluslar arası anlaşmazlıklardaki rolü dikkate alınınca BM'nin güvenilirliğini temelden sarsılmaktadır. Ayrıca sürekli olarak dünyanın farklı yerlerinden teşkilatın yapısına yönelik itirazlar yükselmektedir. Bu bağlamda genel olarak BM'nin reforme edilmesinden, Güvenlik Konseyi üyelik sisteminin değiştirilmesine ve mevcut daimi üyelere yenilerinin eklenmesi gerektiğine kadar pek çok konuda BM'nin geleceği tartışılmaktadır. Burada Türkiye son dönemlerde sesini yükselten ülkelerden biridir ve "dünya beşten büyüktür" sözüyle bu tepkisini ortaya koymaktadır. Fakat Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesi ulusal çıkarları sekteye uğraması ihtimalinden dolayı böylesi bir değişime gözünü kapamaktadır.

Uluslararası alanda devletlerin çıkarlarının birbirini kesmesi nedeniyle küresel barış bir türlü sağlanamamaktadır. Buna karşın yaygın bir savaşın neden olacağı büyük kayıplar uluslararası sistemi oluşturan devletleri çözüm arayışına itmiştir. Küresel bir örgüt çatısı altında toplanma girişimleri Birinci Dünya Savaşı yıllarından daha öncesine dayanmakla birlikte bu konudaki ilk önemli girişim Milletler Cemiyetiyle yapılmış, İkinci Dünya Savaşından sonra ise Birleşmiş Milletler kurulmuştur. Her şeyden önce bir Amerikan projesi olan BM, ayrıcalıklı konumda bulunan daimi üyeleri ABD, İngiltere, Fransa, Rusya Federasyonu ve Çin Halk Cumhuriyeti'dir. 2. Dünya Savaşı sonra dünyadaki siyasi dengelerin korunması amacıyla oluşturulan bu daimi üyelik sistemi o dönem için dünyadaki güç dengelerini yansıtsa da günümüz şartlarında bu devletlerden İngiltere, Fransa ve Rusya'nın dünya siyasetinde ağırlıkları azalmış durumdadır. Öyle ki bugün Almanya ve Japonya'nın ekonomik ve siyasi gelişmişlik düzeyleri bu devletlerden daha

fazladır. Bu bakımdan söz konusu daimi üyelerin günümüz dünyasında güç dengelerini yansıttığı söylenemez.

Birleşmiş Milletler İkinci Dünya Savaşının galiplerinin veto hakları nedeniyle adaletli olmayan bir işleyişe sahiptir. 1946 yılından günümüze kadar güçlü devletler veto haklarını sürekli kullanmışlardır. Özellikle Soğuk Savaş yıllarında vetoya sık sık başvurulması bu örgütü işlemez hale getirmiştir. Soğuk Savaş sonrası vetoya başvurular önemli oranda azalmasına rağmen devletlerin tutumları ulusal çıkarlar söz konusu olduğunda değişmektedir.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarını daimi üyelerin veto hakkını kullanmamaları şartıyla ve 2/3 çoğunlukla almaktadır. Yani bugün için 15 üyeli güvenlik konseyinde bir karar çıkabilmesi için aranan çoğunluk 9/15'tir. Esasında söz konusu oran teknik olarak doğru olsa da asıl eleştiri daimi üyelerin gösterdikleri tavırdan kaynaklanmaktadır. Çünkü daimi üyeler ulusal çıkarları söz konusu olduğunda, konu dünya barışını ilgilendirse bile adım atmamakta ve BM'ye de adım attırmamaktadır. Bir başka deyişle daimi üyeler sorunları kendileri çözmediği gibi veto yetkileri sayesinde komple BM teşkilatını da kilitlemek suretiyle diğer devletlerin sorunu çözmelerini de engellemektedir.

BM güvenlik konseyi kararı olmadan bir ülkenin başka bir ülkedeki bir soruna askeri güç kullanarak müdahale etmesi uluslararası hukuk açısından meşru görülmemekte müdahaleyi yapan devletin uluslararası kamuoyunda prestij kaybetmesine neden olmaktadır. Elbette bu durum güçlü devletler açısından bir sorun teşkil etmemektedir. Örneğin ABD'nin 20 Mart 2003'te güvenlik konseyi kararı olmadan Irak'ı vururken eli kolu bağlı, sessizce bekleyip, hiç bir karar alamaması BM bu tavrıyla; İtalya Habeşistan'ı ve Japonya Mançurya'yı işgal ederken sessiz kalan Milletler Cemiyeti'nin konumuna düşmüştür. Daimi Üyelerin BM Teşkilatı İçinde Orantısız Ağırlığa Sahip Olması: BM ilk kurulduğunda 51 devlet teşkilat içinde yer alıyordu. Bu dönemde daimi üye sayısı bu devletler için yeterli olarak görülse de günümüzde BM'ye üye devlet sayısı 193'e ulaşmıştır.

Bir başka deyişle BM'nin kapasitesi kuruluşuna göre yaklaşık 4 kat artmıştır. Toplam üye sayısı artarken daimi üyelerin sayısının artmamış olması açıkçası daimi üyelerin saygınlığını daha da katmerli hale getirmiştir. Zira bu üyelerin sahip olduğu veto yetkisi tüm üyelerin üzerinde uzlaştığı bir kararın alınmasını

engelleyebilmektedir. Veto imtiyazı kullanılmasa bile bu yetkiyi kullanma tehdidinin yapılması dahi, Konsey'den geçecek kararların daimi ülkelerin istediği formata çekilmesine yetmektedir. Veto yetkisi, BM Genel Sekreterinin seçilmesi ve BM Antlaşmasının değiştirilmesi gibi kritik meselelerde de devreye girmektedir. Bu durum, beş daimi üyenin tüm BM teşkilatı üzerinde orantısız bir ağırlığa ve güce sahip olması sonucunu doğurmuştur.

Güvenlik konseyine yapısına ilişkin birçok eleştiriler getirilmesinin yanında ülkeler kendi çıkarları doğrultusunda önerilerde getirmektedir. Örneğin, Almanya, Japonya, Hindistan ve Brezilya gibi ülkeler BM teşkilatının yeni daimi üyeleri olmak için büyük çaba göstermektedirler. Bunun dışında Türkiye'nin de içinde bulunduğu sayıları 50'den fazla olan Oydaşma İçin Birlik Grubu üyeleri de daimi üye sayısının arttırılmasından çok veto sisteminin kısıtlanması ve kararların konseydeki üyelerin çoğunluğuna göre alınmasını önermektedir. Bunun dışında Afrika Grubu olarak adlandırılan devletler ise, Güvenlik Konseyi'nin ağırlıklı gündeminin Afrika ülkeleri olmasına rağmen Afrika kıtasının Konsey'de yeterli oranda temsil edilmediğini ve en az 2 daimi üyeliğin kendilerine verilmesi gerektiğini savunmaktadır. Zira BM içinde üye devlet sayısı bakımından ilk sırada olmasına rağmen daimi üyelik dışında bırakılması dünya barışına hizmet etmemektedir. Diğer bir konu da daimi üyeler arasında Müslüman bir ülkenin olmayışıdır. Dört Hristiyan ve bir de Taoist ve Budist ülkenin olduğu küçük ve etkili bu masada Müslüman dünyasından bölgesel güce ulaşmış, demokratik değerleri benimsemiş ve bölgesel sorunlara çözüm arayan bir ülkenin yer alması gereklidir.

Tüm bu eleştiriler ve reform talepleri uzun yıllardan beri dile getirilse de değişim taleplerine karşı direnç gösterenlerin savundukları argüman üye sayısının artmasının ya da değişime uğratılmasının kaosa sebebiyet vereceğidir. Çünkü üye sayısının artması karar alınmasını daha da zorlaştıracaktır zira 5 daimi üye arasında bile karar almak zorken 9 veya 15 daimi üye arasında karar almak daha zor hale gelecektir denilmektedir.

Sonuç olarak BM kurulduğu günden bu güne kadar hemen hemen dünya gündeminde yer alan bütün sorunlara ilgi göstermiştir. BM her şeyden önce İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi gibi temel belgelerin ortaya konulması ve yaygınlaştırılması ve uygulanması konusunda önemli çalışmalara imza atmıştır.

Ayrıca BM sağlık, eğitim, temel hak ve 6zg6rl6kler, ticaret ve kalkınma, 6evre sorunları, kadın ve 6ocuk hakları gibi konularda 6ok 6nemli 6alışmalara imza atmış ve 6nemli organizasyonların kurulmasına 66nc6l6k etmiştir. Fakat 6te yandan kendi kendisiyle 6elişir bir şekilde Filistin-İsrail sorunu, Afganistan ve Irak 6rneklerinde olduğu gibi haklının değil de g666l6n6n yanında yer alması BM'e 6nemli oranda itibar kaybettirmiştir. Yaşanan tecr6beler BM gibi tarihin en b666y6k k666resel organizasyonunun işlerliğinin 6ncelikle G666venlik Konseyinin daimi 6yelerinin tutumlarına ve diğer 6ye devletlerin yaklaşımlarına bağlı olduğunu g666stermektedir. B666yle bir organizasyonun uluslararası sorunlarda daha aktif ve adilane rol oynayabilmesi i6in G666venlik Konseyi daimi 6yelerinin ayrıcalıklarının Genel Kurul tarafından dengelenebilir bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir. Sonu6ta genel bir değerlendirme olarak Birleşmiş Milletler (BM) 6rg666t6, eğitim, sağlık, 6evre sorunları vb. sosyal konularda son derece başarılı, ekonomik konularda kısmen başarılı, askeri 6atışmaları 6nlemede ise başarısı G666venlik Konseyi daimi 6yelerinin tutumuna bağlı olan k666resel bir 6rg666tt6r.

KAYNAKÇA

- Acer, Y. ve Kaya, İ. (2011). Uluslararası Hukuk, Usak Yayınları, Ankara.
- Aral, B. (2013). Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Eşitsizlik. *Analiz*, 72,1-28, (<http://file.setav.org>).
- Arı, T. (2006). “BOP, Orta Doğu ve ABD: Politika mı Yoksa Propaganda mı?”, *Global Strateji*, İlkbahar, Sayı:5, ss. 63.
- Bal, İ. ve Özeren, S. (2010). “Dünyadan Örneklerle Terörle Mücadele”, Usak Yayınları, Ankara.
- Balcı, A. (2010). “İsrail Sorunu: Ortadoğu’nun Gordion Düğümü”, (Der) Kemal İnât, Burhanettin Duran ve Muhittin Ataman, *Dünya Çatışmaları: Çatışma Bölgeleri ve Konuları*, İstanbul, Nobel Yayınları, Cilt: 1, ss.103.
- Bayraktutan, Y. ve Barış, S. (2005) , *Kuruluşundan Günümüze Uluslararası Para Fonu*, Bursa, Ekin Kitapevi.
- Bellamy, A.J, Williams, P. ve Griffin, S. (2004). *Understanding Peacekeeping*, UK, Blackwell Publishing Ltd., s.59.
- Birdişi, F. (2010). Birleşmiş Milletler (BM)’in Uluslararası Sorunları Önleyebilme Yeteneği (Preventives Ability of the United Nation (UN) About International Problems). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi (The Journal of International Social Research)*, 3(11), 172-182.
- Birleşmiş Milletler Anlaşması. (1945), T.C Resmi Gazete, 6092
- Birleşmiş Milletler Barış Koruma Operasyonları Resmi Sitesi, “United Nations Operation in Somalia II”. <http://www.un.org>, 8 Temmuz 2016.

Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Operasyonları Resmi Sitesi, “United Nations Transitional Authority in Cambodia”, <http://www.un.org>, 8 Temmuz 2016.

Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Operasyonları Resmi Sitesi, “United Nations Operation in Somalia I”, <http://www.un.org>, 2 Temmuz 2013.

Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Operasyonları Resmi Sitesi, “United Nations Transition Assistance Group (UNTAG)”, <http://www.un.org>, 11 Temmuz 2016.

Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Operasyonları Resmi Sitesi, “United Nations Observer Mission in El Salvador”, <http://www.un.org>, 16 Haziran 2016.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı. (1970). The Situation in Namibia”, <http://www.un.org>, 12 Haziran 2016.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı. (1989), “S/RES/632”, <http://daccess-ddsny.un.org>, 11 Temmuz 2016.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı. (1990). 660 nolu kararı, <http://www.un.org>, 12 Temmuz 2016.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı, (1992). “S/RES/733” Items Relating to the Situation in Somalia”, <http://daccess-ddsny.un.org>, 1 Temmuz 2016.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı, (1992), “Resolution 745” <http://www.daccess-ddsny.un.org>, 11 Temmuz 2016.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı, (1992). “S/RES/751”, <http://daccess-ddsny.un.org>, 1 Temmuz 2016.

Birleşmiş Milletler Kamu Bilgilendirme Dairesi. (1996). “Former Yugoslavia–UNPROFOR”, <http://www.un.org>, 25 Mayıs 2016.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı, (1992). “Resolution 729: Central America: Efforts Towards Peace”, <http://daccess-ddsny.un.org>, 12 Mayıs 2016.

Birleşmiş Milletler Kamu Bilgilendirme Dairesi. (1996). “United Nations Observer Mission in El Salvador”, <http://www.un.org>, 12 Mayıs 2016.

Blackburn, R. (2014). <https://www.academia.edu>, 8 Ağustos 2016.

Ciğer, M. (2013). “Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Operasyonları” *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>.

Coulon, J. (1998). *Soldiers of Diplomacy: The United Nations, Peacekeeping and The New World Order*, Çev. Phyllis Aronof, Howard Scott, Toronto/Buffalo/London, University of Toronto Press, s.72

Dayton Accords, “US Department Of State”, <http://www.state.gov>, 10 Haziran 2016.

Demircioğlu, B. (1999). “Kosova Ağlıyor” *Altınoluk İnternet Arşivi*, <http://dergi.altinoluk.com>, 15 Temmuz 2016.

Doyle, M.W, Johnstone, I. Ve Orr, R.C. (1997). *Keeping the Peace: Multidimensional UN Operations in Cambodia and El Salvador*, Cambridge, Cambridge University Press, ss.7-8.

Doyle, M.W. ve Sambanis, N. (2006). *Making War And Building Peace: United Nations Peace Operations*, Princeton/Oxford, Princeton University Press.

Dünya Bülteni. (2014). <http://www.dunyabulteni.net/avrupa/288783/ruanda-soykiriminda-fransanın-rolu-mercek-altında>, 8 Temmuz 2016.

Finlan, A. (2004). Essential Histories: The Collapse of Yugoslavia 1991-99, Oxford, Osprey Publishing Ltd., s.22.

Goulding, M. (1993). "The Evolution of United Nations Peacekeeping", International Affairs, 69(3), ss.451- 464.

Güçtürk, Y. (2014). "İnsanlığın Kaybı: Suriye'deki İç Savaşın İnsan Hakları Boyutu." <http://file.setav.org>, 1 Ağustos 2016.

Gün, Ö.R. (2002). Örgütlenme İlkeleri ve Örgüt Yönetimi Perspektifinden Birleşmiş Milletlerin Analizi, *Avrasya Dosyası, BM Özel*, 8(1),5-21. (<http://www.21yyte.org>).

Hasgüler, M. ve Uludağ, M.B. (2012), Uluslararası Ekonomik Kuruluşları, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Holden, S.E. (2012). Documentary History of Modern Iraq, University Press of Florida, Florida, page:266.

Karabulut, B. (2015). Birleşmiş Milletlerin Küresel Güvenlikteki Rolü ve Çevre Güvenliği Bağlamında Karadeniz Havzasındaki Faaliyetleri. *Karadeniz Araştırmaları*, Kış 2015, Sayı 48, s.43-58

Karns, M.P. ve Mingst, K.A. (2004). International Organizations: The Politics and Processes of Global Governance, Boulder/London, Lynne Rienner Publishers Inc., s.306

King, E.G. ve Wells, R.A. (2009), Framing The Iraq War Endgame, Palgrave Macmillan, New York, page:49.

Kütükçü, M.A. ve Erdal, S. (2011). Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararları, 1. Bası, Konya: Mimoza Yayın Dağıtım.

Macqueen, N. (2002). *United Nations Peacekeeping in Africa since 1960*, Great Britain, Pearson Education Limited, s.108.

Ntahiraja, B. (2012). "The Global and the Regional in the Responsibility to Protect: Where Dose Authority Lie", *The Journal Jurisprudence*, 15(1), 419-442.

Önal, H. (2010). "Amerika Birleşik Devletleri'nin Afganistan Politikasının Açmazları: Bölgesel Bir Analiz", *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 6(23), 43-71.

Özdemir, Ç. (2012). "Orta Doğu ve Arap Baharı (Türkiye Demokratik Bir Ülke Olarak Ortadoğu'da Model Olabilir mi?" *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>.

Partridge, E. (2013), *Origins: A Short Etymological Dictionary of Modern English*, 1.Baskı, Routledge, United Kingdom.

Pazarcı, H. (2000). *Uluslararası Hukuk Dersleri IV*, Ankara: Turhan Kitabevi..

Pazarcı, H. (2004). *Uluslararası Hukuk*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Rempel, T. (1997). "The Significance of Israel's Partial Annexation of East Jerusalem", *The Middle East Journal*, 51(4), 522-523.

Rivas, E.T. (1997). "Insurrection and Civil War in El Salvador", *Keeping the peace: Multidimensional UN operations in Cambodia and El Salvador*, ed. Michael W. Doyle, Ian Johnstone, Robert C. Orr, Cambridge/New York/Melbourne, Cambridge University Press, ss.209-226.

Sabah. (2013), "Erdoğan'dan BM'ye sert eleştiri" <http://www.sabah.com.tr>

Saraçlı, M. (2007), “Uluslararası Hukukta Terörizm” *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:11, ss.1049-1078.

Security Council. “Security Council Resolutions” <http://www.un.org>, 10.06.2016.

Security Council Resolutions. (1989). “ S/RES/635” <http://www.un.org>, 10.06.2016.

Security Council Resolutions. (1992). “S/RES/731” <http://www.un.org>, 10.06.2016.

Security Council Resolutions. (1992). “ S/RES/748” <http://www.un.org>, 10.06.2016.

Security Council Resolutions. (1993). “ S/RES/883” <http://www.un.org>, 10.06.2016.

Security Council Resolutions. (1996). “ S/RES/1044” <http://www.un.org>, 10.06.2016.

Security Council Resolutions. (1996). “ S/RES/1054” <http://www.un.org>, 10.06.2016.

Security Council Resolutions. (1998). “ S/RES/1214” <http://www.un.org>, 10.06.2016.

Security Council Resolutions. (1999). “ S/RES/1267” <http://www.un.org>, 10.06.2016.

Security Council Resolutions. (2000). “ S/RES/1333” <http://www.un.org>, 10.06.2016.

Security Council Resolutions. (2001). “ S/RES/1363” <http://www.un.org>, 10.06.2016.

Security Council Resolutions. (2001). “ S/RES/1368” <http://www.un.org>, 10.06.2016.

Security Council Resolutions. (2001). “ S/RES/1373” <http://www.un.org>, 10.06.2016.

Security Council Resolutions. (2001). “ S/RES/1377” <http://www.un.org>, 10.06.2016.

Security Council Resolutions. (2003). “ S/RES/1455” <http://www.un.org>, 10.06.2016.

Security Council Resolutions. (2003). “ S/RES/1456” <http://www.un.org>, 10.06.2016.

Security Council Resolutions. (2004). “ S/RES/1526” <http://www.un.org>, 10.06.2016.

Security Council Resolutions. (2004). “ S/RES/1535” <http://www.un.org>, 10.06.2016.

Security Council Resolutions. (2004). “ S/RES/1566” <http://www.un.org>, 10.06.2016.

Security Council Resolutions. (2005). “ S/RES/1617” <http://www.un.org>, 10.06.2016.

Security Council Resolutions. (2006). “ S/RES/1699” <http://www.un.org>, 10.06.2016.

Security Council Resolutions. (2008). “ S/RES/1822” <http://www.un.org>, 10.06.2016.

Sencerman, Ö. (2013). “Batılı Kolonyel Güçlerin 1994 Ruanda Soykırımına Etkisi”. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, <http://www.harpak.edu.tr>.

Sitkowski, A. (2006). UN Peacekeeping: Myth and Reality, Connecticut/London, Praeger Security International, page:89.

Sur, M. (2013). Birleşmiş Milletler Örgütü’nün Gelişimi ve Geleceği. *Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi*, 8 (Özel Sayı), 2535-2550.

Taşdemir, F. (2006). “Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi” 1.Baskı, Usak Yayınları, Ankara.

Topçuoğlu, E. (2011), Gıda ve Tarım Örgütü, Hitit Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Yayınlanan Seminer Ödevi.

Türkiye Muharip Gaziler Derneği. 2014. <http://muharipgaziler.org.tr/kore-savasi/30.08.2016>

UAD Danışma Görüşü. (1971). “Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South-West Africa)”, <http://www.icjci.org>.

Uluslan, Ş. (2008), “Türkiye’nin Milletler Cemiyeti’ne Girişi -Öncesi ve Sonrası”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 17, ss.237-256

United Human Rights Council. (2014). <http://www.unitedhumanrights.org>.

United Nations; “UN Action To Counter Terrorism”, <http://www.un.org>.

United Nations. (2008). “International Instruments related to Prevention and Suppression of International Terrorism”, United Nations Publication.

United Nations Security Council Resolutions ; “Resolutions adopted by the Security Council in 2013, <http://www.un.org>, 10.06.2016.

United Nations General Assembly; “General Assembly Resolutions” <http://www.un.org>, 23.06.2016.

United Nations General Assembly ; “Global Counter-Terrorism Strategy” <http://www.un.org>, 28.07.2016.

United Nations General Assembly. (1993), “A/RES/47/62”, <http://www.un.org>, 15.06.2016.

United Nations General Assembly. (2004), “Official Records Fifty-eight Session Supplement No:47” <http://www.undemocracy.com>, 17.07.2016.

United Nations General Assembly, (2010) “Measures to prevent terrorists from acquiring weapons of mass destruction” <http://www.un.org>, 17.06.2016.

United Nations General Assembly. (1993). “A/RES/47/62”, <http://www.un.org>, 27.06.2016.

United Nations General Assembly. (2004). “Official Records Fifty-eight Session Supplement No:47” <http://www.undemocracy.com>, 13.07.2016.

United Nations General Assembly. (2010). “Measures to prevent terrorists from acquiring weapons of mass destruction” <http://www.un.org>, 10.06.2016.

United Nations General Assembly. “General Assembly Resolutions” <http://www.un.org>, 11.06.2016.

United Nations General Assembly. “Global Counter-Terrorism Strategy” <http://www.un.org>, 23.06.2016.

United Nations Treaties. (1997). “International Convention for the Suppression of Terrorist Bombings” <http://treaties.un.org>, 17.07.2016

United Nations Treaties. (2005). “International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism” <http://treaties.un.org>, 17.07.2016.

United States Institute of Peace, (1992). “Truth Commission: El Salvador”, <http://www.usip.org/publications/truth-commission-el-salvador>, 23 Haziran 2016.

White, C.M. (2009). The History of El Salvador, Westport/ Connecticut/London, Greenwood Press.

Weinberg, G.L. (1994). A world at arms : A Global History Of World War II., 1.Baskı, Cambridge University Press , UK.

Yapıcı, M.İ. (2007). Bosna Hersek’te Gerçekleştirilen Askeri Müdahalenin Uluslararası Hukuktaki Yeri, Uluslararası Hukuk ve Politika, 2(8), 1-24.

<http://en.wikipedia.org>

<http://www.mfa.gov.tr>

<http://web.shgm.gov.tr>

<http://statik.iskur.gov.tr>

<http://www.enfal.de>

<http://www.teias.gov.tr>

<http://www.turkcebilgi.com>

<http://www.un.org>

<http://www.unesco.org.tr>

<http://uidb.ptt.gov.tr>

<http://unalkaragoz.blogspot.com>

<http://www.belgeler.com>

<http://www.unicef.org.tr>